

T.C.
TARIM ve KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Dış İliŐkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi BaŐkanlıĐı

AVRUPA BİRLİĞİ ve TÜRKİYE'DE
HAYVANLARIN KİMLİKLENDİRİLMESİ ve
KAYIT ALTINA ALINMASININ
GÖRECELİ KARŐILAŐTIRMASI, İZLENEBİLİRLİK

AB Uzmanlık Tezi

AyŐe AYDIN
AB Uzman Yardımcısı

ANKARA-2007

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	İ
KISALTMALAR DİZİNİ.....	İİİ
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	İV
TABLolar DİZİNİ	V
GİRİŞ	1
1 HAYVANLARIN KİMLİKLENDİRİLMESİ, KAYITALTINA ALINMASI..	4
1.1 Geçmişten Bugüne Hayvanların Kimliklendirilmesi	4
1.2 Kimliklendirme Teknikleri.....	6
1.2.1 Geleneksel Kimliklendirme Teknikleri.....	6
1.2.2 Güncel Uygulanan Kulak Küpeleri.....	10
2 AVRUPA BİRLİĞİNDE HAYVANLARIN TANIMLANDIRILMASI.....	16
2.1 Büyükbaş Hayvanların (Sığır ve Manda) Tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması	16
2.1.1 Sistemin Hedefi.....	16
2.1.2 Hukuki Temel.....	16
2.1.3 Temel Mevzuat.....	17
2.1.4 Sığır ve Sığır Etinin Etiketlenmesine Yönelik Detaylı Kurallar	28
2.1.5 Küpeler, Pasaport ve İşletme Kayıtları	29
2.1.6 Kontroller	35
2.1.7 Yaptırımlar	38
2.1.8 Kültürel Faaliyetlerde Kullanılan Boğalar	39
2.1.9 Dağlık Alanlardaki Yazlık Otlatmalar (Hareket Bildirimi)	40
2.1.10 Küpeleme Süresinin Uzatılması.....	41
2.1.11 Bisonlarda Küpeleme Süresinin Uzatılması.....	42
2.1.12 Hollanda’da Doğal Alanlarda Küpeleme Süresinin Uzatılması.....	43
2.1.13 Kültürel ve Tarihsel Amaçlar (Açık Hava Müzeleri)	44
2.2 Koyun ve Keçi Cinsi Hayvanların Tanımlanması	45
2.2.1 Temel Mevzuat.....	46
2.3 Domuz Cinsi Hayvanların Tanımlanması	56
2.3.1 Temel Mevzuat.....	57
2.3.2 Veri Tabanı.....	62
2.3.3 Derogasyon (bir domuz için)	63
2.4 Tek Tırnaklı Hayvanların Tanımlanması	63
2.4.1 Soy Kütüğü Kaydı Bulunan Kayıtlı Tek Tırnaklı Hayvanlar	64
2.4.2 Damızlık ve Üretim Amaçlı Kullanılan Tek Tırnaklı Hayvanların Kaydı	65
3 TÜRKİYE’DEKİ MEVCUT DURUM.....	67
3.1 Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması ve Kayıt Edilmesi	67
3.1.1 Hukuki temel.....	67
3.1.2 Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması	68
3.1.3 Sığır cinsi hayvanların hareketleri	68
3.1.4 Veri Tabanı Ve Mevcut Durum	70
3.1.5 Küpe alımı, dağıtımı, küpe uygulaması ve ücreti:	74
3.1.6 Kayıt Tutulması.....	76
3.1.7 Kontroller ve Cezai Yaptırımlar.....	76
3.2 Koyun ve Keçi Cinsi Hayvanların Tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması	78

3.2.1	Hukuki Temel.....	78
3.2.2	Mevcut Durum	78
3.2.3	Tanımlama ve Kayıt Altına Alma Sistemi Kurma Çalışmaları	79
3.3	Domuz Cinsi Hayvanların tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması.....	81
3.3.1	Mevcut Durum	81
3.3.2	Domuz Cinsi Hayvan Hareketlerinin Kayıt Durumu.....	81
3.3.3	Domuzlarla ilgili veri tabanı ve mevcut durum	81
3.4	Tek Tırnaklılar Hayvanların Tanımlanması Ve Kayıt Altına Alınması.....	82
3.4.1	Hukuki Temel.....	82
3.4.2	Mevcut Durum	82
3.4.3	Tektırnaklı hayvanların hareketlerinin kayıt durumu;	83
3.4.4	Tektırnaklı hayvanlarla ilgili veri tabanı ve mevcut durum;.....	83
3.4.5	Geleceğe Yönelik Strateji Ve Planlar;	84
3.5	Et Sektöründe İzlenebilirlik Sistemi	84
3.5.1	Etlerin Damgalanması	84
3.6	Hayvan Kayıt Sisteminin Desteklenmesi.....	85
4	GELECEĞE YÖNELİK GELİŞMELER	86
4.1	Elektronik Kimliklendirme Çalışmaları.....	87
4.1.1	IDEA Projesi	89
4.2	Biyometrik Metotlar.....	98
4.2.1	Parmak İzi	99
4.2.2	DNA Genotiplenmesi.....	99
4.2.3	İrisin Taranması	100
4.2.4	Retina Görüntüsü	100
5	İZLENEBİLİRLİK.....	102
5.1	Gerekeç	102
5.2	Amaç	103
5.3	Tanımlar	104
5.4	Koşullar, Tutulması Gereken Bilgi	104
5.5	Kullanılan İzlenebilirlik Teknikleri	105
5.5.1	Kuramsal İzlenebilirlik.....	105
5.5.2	Çiftlikten Markete İzlenebilirlik	106
5.5.3	Parti/Grup İzlenebilirliği	107
5.6	Avrupa Örneği.....	108
5.6.1	Etiket Üzerindeki Zorunlu Bilgiler	109
SONUÇ VE ÖNERİLER		111
KAYNAKLAR		116

KISALTMALAR DİZİNİ

€	: Avro
AB	: Avrupa Birliği
ABGS	: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AT	: Avrupa Topluluğu
BSE	: Sığırların Bulaşıcı Süngerimsi Beyin Hastalığı
DG AGRI	: Tarım Genel Müdürlüğü
DG SANCO	: Sağlık ve Tüketicinin Korunması Genel Müdürlüğü
DNA	: Genetik Bilgi Taşıyan Nükleik asit
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
FVO	: Gıda ve Veteriner Ofisi
FEOGA	: Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu
GPS	: Coğrafi Konumlandırma Sistemi
JRC	: Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi
ha	: Hektar
HACCP	: Kritik Kontrol Noktalarında Tehlikeler Analizi
HSZK	: Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanunu
ICAR	: Uluslararası Hayvan Kimliklendirme ve Kayıt Komitesi
IDEA	: Hayvanların Elektronik Olarak Tanımlanması Projesi
ISO	: Uluslararası Standardizasyon
KKGM	: Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü
NAIS	: Ulusal Kimliklendirme Sistemi
OIE	: Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü
OTP	: Ortak Tarım Politikası
PPR	: Koyun ve Keçi Vebası
RFID	: Radyo Frekans Tanımlama
SCoFAH	: Gıda Zinciri ve Hayvan Sağlığı Daimi Kurulu
TAIEX	: AB Teknik Yardım ve Bilgi Alışverişi Ofisi
TKB	: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1	Domuzlarda kulak çentiği ile tanımlama uygulaması.....9
Şekil 2	İngiltere’de büyük baş hayvanlar için kullanılan pasaport örneğinin ilk sayfası.....33
Şekil 3	Pasaportun Hareket kayıtları ile ilgili kısmı.....34
Şekil 4	Pasaportun Bilgisayar veritabanına kayıt için kullanılan kısmı.....34
Şekil 5	Elektronik Tanımlama Aracı Kod Yapısı.....94
Şekil 6	Canlı Hayvanlarda İzlenebilirlik Sistemi Özet Şeması.....107

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1	Çiftlik Koşullarında farklı tanımlama sistemlerinin karşılaştırılması.....	15
Tablo 2	Tanımlama ve Kayıt altına almaya yönelik Topluluk hükümleriyle ilgili büyükbaş hayvan sektöründe yapılan denetim sonuçlarının raporu.....	37
Tablo 3	İsveç hareket belgesi örneği.....	53
Tablo 4	Hayvan Hareketleri ile Tanımlanması ile İlgili 2007 İdari Para Cezaları Miktarı.....	77
Tablo 5	IDEA projesinin unsurları.....	90
Tablo 6	Okuyucu ve Tanımlayıcı arasında bulunması gereken mesafe	9

GİRİŞ

Dünyada tüketiciler, artık birçok alanda olduğu gibi hayvan sağlığı ve hayvansal ürünlerinin güvenliğiyle ilgili alanlarda taleplerini artan bir şekilde ifade etmektedir. Gıdaların kaynağı ve üretim araçlarının konusunda daha fazla bilgi sahibi olmak istemektedir.

Hayvan ve hayvansal kökenli ürünlerin tüm üretim zinciri boyunca izlenebilirliği tüketiciler için önemli bir konudur ve bu tüketici talebi hükümetleri, gıdaların izlenebilirliğini önemli bir konu olarak gündemlerine almaları konusunda sıkıştırmaktadır.

Bazı gelişmiş ülkelerde etkin bir izlenebilirlik sistemi uygulanmaktadır. Ancak, bu girişimlerin büyük bir kısmı gıda üreticileri tarafından özel programların ihtiyari uygulamasına dayanmaktadır.

İzlenebilirlik konusunda ilk kapsamlı uygulama AB tarafından sığıır ve dana eti sektöründe, BSE krizinin bir sonucu olarak başlamıştır. Sığıırların Bulaşıcı Süngerimsi Beyin Hastalığı (BSE) probleminden dolayı et sektöründeki tüketici güvenin kaybolması ve diğer enfeksiyöz hastalıkların (Şap ve Klasik Domuz Vebası) hızlı bulaşma tehlikesi, ulusal sınırlarda etkili bir hayvan izlenebilirlik sistemini gerekli kılmaktadır. İngiltere'deki BSE krizi, bir Üye Devletteki problemin diğer bir Üye Devlette de, tüketici güvenini ve canlı hayvan sektörünün refahını etkileyerek, tesiri olacağını göstermiştir.

1992 yılı itibariyle Tek Ortak Pazarın tamamlanmasını amaçlayan, Tek Avrupa Birliği Senedi 1987 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten itibaren bu Pazarın koşullarını sağlamak için gerekli tüm önlemler kabul edilmiş ve bundan dolayı Üye Devlet sınırları arasındaki rutin veteriner sağlık kontrolleri 1 Ocak 1993 tarihi itibariyle kaldırılmıştır. Sınır kontrollerin veya karantina gibi diğer kontrollerin kaldırılması, gelişmiş bir hayvan kimliklendirme ve izlenebilirlik sistemi gibi ek

önlemlerin alınmasının önemini artırmıştır. Yürürlükteki AB kararları, her Üye Devlette ilgili kamu kuruluşları kontrolünde (AB terminolojisinde “yetkili otorite” olarak adlandırılmaktadır) hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınmasıyla ilgili kurallarının uygulanmasını gerektirmektedir.

Avrupa Birliği (AB) Üye Devletleri 2006 (Ocak-Kasım) yılında 199.3 milyon € luk canlı hayvan ihracatı, 151.7 milyon € luk ise canlı hayvan ithalatı yapmıştır (Central Statistics Office 2007). Her hayvan hareketi hastalık yayılmasında potansiyel bir risk oluşturmakta veya sahtekârlık fırsatı yaratabilmektedir. Canlı hayvan hareketlerinde serbestlikten dolayı hastalıkların epidemi oluşturma risklerinin artması yaşanan tecrübelerden dolayı onaylanmıştır. Bu riskleri azaltmak için her hayvanın etkili bir şekilde tanımlanması, hareketlerinin izlenmesi ve temasta bulunduğu diğer hayvanların kimliğinin tespit edilmesi gerekmektedir.

Tavuklarda görülen dioxin krizi, Tavuk vebası, sığır ve dana eti sektöründeki BSE, Şap hastalığı, Scrapie gibi ciddi gıda skandalları et sektöründe izlenebilirlik sistemlerine odaklanmayı tetiklemiştir. Tüm bu vakaların kötü sonuçları uygun bir izlenebilirlik sisteminin olması durumunda önlenebilirdi ve hastalık etkeni ile bulaşık, bir grup malın en kısa zamanda diğer ürünlerden ayrılması sağlanabilirdi. Bu tür gıda skandallarına “masum” bir çok gıda işletmesi çoğu zaman istemeden de olsa dahil olabilmektedir. Ürününün “temiz” olduğunu belgeleyemeyen bir işletme, “suçlu” olarak kabul edilir ve ürünlerini piyasadan geri çekmeye zorlanmaktadır. Avrupa Komisyonu et arz zincirindeki paydaşların, mallarının geri çekilmesinden dolayı artacak maliyetlerini azaltma ve sektörde marka imajlarını koruma, tüketicilerin ise gıda güvenliği ve kalitesi alanındaki beklentilerine cevap verebilmek için bir teklif hazırlamıştır. Bu teklif temelinde Avrupa Parlamentosu ve Konsey sığır ve dana etinin zorunlu etiketlenmesi üzerine 1760/2000 (AB) sayılı Tüzüğü ((OJ L 204, 11/08/2000, s. 0001-0010) kabul etmiştir ve bu Tüzük tüm Üye Devlerde Ocak 2001 tarihi itibari ile uygulanmaya başlanmıştır.

Bilindiği üzere hayvan yetiştiriciliğinin Ülkemizin hemen her bölgesinde yapılması ve geleneksel hayvancılığın terk edilmemesi sebebiyle hayvan hareketleri yoğun olmaktadır. Hayvan hareketlerinin kontrol altına alınması ve takibi, hastalıkların önlenmesi ve eradike¹ edilmesi açısından mücadele yöntemleri arasında büyük önem arz etmektedir. Bu amaçla, AB mevzuatına da uygun olarak Ülkemizde sığır cinsi hayvanların kayıt ve hareketlerinin izlenmesi için veri tabanı oluşturulmuştur. Hastalık bölgesinde karantina uygulanan, aşı tatbik edilen ve desteklemeden yararlanan hayvanlar ile doğumdan kesime kadar hayvanların ülke içindeki hareketleri sistemden takip edilebilmektedir. Önümüzdeki dönemlerde koyun ve keçilerin kayıt ve küpeleme çalışmalarına bir AB projesi kapsamında başlanması planlanmaktadır. Ancak, Türkiye’de mezbahaya veya işleme tesisinden çıkan et ürünleri ile orijin aldığı hayvan veya hayvan grubu arasında ilişki kuracak geriye yönelik bir izleme sistemi henüz mevcut değildir.

Bu çalışmada, AB ile karşılaştırma olarak hayvanların kimliklendirilmesi, kayıt altına alınması ve izlenebilirlik konularının Türkiye deki mevcut durumuna, önemine, sorunlarına, bunlarla birlikte yetkili otoritelerin ve söktörün, tüketicilerin et arz zincirindeki ürünlerin güvenliğiyle ilgili taleplerini karşılamaya yönelik alması gereken önlemlerine yer verilmiştir.

¹ Bir hastalığın yok edilmesi

1 HAYVANLARIN KİMLİKLENDİRİLMESİ, KAYITALTINA ALINMASI

1.1 Geçmişten Bugüne Hayvanların Kimliklendirilmesi

Hayvanların işaretlenmesi, hayvanların evcilleştirilmesiyle yakından ilgilidir ve neolitik dönemden bu yana sürülerde kullanılmaktadır. Farklı amaçlar için hayvanların farklı metodlar ile işaretlenmesi Mısırlılar, Yunan, Romalılar, İskandinav Ülkelerinin göçer insanları, Asya ve Afrika'da ve de Eski Amerikalılar arasında kullanılmaktaydı. Kimliklendirme teknikleri kullanılan aracın tipine ve hayvandaki kalıcılığına göre sınıflandırılmaktadır. İşaretleme², dövme, kulak çentiği, kulak küpesi ve elektronik kimliklendirme³ önemli kalıcı yapay sistemlerdendir, ancak bunlarla beraber bazı biyometrik metotlar⁴ da kullanılmaktadır (Caja et all. Ghirardi 2004).

Son zamanlarda yapay ve doğal sistemler hayvanlar kesime gönderilene kadar çiftliklerde yönetim maksadı için kalıcı bir küpeleme ve geri izleme sistemi sağlamakta kullanılacak bir yol olma ve gıda zincirindeki hayvanların, karkasların ve etlerin geri yönelik izlenebilirliğini denetlemek vasıtası için birleştirilmiştir.

Hayvan türlerinin, ırklarının, yetiştirme amaçların ve çevresel koşullarının büyük farklılığından dolayı uygulamada birçok kimliklendirme tekniği mevcuttur. Bununla beraber, günümüzde kullanılan çok sayıdaki kimliklendirme metodu ve aracı, yalnızca bir metodun tamamen yeterli olmadığını göstermektedir. Kimliklendirme araçlarının, hayvanlarda %95 (iki yıl) - %98 (bir yıl) tutulma oranına ve %85 lik okunma oranına sahip olması birçok durumda kabul edilebilir olarak değerlendirilmektedir, ancak bu durum tamamıyla henüz başarılamamıştır (Caja et all. Ghirardi 2004).

² Sıcak dağlama ve dondurma yöntemleri ile hayvanların tanımlanması

³ Enjekte olan transponderlar, elektronik küpe ve Rumen bolusu

⁴ Retinal görüntüleme ve DNA örnekleme

Canlı hayvanların ve hayvansal ürünlerin küresel ticareti, insan ve hayvan hastalıkları riskini önemli ölçüde artırmış ve gıda ve yem zincirindeki izlenebilirliği zor hale getirmiştir. İhracatçı ülkelerin, ithalat yapacakları ülkenin yeni izlenebilirlik koşullarını sağlayabilmesi için hazırlanması gerekmektedir ve bu durum sürülerin yönetimi, ıslahı, canlı hayvan ürünlerinin izlenebilirlik kalitesi gibi konularda daha önceden yeterince destek sağlamayan ülkelerde, hayvan kimliklendirme metotlarıyla ilgili çalışmalarının akışına ek hız kazandırmıştır.

Günümüzde hayvanların izlenebilirliği, en azından, her hayvan için benzersiz ve bireysel bir kimlik kodunun ve doğrulanabilir ve şeffaf bir sistemin kullanımını gerektirmektedir.

Tarihte belirli bir kimliklendirme sisteminin kullanılmasının nedeni insan toplumlarının kültürel ve ekonomik durumlarına göre farklılaşmıştır. Günümüzde, modern hayvancılık sektöründe bir hayvanın kimliklendirilmesinin temel nedenleri:

- tescilli markasını kullanılan bir mülkiyeti göstermek için: bu durumda kalıcı işaretler, kimliğin ve mülkiyetin delili olarak, kanunla kabul edilen tek kimliklendirme sistemidir
- hayvanların bireysel olarak kimliklendirilmesi için: ıslah çalışmalarında ve çiftlik yönetiminde bireysel performans kaydının bir ön koşulu olarak kullanılır. Geciği kimliklendirme sistemler bu amaçla yardımcı olmak için kullanılabilir.
- hastalık ve kalıntı takibi için: Kalıcı kimliklendirme teknikleri bu amaç için tek kabul edilebilir yöntemlerdir.

Günümüzde hayvancılık endüstrisinde hayvanların kalıcı olarak kimliklendirilmesi kullanılan temel sistemler aşağıdakilerdir:

- 1) damgalama (sıcak veya soğuk uygulama), kulak işaretleme (çeltik şeklinde keserek, dövme ve kulak küpeleme)
- 2) elektronik kimlendirme (deri altı enjeksiyon, kulak küpesi, bolus)
- 3) Biyometrik metotlar (DNA ve retinal imaj)

Hayvan tanımlama ve izlenebilirlik sisteminin gerekliliklerini karşılayacak sistemin;

- kalıcı özellikli,
- bozulmaz,
- uygulandığı hayvana zarar vermeyen yapıda,
- kolay uygulanabilir ve okunabilir,
- veriye hızlı ulaşım sağlayabilecek kapasitede olması gerekir (Optibrand 2007).

Böyle bir sistem için oluşturulacak veritabanının hayvanların tanımlanmasını ve orijin işletmenin izlenebilirliğini sağlayabilmelidir. Bu bilginin gerektiğinde derhal ulaşılabilir olması ve ulusal veri tabanları arasında güvenli bir şekilde iletilmesi gerekmektedir (McGrann et al. Wiseman 2002)

1.2 Kimliklendirme Teknikleri

1.2.1 Geleneksel Kimliklendirme Teknikleri

1.2.1.1 Sıcak Damgalama

Sıcak demir uygulaması kılların farklı şekilde uzamasıyla karakterize bir yara oluşumuna neden olur. Bu uygulamayla sığırlar, atlar, koyunlar ve buffololar geleneksel olarak işaretlenebilmektedir. Geçmişte koyun ve keçiler de (burun veya yanaklardan), at ve sığırlara göre daha az olarak bu şekilde işaretlenmekteydi. Bu eski işaretleme metodu, gelişmiş hayvan refahı kanunlarına sahip ülkelerde yasaklanmıştır, ancak farklı işaretlerin sığırla ve atlar için kullanıldığı birçok ülkede

hala mülkiyetin resmi bir işaretidir. Günümüzde daha insani metotlar mevcuttur, bundan dolayı bu metot, diğerlerinin uygulanmasının imkânsız olduğu durumlar dışında kullanılmamalıdır.

Bu yöntemle buzağular ve taylar, genellikle süttten kesilmeden önce 3-5 aylıkken işaretlenmelidir. Bu dönemde hayvanların derileri kalınlaşır ve zaptı rap edilmeleri daha kolay olmaktadır. Hayvanın işaretlenecek bölgesi görünebilirlik durumuna göre tespit edilir (arka kalça), ancak derinin daha az zedelenmesi için daha başka bölgelerde (yanak) tercih edilmektedir. İşaretlenmiş hayvanlar, uygulamadan sonraki 3 hafta içerisinde kesim için satılmamalıdır. Satılması durumunda, alıcı yazılı olarak bilgilendirilmelidir (Caja et all. Ghirardi 2004).

1.2.1.2 Kostikle İşaretleme

Sığır cinsi hayvanlarda kostik türü kimyasallar sıcak demirle işaretlenme yoluna alternatif bir yol olarak önerilmiştir. Ateş kullanmamanın pratikte birçok avantajı olmasına rağmen, kostik türü kimyasallarla işaretlemenin, doğru olarak uygulanması zor olmaktadır. Bundan başka, birçok ülkede yeni hayvan refahı tüzüklerine göre, acılı ve de tavsiye edilmeyen bir kimliklendirme yöntemi olarak ele alınıp, hayvanlara uygulanmamaktadır (Caja et all. Ghirardi 2004).

1.2.1.3 Soğuk Damgalama

Dondurarak işaretleme yöntemi başlangıçta sütçü sığırlarda ve yakın zamanda ise atlar ve koyunlarda da uygulanan, özellikle koyu renk deri örtüsüne sahip olan hayvanlar için sıcak işaretleme yerine geçebilecek bir metottur. Dondurarak işaretleme sıcak işaretleme ile karşılaştırıldığında daha az rahatsızlık veren, hayvanlar tarafından daha az reaksiyon gösterilen ve de deriye daha az zarar veren bir yöntemdir. Dondurarak işaretlemenin sıcak işaretlemeye göre dezavantajı, çok daha pahalı olması, daha çok zaman alması ve açık renk derili hayvanlara çok iyi uygulanamamasıdır. Bununla beraber, dondurarak işaretleme pek çok vakada makul

bir kimliklendirme yöntemi olarak kabul değerlendirilmektedir. Dondurarak işaretlemenin esas etkisi, deri ve kılda pigment üreten (melanosit) hücrelerin yıkımıyla gerçekleşmektedir. Sıvı azot pahalı ve uygulama sırasında daha çok dikkat gerektirmesine rağmen başlangıçta kullanılmıştır. CO2 silindirinden veya kuru buz methyl alcohol karışımından doğrudan yapılan kuru buz, günümüzde sıvı azota göre daha çok uygulanmaktadır. Dört aydan küçük danaların soğuk olarak damgalanması tavsiye edilmemektedir. Koyu renk ve kalın derili hayvanlarda uygulama süresi artırılmalıdır. Sığırlar ve atlar için, uygulama sırasında özel bir silah kullanarak içlerine soğuk buz doldurulan sayısal kalıplara dayalı, daha doğru ve kolay sonuç veren yeni bir soğuk damgalama sistemi de mevcuttur. (Caja et all. Ghirardi 2004).

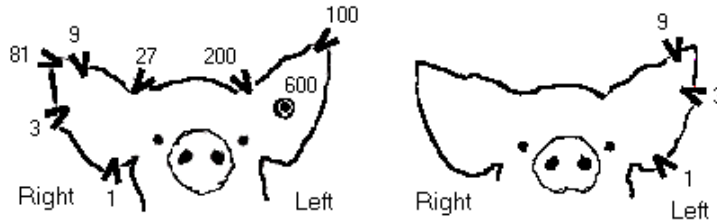
1.2.1.4 Boya ile Damgalama

Daha çok koyun ve keçi cinsi hayvanların için kullanılır. Koyunların işaretlenmesi genellikle kırkımdan sonra hayvan sahibinin sembolü veya soğuk damgalamada kullanılan sayı kalıplarına benzer kalıplarla yapılır. Bu işaretleme yöntemi geçici bir yöntem olduğu için, mülkiyeti göstermek için ikici bir kalıcı yöntem (kulak çentiği, kulak küpesi, dövme v.s.) ihtiyaç vardır. Bu amaçla biyolojik olarak zararsız ve de sulu ile yıkanabilen boyalar kullanılır. İnce postlu koyunlarda boyanın ömrü, kaba postlu hayvanlara göre daha uzun olmaktadır.

1.2.1.5 Kulak Çentiği

Kulak çentiği, mülkiyeti gösteren, kalıcı ve ucuz bir yöntem olarak sığır, koyun, keçi ve domuzlarda kullanılan çok eski bir uygulamadır. Bıçaklar veya özel kesme kelepçeleri ile yapılmaktadır. Geçmişte tuberkuloz pozitif hayvanlar kesime gideceğini göstermek amacıyla kulaklarına “T” şeklinde çentik yapılarak işaretlenirdi. Türkiye’de sığır vebası aşılmasında, aşıli sığırların tespiti için kullanılmıştır. Kulak yarası nekrozları, kıkırdak kırılmaları ve yaralarda sinek kurtlarının gelişmesi, çentikle atılan işaretin bozulmasına neden olmaktadır. Domuzlarda halen kulak çentiği temelinde sayısal ilginç bir matematiksel sistem kullanılmaktadır. Bu sistemde (figür 1), sağ kulakta (1, 3, 9, 27, 81 sayıları ile ifade

dilen kodlar) ve sol kulaktaki (100, 200 ve 600) çentik kombinasyonu domuz yavrularının içinde bulunduğu batını tanımlanması için kullanılır. 1 199 sayısı kadar batın bu sistemle tanımlanabilir. Sol kulak (1, 3, 9 sayıları ile ifade edilen kodlar) aynı zamanda bir sürüdeki domuzların bireysel olarak tanımlanması için kullanılabilir. Bir batındaki her domuzun sağ kulağında aynı çentikler ve sol kulağında farklı çentikler vardır (Caja et al. Ghirardi 2004).

Şekil 1- Domuzlarda kulak çentiği ile tanımlama uygulaması (www.americanberkshire.com/For_Producers/Ear_Notching/Ear_Notching_Chart_files/berkearnotch.pdf)

1.2.1.6 Dövme

Kulak dövmesi hayvanları kimliklendirmede kullanılan en iyi kalıcı geleneksel metotlardan biridir. Uygulanan sayı hayvanın hayatı boyunca birçok durumda kalıcı olarak kalmaktadır. Dövmeler hem sağ kulağa hem de sol kulağa (tüm hayvan türlerinde), dudaklara (atlar), kasıklara (ev hayvanlarında) ve kuyruk altına (koyun ve keçi) uygulanır. Dövmeler hayvanın başı zapt edildiği zaman okunabildiği için, padokta duran hayvanların tanımlamasını daha kolay sağlayacak başka bir metotla beraber uygulanmalıdır. Genelde siyah boyalar kullanılmakla beraber, koyu derili hayvanlarda yeşil boyalarda tercih edilmektedir. Kulağın üst yarısındaki dövmeler yapısını, kulağın alt yarısına yapılan dövmelere göre daha iyi muhafaza etmektedir (Garin et al. Gaja 2003).

1.2.2 Güncel Uygulanan Kulak Küpeleri

Günümüzde uygulamada kulak küpeleri hayvanların bireysel olarak kimliklendirilmesinde kullanılan en yaygın yöntemdir. Çok farklı şekillerde (rozet, düğme, çember vs), maddelerden (metal, plastik), boyut ve renkte imal edilebilmektedir. Yalnızca bozulmayan ve tekrar kullanılmayan kulak küpeleri kalıcı bir kimliklendirme aracı olarak kabul edilmektedir. Küpelerin kulakta kalma oranı küpenin özelliklerine, hayvan türüne, çevresel koşullara göre %60-98 arasında değişmektedir. Küpelerin yapımında kullanılacak materyalin seçiminde çevresel koşullar ve dokuya uygunluk önemli unsurlardır. Çok yüksek sıcaklıklarda ve sineklerin aktif oldukları mevsimlerde hayvanlara küpe uygulaması tavsiye edilmemektedir. Küpeleme bölgesindeki hastalık riskini azaltmak için kulağı küpelemeden iki hafta önce delmek tavsiye edilmektedir. Uygulamadan önce küpeleri antiseptikli bir solüsyona batırmak, tartışmalı bir uygulamadır ancak bunun küpenin kulakta kalma süresini artırdığı ve küpenin yol açacağı hastalık riskini azalttığı düşünülmektedir.

1.2.2.1 Metal Küpeler

Metal küpeler pirinç veya alüminyumdan imal edilmektedir. Birçok ülkede bozulmaz kapama sistemli pirinç küpeler yaygın olarak sığır tuberkuloz ve bruselloz kontrol programlarında kullanılmaktadır. Metal küpeler kulağın üst kısmının iç tarafına takılmalıdır. Bu kulak küpelerinin hayvanlara düzgün zaptı rap edilmediği takdirde okunması güçtür ancak, birçok koşulda kulaktan düşme oranı çok azdır.

1.2.2.2 Esnek Plastik Küpe

Plastik kulak küpeleri günümüzde, hayvan ırklarına ve türlerine göre tasarlanıp, uygulandığında en yaygın kullanılan metot ve canlı hayvanların tanımlanmasında tavsiye edilen bir seçenektir. Plastik endüstrisindeki gelişmeyle birlikte, plastik kulak küpeleri hem şekil hem de yapı itibari ile oldukça gelişmiştir. Günümüzde

mevcut farklı yapı, büyüklük ve renkteki küpeler arasında yalnızca yumuşak polyureten kulak küpeleri, hayvanların kulaklarından düşme oranlarının az olmasından dolayı tavsiye edilmektedir. Kaliteli metal ve sert plastikten yapılan kulak küpeleri uçları da çok sık kullanılmaktadır. Plastik küpeler önceden numaralanmış şekilde bulunmaktadır. Küpelerin işaretlenmesinde laser veya sıvı plastiklerin uygulanması kalıcı işaretleme için tavsiye edilen yöntemlerdendir. Küpelere bar kod uygulaması da otomatik okuma açısından faydalı olmakla birlikte, yeni cins küpelerde bu uygulamanın yararı sınırlı kalmıştır. Ghirardi'nin yapmış olduğu bir çalışmaya göre, küpelerin uygulanmasından 6 aydan sonra danalarda, %20 den daha az bar kodlu küpe başarılı bir şekilde okunmuştur. Bir çalışma kulak kıkırdağının birbirine paralel iki temel yapı ile ayrıldığını göstermektedir. Kulak küpesinin bu iki çizgi arasına kulağın ön yarısının yerleştirilecek şekilde uygulanması gerekmektedir. Özel ve iyi tasarlanmış kulak pensleri kullanılmalıdır.

1.2.2.3 Elektronik Kimliklendirme

Günümüzde hayvanların elektronik olarak tanımlanması düşük dalga bandındaki radyo frekansı dalgalarının kullanımına dayanmaktadır. Bu durum hayvan dokularının daha düşük radyasyona maruz kalmasına olanak sağlamaktadır. Elektronin tanımlama cihazına “transponder” (transmitter ve responder kelimelerinden türetilmiştir) denilmektedir ve uygulamada pasif teknoloji (pilsiz) ile kullanılmaktadır. Pasif transponder bir entegre devre (mikroçip) ve antenden oluşan tamamı su geçirmez koruyucu ile kaplanmış minyator elektronik radyo frekans aletidir. Transponder vericilerden (transceiver) gelen bir sinyal ile aktive olur. Transponder gelen sinyale önceden hafızasında kayıtlı bir “bilgi sinyali” yayarak cevap verir. Transponder ve verici arasındaki iletişim alternatif (yarı çift yönlü, HDX) veya eşzamanlı (çift yönlü, FDX) iletim şekilleri kullanılarak gerçekleştirilebilir. Yarı çift yönlü vericilerin olduğu durumlarda, transponder çalıştığı sırada enerji depolamasını artırmak için bir kapasitor içerir. Bilgi sinyalinin iletilmesinden ve depolanan enerjinin boşaltılmasından sonra transponder bir daha ki hareket dönemine kadar atıl durumda kalır. Bilgi sinyali fonksiyonel bölümlere ayrılmış (başlık, kimliklendirme numarası, dönüşel artlık denetimi hata detektörü, art bilgi ve

kontrol) sayısal karakterlerin oluşturduğu bir dijital dizisidir. 1996 yılında hayvanların tanımlanmasında kullanılmak üzere kimliklendirme kodu için salt okunur transponderlarda kullanılmak üzere bir ISO standardı kabul edilmiştir. Standartlaştırılmış kimliklendirme kodu, 10 karakterin ülke koduna (ISO 3166 standardına göre 4 karakterli bir sayı dizisine çevrilebilir), 38 karakterin hayvanların kimliklendirme koduna (12 karakterli bir sayı dizisine çevrilebilir), geriye kalan 16 karakterin ise yedek olarak ayrılan kısma karşılık geldiği 64 adet karakterin oluşturduğu eşsiz bir kombinasyondur. Bu standarda göre yaklaşık 275 000 milyon farklı kimliklendirme kodu programlanabilir. Yedek olarak ayrılan kısımdan 8 karakterin, ülke koduna bağlı olarak, tekrar küpeleme için (3 karakter) ve hayvan türünü göstermek için (5 karakter) ihtiyari kullanımına 2004 yılında izin verilmiştir. Ülke kodu 3 karakterden oluşan ve Hayvanların Kaydı ile ilgili Uluslar arası Komite (ICAR) tarafından verilen üretici kodu değiştirilebilir. Bilgi değişimi için gerekli HDX ve FDX yöntemlerini kabul eden ve transponderların ve vericilerin tam okumaya uyum için gerekli özelliklerini belirten hayvanların tanımlanmasında kullanılan elektronik kimliklendirme araçlarının teknik konularıyla ilgili 11785 sayılı ISO standardı 1996 yılında kabul edilmiştir. Böylesi bir durumda, harekete geçirme frekansı 134,2 kHz olarak ve de transponderın bilgi sinyalinin boyu ise kullanılan teknolojiye göre (HDX, 112 karakter; FDX, 128 karakter) belirlenmiştir. 2003 yılında ICAR tarafından hayvanları kimliklendirmede kullanılmak üzere 3 temel transponder tipi belirlenmiştir (Caja et all. Ghirardi 2004):

- Enjekte olabilir transponder: Tüm hayvan türleri için kullanılabilir. Transponderlar dokuya uyumlu bir cam kapsul ile çevrilmiş ve iğne ile dokuya nakledilmektedir. Vücudun değişik bölgelerinde deri altına yerleştirilirler. Yapılan çalışmalara göre özellikle domuzlarda periton⁵ içine yerleştirilen transponderların iyi sonuç verdiği açığa çıkmıştır. Bu yöntem domuzlar için eşsiz ve kalıcı bir tanımlanma sisteminin koşullarını karşılamaktadır ve hayvana doğumdan itibaren kısa bir süre sonra uygulanabilmektedir (Caja et all. 2005)

⁵ karın boşluğunda bulunan, karın duvarı ve organları saran bir zarıdır (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Periton>).

- Elektronik küpe: Tüm hayvan türleri için kullanılır. Geleneksel plastik küpelerin dışı parçasının içine yerleştirilir.
- Bolus: Yalnızca geviş getiren hayvanlarda kullanılır. Transponderlar, özgül ağırlığı yüksek bir kapsül içerisine yerleştirilip ağız yolu ile hayvanlara uygulanır. Ön mideye özellikle retikuluma⁶ yerleşirler. Seramik, tekparça kapsüller geliştirilmiştir. Özgül ağırlığı yüksek olan boluslar, elektronik küpeler ile karşılaştırıldığında yıllık ≥ 99 retansiyon⁷ gibi yüksek bir oran ile, güvenli, bozulmaz bir kimliklendirme metodu olarak hizmet sunmaktadır. Ancak bunun yanında bir takım dezavantajları da bulunmaktadır. AB mevzuatı tüm sığır cinsi hayvanların dört hafta içerisinde tanımlanmasını şart koştuğu için, genç buzağılara bolus uygulaması özel tasarlanmış bir bolus tabancasına sahip olmayı gerektirmektedir. Geleneksel bolu tabancaları genç buzağılarda bolusun yemek borusunda kalmasına veya yemek borusunun duvarını zedeleyip enfeksiyona ve sonuçta ölümlere neden olmaktadır (Optibrand 2007).
- 1990 yılında Avrupa Komisyonu Tarım Genel Müdürlüğünün düzenlediği ilk uluslararası sempozyumdan bu yana, hayvanların kimliklendirilmesinde farklı çeşit transponderların kullanımı üzerine önemli araştırmalar yapılmıştır. FEOGA CCAM-93-342 “Transponder Yerleştirilerek Çiftlik Hayvanlarının Elektronik Kimliklendirilmesi” (1993-1994), AIR3-2304 “İşletme ve Sektörel Düzeyde Hayvan Üretimi Yönetimi, Kontrolü ve İzlenmesi için Aktif ve Pasif Verinin Kavranması” (1995-1997) ve 6 ülkede (Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Portekiz, İspanya) ve yaklaşık 1 milyon hayvanda gerçekleştirilen geniş ölçekli IDEA (1998-2001) projeleri çiftlik hayvanlarının elektronik kimliklendirilmesi için Avrupa Komisyonu tarafından desteklenmiş projelerdir.

⁶ Reticulorumenin küçük kısmıdır. Ruminant (geviş getiren) hayvanlarda sindirim kanalındaki ikinci bölümüdür. Rumenin devamıdır, iç yüzeyinin kaplamasıyla rumenden ayrılır (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Rumen>).

⁷ Seramik kapsüllerin hayvan uygulandığı bölgeden ayrılmaması, kaybolmaması, yerinde kalması.

Projelerin sonuçları elektronik kimliklendirmenin etkinliğinin kullanılan kimliklendirme aracının markasına göre değiştiğini ancak geleneksel küpeleme yöntemlerine göre (metal veya plastik küpe) daha etkili olduğunu ve sertifikalı araçlar kullanıldığı zaman ICAR' ın tavsiye etmiş olduğu güvenilirlik değerlerinden daha yüksek (≥ 98) olduğunu göstermiştir. Deri altına yerleştirilen transponderlar geviş getiren hayvanlarda kullanımı, geri çıkarılmalarındaki sıkıntılardan ve gıda zincirinde risk oluşturması açısından günümüzde tavsiye edilmemektedir. Geviş getiren hayvanlarda geleneksel ve elektronik küpe uygulanması etkinliği üzerinde çok az bilgi bulunmaktadır ve yapılan çalışmaların sonuçları küpe düşmelerinin çok geniş ölçekli olarak değiştiğini göstermektedir (%2-48). Domuzların et sektöründeki önemine rağmen, bu tür hayvanlarda enjekte olabilir transponder ve elektronik küpelerin kullanımı ilgili hazırda çok az ve çelişkili bilgiler bulunmamaktadır, bu durum da domuzlarda elektronik kimliklendirmeyle ilgili yeni yaklaşımların araştırılmasını göstermektedir. En önemli araştırmalar mezbahalardan transponderların tam geri toplanmasını sağlayan en iyi yerleştirme yöntemi üzerine odaklanmıştır ve uygulamada periton içi uygulamaların iyi bir seçenek olduğu düşünülmektedir.

Tablo 1- Çiftlik Koşullarında farklı tanımlama sistemlerinin karşılaştırılması (Caja et al. 2004)

Tanımlama Sistemi	Hayvan Türü	Hayvan Refahı	Aracın Fiyatı	Gerektirdiği Kullanım Deneyim	Hayvanda kalış ömrü	Okunma Düzeyi	Dayanıklı
İşaretleme:							
Sıcak	Tüm türlerde	Az	Ucuz	Orta	Uzun	Orta	Evet
Kostik	Bazı türlerde	Az	Ucuz	Az	Uzun	Orta	Evet
Soğuk	Bazı türlerde	Orta	Orta	Orta	Uzun	Kolay	Hayır
Kulak çentiği	Tüm türlerde	Az	Ucuz	Az	Uzun	Orta	Hayır
Dövme	Tüm türlerde	Orta	Ucuz	Orta	Uzun	Orta	Hayır
Kulak küpesi							
Metal	Tüm türlerde	Orta	Ucuz	Az	Kısa	Orta	Hayır
Plastik	Tüm türlerde	Orta	Orta	Az	Kısa	Orta	Hayır
Elektronik:							
Enjekte olabilir	Tüm türlerde	Orta	Pahalı	Çok	Uzun	Kolay	Evet
Kulak küpesi	Tüm türlerde	Orta	Pahalı	Az	Orta	Kolay	Hayır
Bolus	Bazı türlerde	İyi	Pahalı	Orta	Uzun	Kolay	Evet
Biyometrik:							
İris	Tüm türlerde	İyi	Orta	Çok	Orta	Orta	Evet
Retina	Tüm türlerde	İyi	Orta	Çok	Uzun	Orta	Evet
DNA	Tüm türlerde	İyi	Pahalı	Çok	Uzun	Zor	Evet

2 AVRUPA BİRLİĞİNDE HAYVANLARIN TANIMLANDIRILMASI

2.1 Büyükbaş Hayvanların (Sığır ve Manda) Tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması

2.1.1 Sistemin Hedefi

Sığır cinsi hayvanların tanımlanmasına ilişkin Topluluk kurallarının hedefi;

- bulaşıcı hayvan hastalıklarının kontrolüne de katkı sağlamak üzere, veteriner hizmetleri için hayvanların yerlerinin saptanması ve izlenmeleri;
- veteriner halk sağlığını teminen sığır etinin izlenebilirliğini sağlamak;
- sığır ve dana eti ortak piyasa düzeni kapsamında, sığır cinsi hayvanlar için yapılan destekleme ödemelerinin (primlerin) yönetimi ve denetimidir (http://www.europa.eu.int/comm/food/animal/identification/bovine/index_en.htm).

2.1.2 Hukuki Temel

Sığır cinsi hayvanların tanımlanmasına ilişkin temel mevzuat, “Sığırların Tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması İçin Bir Sistem Kuran ve Sığır Eti ile Sığır Eti Ürünlerinin Etiketlenmesine İlişkin, 820/97 (AT) Sayılı Konsey Tüzüğü’nü Yürürlükten Kaldıran 17 Temmuz Tarih ve 1760/2000 (AT) Sayılı AP ve Konsey Tüzüğü” (OJ L 204, 11/08/2000, s. 0001-0010) olup, onaylı işletmelerde kültürel ve tarihi amaçlarla bulundurulmuş sığır cinsi hayvanların tanımlanmasına ilişkin özel kurallar, 644/2005 (AT) sayılı Komisyon Tüzüğü (OJ L 107, 28/04/2005, s. 0018-0019); Hollanda’da doğal alanlarda bulunan sığır cinsi hayvanların küpelenmesi için tanınan azami sürenin uzatılmasına ilişkin özel kurallar, 2004/764/AT sayılı Komisyon Kararı (OJ L 339, 16/11/2004, s. 0009-0010); kulak küpeleri, işletme onayları ve pasaportlara ilişkin ayrıntılı kurallar, 911/2004 (AT) sayılı Komisyon Tüzüğü (OJ L 163, 30/04/2004, s. 0065-0070); kontrol önlemleri, 1082/2003 (AT) sayılı Komisyon Tüzüğü (OJ L 156, 25/06/2003, s. 0009-0012), yazın dağlık

alanlarda otlatmaya ilişkin özel kurallar, 2001/672/AT sayılı Komisyon Kararı (OJ L 235, 04/09/2001, s. 0023-0025); bizonların küpeleme sürelerinin uzatılmasına ilişkin özel kurallar, 509/1999 (AT) sayılı Komisyon Tüzüğü (OJ L 060, 09/03/1999, s. 0053-0053), kültür ve spor amaçlı kullanılan boğalara ilişkin özel önlemler, 2680/99 (AT) sayılı Komisyon Tüzüğü (OJ L 326, 18/12/1999, s. 0016-0017); cezalar, 494/98 (AT) sayılı Komisyon Tüzüğü; İspanya’da bulunan bazı hayvanların küpeleme süresinin uzatılmasına ilişkin özel kurallar ise, 98/589/AT sayılı Komisyon Kararı (OJ L 2843, 21/10/1998, s. 0019-0024) ile ortaya konmuştur (http://www.europa.eu.int/comm/food/animal/identification/bovine/index_en.htm).

2.1.3 Temel Mevzuat

Avrupa Parlamentosu ve Konseyin 17 Temmuz 2000 tarihli sığır cinsi hayvanların tanımlanması ve tescili için bir sistem oluşturulması ve sığır eti ve ürünlerinin etiketlenmesi ile ilgili ve (EC) 820/97 sayılı Konsey Tüzüğüne iptaline dair 1760/2000 sayılı Konsey Tüzüğü ile Üye Ülkelerde sığır cinsi hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınmasına ilişkin bir sistem oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır.

2.1.3.1 Tanımlar

“kesim hayvanı” bir mezbaha veya toplama merkezine götürülmek üzere yalnızca kesilmek için hareket ettirilen sığır ve domuz cinsi hayvan anlamı taşımaktadır.

“üretin veya yetiştirme amaçlı hayvan” sığır cinsi veya domuz cinsi hayvanlar, ki bunlar yetiştiricilik veya besicilik, süt ve et üretimi, veya güç kaynağı, gösterme ve sergileme amacıyla kullanılırlar, sportif ve kültürel amaçla kullanılan hayvanlar bu grubun dışındadır.

“işletme” bu tüzüğün kapsamındaki hayvanların bakıldığı, tutulduğu veya ticaretinin yapıldığı bir kuruluş, bina veya açık hava çiftliği durumunda ise, aynı ülke topraklarında yerleşik herhangi bir yeri ifade eder.

“hayvan sahibi” Pazar veya nakliye sırasında dahil olmak üzere geçici veya kalıcı olarak hayvanlardan sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder.

“yetkili otorite” bir Üye Devlette veteriner kontrollerini ve bu başlığın uygulamasını yapmaktan sorumlu veya onunla yükümlü otoriteler veya prim dağıtılması durumunda, “Belirli Topluluk yardım planları için entegre idari ve kontrol sistemi kuran” 3508/92 sayı ve 27 Kasım 1992 tarihli Konsey Tüzüğü’nün uygulanması ile yükümlü otoriteleri ifade eder.

2.1.3.2 Sistemin Unsurları

Sığır cinsi hayvanların bireysel tanımlama ve kayıt altına alma sistemini oluşturan bileşenler:

- her hayvan için tek ve özgün bir sayı içeren çift kulak küpesi;
- işletme (çiftlik, pazar, vs.) kayıtları;
- sığır pasaportları;
- bilgisayar destekli ulusal veri tabanıdır

Komisyon ve ilgili Üye Devletin yetkili otoritesi bu başlığın kapsadığı bütün bilgilere giriş yapabilecektir. Komisyon ve Üye Devlet, Üye Devlet tarafından belirlenmiş ilgili tüketici örgütler de dahil bütün tarafları verilerin gizliliği ve ulusal hukukta yer alan korunmanın sağlanması kaydıyla bu verilere girişini sağlayacak gerekli önlemleri alacaktır.

Bir işletmede 31 Aralık 1997 den sonra doğan veya 1 Ocak 1998 den sonra Topluluk içi ticarete konu olan bütün hayvanlar uzman otorite tarafından kabul edilen, her iki kulağa da uygulanan bir kulak küpesi ile tanımlanacaklardır. Her iki kulak küpesi de her bir hayvanı bireysel olarak doğdukları işletmeyle birlikte tanımlamayı mümkün kılacak aynı özgün tanımlama kodunu taşıyacaklardır.

Kültürel ve sportif olaylar için düşünülen sığır cinsi hayvanlar (fuar ve sergiler hariç olmak üzere) bir kulak küpesi yerine eşit garanti sunan ve Komisyon tarafından yetki verilen bir tanımlama sistemi ile tanımlanabilirler.

Kulak küpesi hayvanın doğumundan itibaren ve mutlaka hayvan doğduğu işletmeyi terk etmeden önce Üye Devlet tarafından belirlenen bir süre içinde uygulanacaktır.

Bu süre 31 Aralık 1999 dahil olmak üzere 30 günden uzun ve bu tarihten sonra da 20 günden uzun olmamalıdır.

2.1.3.3 Üçüncü Ülkelerden İthalat

15 Haziran 1991 tarih ve 91/496/AET sayılı “89/662/AET, 90/425/AET ve 90/675/AET sayılı Direktifleri değiştiren ve üçüncü ülkelerden Topluluğa giren veteriner kontrollerinin organizasyonu ile ilgili prensipleri” ortaya koyan Konsey Direktifinde yer alan kontrolleri geçen (OJ L 268, 24/9/1991, p.56) ve Topluluk toprakları içinde kalan üçüncü ülkelerden ithal edilmiş bir hayvan, gittiği işletmede, daha önce belirtilen kontrollerden sonra 20 günü geçmemek üzere, Üye Devlet tarafından saptanan bir süre içinde ve mutlaka işletmeden ayrılmadan önce bu Tüzüğün gereğini yerine getirecek bir kulak küpesi ile tanımlanacaktır.

Ancak, eğer hayvanın geldiği işletme Üye Devlette bulunan bu kontrollerin yapıldığı bir kesimhane ise ve bahsedilen kontrollerden sonra 20 gün içinde kesilirse, hayvanın tanımlanması gerekmez.

Üçüncü ülke tarafından verilen orijinal tanımlama bilgisayar veri tabanına kaydedilecek veya eğer bu yeterince işlevsel değilse geldiği Üye Devlet tarafından tahsis edilen tanımla koduyla beraber işletme defterlerindeki kayıtlara geçirilecektir.

Başka bir Üye Devletten gelen hayvan orijinal kulak küpesini taşıyacaktır.

Hiçbir kulak küpesi yetkili makamın izni olmaksızın çıkartılamayacak, değiştirilemeyecektir. Kulak küpeleri yetkili makam tarafından belirlendiği şekilde işletmelere verilecek, hayvanlara dağıtılıp, uygulanacaktır.

Elektronik tanımlanmaya yönelik ise, ilgili Tüzükte 31 Aralık 2001 den geç olmamak üzere Avrupa Parlamentosu ve Konsey, tekliflerle birlikte ve Roma Antlaşmasınının 95. Md.'sinde belirtilen sürece uygun olarak Komisyonun raporu temelinde hareket ederek bu alanda elde edilen ilerleme ışığında elektronik tanımlama düzenlemelerinin yapılması olanakları hakkında karar vereceğinden bahsedilmiştir.

2.1.3.4 Veri Tabanı

Üye Devletin uzman otoritesi 64/432/EEC sayılı Direktife göre (OJ 1121,29/7/1964, p.16-21) 14 ve 18. Md.'lerine uygun olarak bir bilgisayar veri tabanı oluşturacaktır. Bu maddelere göre sistem en az aşağıdaki unsurları kapsamalıdır:

Her hayvan için:

- kimliklendirme numarası,
- doğum tarihi,
- cinsiyeti,
- cinsi veya hayvan postunun rengi,
- annenin kimliklendirme numarası veya üçüncü bir ülkeden hayvan ithal edilmesi durumunda, ilgili kontroller yapıldıktan sonra orijin kulak küpesine tekabül eden kimliklendirme numarası,
- doğduğu işletmenin tanımlanma numarası,
- tutulduğu tüm işletmelerin tanımlanma numarası ve her yer değiştirmenin tarihi,
- kesim veya ölün tarihi.

Her işletme için:

- 12 karakteden fazla olmayan (ülke kodu dışında) bir tanımlanma numarası,
- işletmecinin adı ve adresi.

Veri tabanı aşağıdaki unsurlara ulaşmayı herhangi bir zamanda sağlayabilmelidir:

- Bir işletmedeki tüm sığır cinsi hayvanların kimliklendirme numarası veya grup halindeki domuz cinsi hayvanlar durumunda, işletmenin ve sürünün kimliklendirme numarası ve gerekli olduğu takdirde sağlık sertifikaları sayısı
- Doğduğu işletmeden itibaren her sığır cinsi hayvanın değiştirdiği işletmelerin bir listesi veya üçüncü ülkelerden ithal edilen hayvanlar için ithal edildiği işletme; donuz grupları için en son bulunduğu işletmenin veya sürünün

tanımlanma numarası ve üçüncü ülkelerden ithalat durumunda ithal edildiği işletmenin tanımlanma numarası.

Bu unsurlar veritabanında hayvanın ölümünü takip eden üç yıl süre boyunca tutulur veya domuzların kaydı durumunda kaydın yapılmasından sonra geçen üç yıl süresince veritabanında tutulur.

2.1.3.5 Hayvan Pasaportu

1 Ocak 1998 den sonra yetkili makam tanımlanan her hayvan için doğumunun bildirilmesinden sonra 14 gün içinde, veya hayvanın üçüncü ülkelerden ithali durumunda ilgili Üye Devlet tarafından yeniden tanımlanmanın onaylanmasından sonra 14 gün içinde bir pasaport çıkartacaktır. Yetkili otorite diğer Üye Devletlerden gelen hayvanlar için aynı koşullar altında bir pasaport çıkartabilir. Böyle durumlarda geldiğinde hayvanın beraberinde bulunan pasaport, geldiği Üye Devlete geri gönderilmek üzere yetkili makama teslim edilecektir. Hayvan yer değiştirdiğinde pasaport beraberinde olmalıdır.

Tamamen işlevsel bir bilgisayar veri tabanına sahip Üye Devlet, sadece Topluluk içi ticareti planlanan hayvanlar için bir pasaport çıkartılmasına ve ilgili Üye Devlet topraklarından bir diğer Üye Devlet topraklarına götürülmesi halinde hayvanların beraberinde bilgisayar veri tabanına dayalı bilgileri içerecek bir pasaport bulundurulacağına karar verebilmektedir.

Hayvanın ölümü halinde pasaport hayvan sahibi tarafından ölümü takiben yedi gün içinde yetkili makama geri verilecektir. Eğer hayvan kesimhaneye gönderilmişse pasaportun yetkili makama geri gönderilmesinden kesimhane işletmecisi sorumlu olacaktır. Hayvanların üçüncü ülkelere ihraç edilmesi halinde pasaport son sahibi tarafından hayvanın ihraç edildiği yerdeki uzman otoriteye teslim edilmektedir.

2.1.3.6 İşletme Kayıtları

Nakliyeciler hariç olmak üzere, her hayvan sahibi güncelleştirilmiş bir kayıt tutmaktadır. Bilgisayar veri tabanı tamamen işlevsel olduktan sonra işletmeye giren ve çıkan bütün hayvan hareketlerini ve işletmedeki bütün hayvan doğum ve ölümlerini bu olayların tarihleri ile olayın ortaya çıkmasından sonra üç ile yedi gün arasında Üye Devlet tarafından saptanan bir süre içinde uzman otoriteye bildirmektedir. Ancak, Komisyon 1760/2000 sayılı Konsey Tüzüğü'nün Madde 23(2)'sine uygun olarak, Üye Devletin isteği üzerine yukarıda bahsi geçen azami süreyi uzatabileceğini ve çeşitli dağlık alanlarda yaz otlatmasına götürülen sığır cinsi hayvanların hareketlerine uygulanabilecek özel koşulları belirlenmektedir.

Her hayvan sahibi her bir hayvan işletmeye geldiğinde ve ayrıldığında hemen kimliğini tamamlayacak ve kimliğin hayvanın yanında bulunmasını sağlayacaktır ve tanımladığı, baktığı, naklettiği ve kestirdiği hayvanlara ait bilgiyi istek üzerine yetkili otoriteye verecektir.

Hayvanlara ait kayıt yetkili otorite tarafından kabul edilen formatta olacak, elle veya bilgisayar ortamında tutulacak, yetkili makam tarafından belirlenen, ama üç yıldan az olmayacak asgari bir süre için, istek üzerine her zaman yetkili makamın görüşüne açık olacaktır. Üye Devletler bu bölüm hükümlerinin yerine getirilmesinden sorumlu makamı kuracaklardır. Birbirlerini ve Komisyonu bu otoritenin tanımlanması konusunda bilgilendireceklerdir.

2.1.3.7 Sığır Eti ve Sığır Eti Ürünlerinin Etiketlenmesi

2.1.3.7.1 Tanımlar

Bir işletmen veya bir kuruluş pazarın her aşamasında sığır etinin etiketlemesi sağlamalıdır. 1760/2000 sayılı Tüzüğün etiketleme ile ilgili maddesinde belirtilen kurallardan farklı olarak isterlerse etiketlenen etin veya köken aldığı hayvanın üretim

koşullarıyla ilgili bilgiyi sağlamak maksadıyla satış noktasında etiketleme yapabilirler.

‘sığır eti’ CN 0201, 0202, 0206 10 95 ve 0206 29 91 kodlarının arasında yer alan tüm ürünler,

‘etiketleme’ bir etiketin tek bir et parçasına veya parçalarına veya onların paketlerine yapıştırılması veya önceden paketlenmemiş ürünlerde satış noktasında tüketicilere yazılı veya görünür şekilde bilginin sağlanması,

‘işletme’ sığır eti ticaretinin aynı veya farklı bölümündeki işletmenler grubuna denmektedir.

2.1.3.7.2 Topluluğun Zorunlu Sığır Eti Etiketleme Sistemi

1- Zorunlu etiketleme sistemi karkasın⁸, çeyrek parçanın veya parça etlerin kimlik numarasıyla, hayvanın bireysel kimliklendirme numarası veya bakılan etiketin üzerinde bilginin doğruluğuna olanak sağlamada yeterli görüldüğü takdirde, ilgili hayvan grubu arasında bir bağlantı sağlamalıdır.

2- Etiket aşağıda belirtilen işaretleri içermelidir:

- a. Et ile hayvan veya hayvanlar arasında bağlantı sağlayacak bir referans sayı veya referans kod. Bu sayı sığır etinin köken aldığı hayvanın bireysel numarası veya bir grup hayvanın tanımlanma numarası olabilir;
- b. Hayvan veya hayvan gruplarının kesildiği mezbahanın onay numarası ve mezbahanın bulunduğu Üye Devlet veya üçüncü ülkeyi;

⁸ **Karkas** : Kesilen hayvanın kanın akıtılması, iç organların çıkarılması, derinin yüzülmesinden sonra, cinsel organların ve bu organlara bağlı kasların çıkarılmasından sonra ve dişilerde meme ve meme yağlarının çıkarılmasından sonra geriye kalan tüm gövdesidir. (1208-1998.....)

- c. Karkas veya karkas gruplarının parçalama işleminin gerçekleştiği parçalama binası onay numarası ve kesim binasının bulunduğu Üye Devlet veya üçüncü ülkeyi;
- d. Hayvan veya hayvan grubunun doğduğu Üye Devlet veya üçüncü ülke. Besiciliğin (şişmanlatmanın) yapıldığı tüm Üye Devlet veya üçüncü ülkeler. Kesim işleminin yapıldığı Üye Devlet veya üçüncü ülke.
- e. Yukarıda bahsi geçen işaretlerden derogasyon⁹ sağlamak isteyen çekilmiş sığır eti hazırlayan işletmenler veya kuruluşlar etikette nerde imal edildiğine dair, “İmal edildi (Üye Ülkenin veya üçüncü ülkenin ismi)” ve imal edildiği yetiştirildiği devlet veya devletler, imal edildiği devlet olmadığı durumlarda ise “orijin” devletleri göstermelidir. Ancak, bu tür işletmen veya kuruluşlar yukarıda bahsi geçen bir veya daha çok işareti ve/veya etin imal edildiği tarihi etikete ekleyebilirler. Kazanılan tecrübeler temelinde ve gerekli şartlar ışığında, aynı hükümler parça et içinde mevzuata uygun olarak uygulanabilir.
- f. Bu sistemden derogasyon sağlamak isteyen ve Topluluğa ithalat yapan üçüncü ülkelerden gelen etlerin etiketinde “Orijin- AB Üyesi değil” ve “Kesildi (üçüncü ülkenin ismi)” işaretleri bulunmalıdır.

2.1.3.7.3 İhtiyari Etiketleme Sistemi

1-Yukarıda bahsi geçen sistemden daha farklı işaretler içeren etiket kullanan her işletmen veya kuruluş söz konusu sığır etinin üretim veya satışın yapıldığı Üye Devletin yetkili otoritesine onay için bir şartname göndermelidir. Yetkili otorite, kullanımı zorunlu olmamak koşuluyla, ilgili Üye Devlette kullanılmak üzere şartname oluşturabilir. Bu ihtiyari etiketleme şartnamesi:

- Etiket üzerinde yer alacak bilgiyi,
- Bilginin doğruluğunu sağlamak için alınacak önlemleri,

⁹ **Derogasyon:** Ayrıklı olma durumu, ayrı tutma, ayrı tutulma, istisna. (<http://tr.wiktionary.org/wiki/ayr%C4%B1k%C4%B1k>)

- İşletmen veya kuruluş tarafından tayin edilen ve yetkili otorite tarafından kabul görmüş bir bağımsız kuruluş tarafından yapılacak kontroller dahil, üretim ve satış aşamasında uygulanacak her türlü kontrol sistemlerini (Bu kuruluşlar Avrupa Standartları EN /45011 ile düzenlenen kriterlere uymalıdır),
- Kuruluş söz konusu olduğunda, şartnameye uyum sağlamayan herhangi bir üyeye yönelik alınacak önlemleri içermelidir.

Üye Devlet bir bağımsız kuruluş tarafından yapılacak kontrolleri, bir yetkili otorite tarafından yapılan kontroller ile değiştirmeye karar verebilir. Böyle bir durumda gerekli kontrolleri yürütmek için ihtiyaç duyulan kaynak ve kalifiye elemanı yetkili otorite kendi düzenleyecektir. Yukarıda bahsi geçen kontroller için gerekli masraflar etiketlemeyi kullanan işletmen veya kuruluş tarafından karşılanacaktır.

2- Herhangi bir şartnamenin onayı, yukarıda söz edilen unsurların tamamen kontrolü ve öngörülen etiketleme sisteminin düzgün çalışması ve özellikle herhangi bir şartnamenin, karkasın, çeyrek parçanın veya parça etlerin kimlik numarasıyla, hayvanın bireysel kimliklendirme numarası veya bakılan etiketin üzerinde bilginin doğruluğuna olanak sağlamada yeterli görüldüğü takdirde, ilgili hayvan grubu arasında bir bağlantı sağlamaması temelinde belirlenen, yetkili otoritenin teminatına tabii olacaktır. Yetersiz, yanıltıcı ve açık bilgiyi etiket için sağlamayan şartnameler red edilecektir.

3- Sığır etinin üretimi ve/veya satışı iki veya daha fazla Üye Devlette gerçekleşiyorsa, ilgili Üye Devletlerin yetkili otoriteleri her biri kendi sınırlarındaki işlemlerle ilgili unsurları içermesi açısından, kendilerine sunulan şartnameleri kontrol eder ve onaylar. Böyle durumlarda ilgili her Üye Devlet, ilgili diğer Üye Devlet tarafından tanılan onayı kabul edecektir. 1825/2000/AB sayılı Tüzüğün Madde 6(1)'ine göre şartnamelere onay verilmesi veya verilmemesi kararı başvurudan itibaren 2 ay içinde olmalıdır (Official Journal L 216, 26/08/2000 P. 0008 – 0012).

4- İlgili tüm Üye Devletlerin yetkili otoritelerinin şartnameleri onaylaması durumunda, ilgili işletmen veya kuruluş, etiketin kendi ismini veya logosunu içermesini sağlayarak sığır etini etiketlenmeye yetkilendirilmiştir.

5- Yukarda bahsi geçen ilk dört paragraftan derogasyon sağlanması durumunda, Komisyon, 1760/2000 sayılı Tüzüğün Madde 23 (2)'inde belirtilen usule uygun olarak, onaylanmış bir şartnameye göre bir Üye Devlette etiketlenmiş ve ilk etikete herhangi bir bilgi eklenmemesi koşuluyla başka bir Üye Devletin sınırlarına giren ve özellikle küçük parekende sığır eti veya bireysel paketlerdeki sığır eti parçaları ve özel koşulların onayı için hızlandırılmış veya basitleştirilmiş bir usul sağlayabilir. 1825/2000/AB sayılı Tüzüğün Madde 6(2)'sine göre şartnamelere onay verilmesi için süre 14 gün olmalıdır (Official Journal L 216, 26/08/2000 P. 0008 – 0012). Bu usulü kullanacak Üye Devletler ilgili paketlerin değişmeden kalmasını, paketlemenin yapıldığı Üye Devlet tarafından onaylanan şartnamenin, diğer Üye Devletlerdeki paketlenmiş sığır etin pazarlarında kullanılmasını sağlamalıdır.

6- Bir Üye Devlet bir veya daha fazla bölgesinin ismini kullanmamaya karar verebilir, özellikle o bölge isminin kontrol sırasında karışıklık veya sıkıntılara neden olabileceği durumlarda, izin verildiği takdirde etikette Üye devletin ismi bölgenin ismi yanında belirtilir.

7- Üye Devletler, özellikle etikette yer alan işaretler ve bu tür bir sistemin kullanıldığı konusunda Komisyonu bilgilendirecektir. Komisyon, Sığır ve Dana Eti Yönetim Komitesi kapsamında bilgilendirecektir ve usullere uygun olarak, bu işaretlerle ilgili kurallar konulabilir ve özellikle sınırlar belirlenebilir.

8- Sığır eti üretimi üçüncü bir ülkede tamamen veya kısmen gerçekleştiriliyorsa, işletmen veya kuruluşlar yukarda bahsi geçen şekilde sığır etini etiketlemeye yetkilidirler. Üçüncü ülkeler, şartnameler için ilgili her üçüncü ülke tarafından belirlenen yetkili otoritenin onayını sağlamalıdır.

Üçüncü bir ülkenin verdiği onayın Topluluk içinde geçerliliği, üçüncü ülke tarafından Komisyona aşağıdaki konularda bir ön bildirim tabidir:

- tayin edilen yetkili otorite,
- şartnamenin incelendiği zamanda yetkili otorite tarafından izlenen usuller ve kriterler,
- yetkili otorite tarafından kabul edilen her işletmen veya kuruluş.

Komisyon bu bildirimleri Üye Devletlere iletmektedir. Bu bildirimler temelinde üçüncü ülkede uygulanan usullerin veya kriterlerin bu mevzuatta belirtilen standartlara eş değer olmadığı sonucuna varırsa, Komisyon ilgili üçüncü ülkeye danıştıktan sonra üçüncü ülke tarafından verilen onayın Topluluk içinde geçerli olmamasına karar verebilmektedir.

2.1.3.8 Kontroller

1. Üye Devletler bu tüzük hükümlerini yerine getirecek tüm gerekli önlemleri alacaktır. Üye Devletler tarafından bir işletmeye getirilecek yaptırımlar ihlalin önemi ile orantılı olacaktır. Yaptırımlar, haklı sebeplerle, ilgili hayvan sahibinin işletmesine veya işletmesinden olan hayvan hareketlerinin sınırlanmasını da kapsayabilir.

2. Komisyondan uzmanlar yetkili makamla eş zamanlı olarak Üye Devletlerin bu tüzüğün gereklerini yerini getirdiğini araştırarak ve kontrollerin bu tüzüğün hükümlerine göre yapıldığını garanti altına almak için nokta kontroller yapacaklardır.

3. Topraklarında nokta kontroller yapılan Üye Devlet Komisyondan uzmanların görevlerini başarmaları için ihtiyaç duyabilecekleri yardımları sağlayacaklardır. Kontrollerin sonuçları, nihai rapor çıkartılıp dağıtılmadan önce ilgili Üye Devletin yetkili makamı ile tartışılmalıdır.

4.Komisyonun kontrol sonuçlarının doğrulanmasını istediği durumlarda, konu Daimi Veteriner Komitesinde gözden geçirilecektir. Komisyonda müzakere edilen yürütme gücünün uygulanması için usulleri ortaya koyan 468 sayılı ve 28 Haziran 1999 tarihli Konsey Kararının (OJ L184,28/6/1999, p.25) 5 ve 7. Md.'lerinde yer alan sürece uygun olarak kararlar alınabilir.

2.1.4 Sığır ve Sığır Etinin Etiketlenmesine Yönelik Detaylı Kurallar

2.1.4.1 Hukuki Temel

Sığır eti ve sığır eti ürünleri ile ilgili 1760/2000/AB sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü'nün uygulaması için detaylı kuralları ortaya koyan 25 Ağustos 2000 tarih ve 1825/2000 sayılı Komisyon Tüzüğü (OJ L 216, 26.8.2000, p. 8–12).

2.1.4.2 Temel Unsurlar

Her işletmen ve kurumun bir kimliklendirme sistemi ve kapsamlı bir kayıt sistemi olmalıdır. Uygulanacak sistem etin tanımlanma numarası ile hayvan veya hayvanlar arasında bir ilişki kurabilecek şekilde olmalıdır. Geliş ve çıkışlar arasında bir bağlantı kurmak için canlı hayvan, karkas veya etlerin geliş ve çıkış tarihleri kayıt sisteminde bulunmalıdır.

1 Ocak 1998 tarihinden önce doğan hayvanların etleri için, son beslendiği işletme dışındaki doğum işletmesi veya beslendiği işletme bilinmiyorsa, doğdu yer ve/veya beslendiği yer işareti “1 Ocak 1998'dan önce doğdu” işareti ile değiştirilir.

Topluluğa ithal edilen hayvanlardan elde edilen etler için, son beslendiği işletme dışındaki doğum işletmesi veya beslendiği işletme bilinmiyorsa, doğdu yer ve/veya beslendiği yer işareti “AB içerisine ithal edilmiş canlı hayvan” işareti ile değiştirilir.

Doğduğu Üye Devlet veya üçüncü ÷lke veya kesimin olduğu Üye Ülke veya üçüncü ÷lkede 30 gün veya daha az bakılan hayvanlardan elde edilen etlerde, hayvanların başka Üye Ülke veya üçüncü ÷lkelerde 30 günden daha çok bakılması koşuluyla, bahsi geçen Üye Ülkelerin ve üçüncü devletlerin işaretlerinin etikette yer alması gerekmez.

Karkas veya çeyrek parçaların kesimi sırasında, 1760/2000/AB sayılı Tüzüğün Madde 13(1)'in ikinci alt bendinde belirtilen partinin boyutu, birlikte kesilen karkas veya çeyrek parçaların sayısı ile tanımlanır ve ilgili parçalama tesisinin bir parti malını oluşturur. Bir parti malın büyüklüğü bir gün içinde yapılan kesimlerden daha fazla olamaz. Daha ileri parçalama ve kıyma hazırlanması sırasında, bir grup parçalanmak veya kıyma oluşturmak için aynı gün karıştırılan yukarda bahsi geçen tüm partilerden oluşabilir.

2.1.5 Küpeler, Pasaport ve İşletme Kayıtları

2.1.5.1 Hukuki Temel

29 Nisan 2004 tarih ve 911/2004 sayılı küpeler, pasaportlar ve işletme kayıtlarıyla ilgili 1760/2000 (AB) sayılı Avrupa Paramentosu ve Konseyinin uygulama Tüzüğü (OJ L 16, 30.04.2004, P.65).

2.1.5.2 Kulak Küpeleri

1- Kulak küpeleri yetkili otoritenin adını veya logosunu taşımalıdır ve küpede yer alan tanımlama kodunun;

- İlk iki hanesi hayvanın ilk kez tanımlandığı işletmenin bulunduğu Üye Devleti göstermelidir. Bu amaçla 911/2004 sayılı mevzuatın Ek I'inde iki harften oluşan ÷lke kodları belirlenmiştir.

- Ülke kodunu takip edecek karakterler 12 haneyi aşmayacak şekilde sayısal bir kod olmalıdır.
- Bu karakterler dışında yetkili otoritenin onayladığı bir bar kod kullanılabilir.

Yukarıda belirtilen karakter kısıtlamasından derogasyon sağlamak isteyen İtalya yetkili otoritesi, bu 12 hane serinin sonuna azami 3 karakter daha ekleyebilir, ancak bu karakterler tanımlama kodunun bir parçasını oluşturmayacaktır.

2- Hayvan sahipleri eğer isterlerse ulusal hükümlerle uyumlu olarak bir yıllık bir dönemi geçmemek koşuluyla kendi ihtiyaçları ölçüsünde bir miktar küpeyi önceden alabilirler. Beş hayvandan fazla hayvanı olmayan işletmeler için, yetkili otorite beş çift küpeden başka küpenin peşinen sağlanmasına izin vermeyebilecektir.

3- Bir küpenin kaybolması durumunda, yerine takılacak küpe yukarıda belirtilen bilgileri içerdiği gibi, bunların dışında Roma rakamları ile kaçınıcı kez takıldığını ifade eden bir işaret içerebilir. Başka bir Üye Devlette doğmuş hayvanlar için kullanılacak ikame küpeler hazırlayan yetkili otoritenin koduna veya logosuna ek olarak en azından aynı tanımlama kodunu içermelidir.

4- Küpeler aşağıdaki koşulları sağlamalıdır:

- Esnek plastik materyalden yapılmalı;
- Hayvanın hayatı süresince dış etkilere ve farklı iklim şartlarına fiziksel olarak dayanıklı ve okunması kolay olacaktır;
- Yeniden kullanılabilir olmayacaktır;
- Kulak dokusuna ve hayvana zararlı olmayacak şekilde kulağa takılı kalacak tarzda dizayn edilmiş olacaktır;
- Yalnızca 1. paragrafta belirtilen silinmez ve değiştirilmez kodları taşıyacaktır.

5- Birinci kulak küpesinin yapısı ve modeli aşağıda belirtildiği gibi olacaktır:

- Bir erkek ve bir dişi olmak üzere iki kısımdan oluşacaktır;
- Her iki kısımda 1. paragrafta belirtilen bilgileri içerecektir;
- Her iki kısım için küpenin boyu en az 45 mm olacaktır;
- Her iki kısım için küpenin eni en az 55 mm olacaktır;
- Küpe üzerindeki karakterlerin yüksekliği en az 5 mm olacaktır.

6- Üye Devletler ikinci küpe için farklı bir model veya malzeme seçebilir ve küpeye 1. paragrafta belirtilen koşullara uygun olması koşuluyla ilave bilgi ekleyebilir. Üye Devletler birbirini ve Komisyonu karar verdikleri birinci ve ikinci kulak küpesiyle ilgili olarak bilgilendirmelidir.

2.1.5.3 Pasaport ve İşletme Kayıtları

1- Pasaportlar en az aşağıda belirtilen unsurları içermelidir:

- kimliklendirme numarası,
- doğum tarihi,
- cinsiyeti,
- cinsi veya hayvan postunun rengi,
- annenin kimliklendirme numarası veya üçüncü bir ülkeden hayvan ithal edilmesi durumunda, ilgili kontroller yapıldıktan sonra orijin kulak küpesine tekabül eden kimliklendirme numarası,
- doğduğu işletmenin tanımlanma numarası,
- tutulduğu tüm işletmelerin tanımlanma numarası ve her yer değiştirmenin tarihi,
- kesim veya ölün tarihi,
- İşletmecinin adı ve adresi,
- Tamamen işlevsel bir veri tabanına sahip bir Üye Devlet ise 12 haneden oluşan işletme numarası,
- Bakıcı veya bakıcıların imzası, nakliyeciler dışında, tamamen işlevsel bir veri tabanına sahip Üye Devletlerde yalnızca son bakıcının imzası,

- Hazırlayan yetkili otoritenin adı,
- Pasaportun hazırlandığı tarih.

2- Dört haftadan küçük bir buzağının hareketine göbeğinin iyileşmesi koşulu ile izin verilebilir. Böyle bir durumda Üye Devlet, en azından 1.paragrafta belirtilen bilgileri kapsayan ve yetkili otoritenin onaylamış olduğu bir formata sahip geçici bir pasaport eşliğinde hayvanın hareketine izin verebilir. Geçici pasaport hayvanın ilk yetiştiricisi tarafından hazırlanmalı ve nakliyeciler dışında bir sonraki her bakıcı tarafından doldurulmalıdır. Yetiştirici, geçici pasaportu yetkili otoriteye, hayvan dört haftalık olmadan veya hayvan öldüğünde ya da dört haftadan önce kesime gittiği durumlarda olayı takip eden yedi gün içerisinde teslim etmelidir. Buzağı ölmemiş ise, yetkili otorite geçici pasaportun teslim alınmasından sonra 14 gün içerisinde asıl pasaportu düzenleyecektir. Bu pasaporta geçici pasaporta kayıt edilmiş tüm önceki hareketler kayıt edilir. Geçici pasaport taşıyan buzağılar işletmeler arasında en fazla iki kez hareket edebilir. Bir hayvan pazarı veya buzağı toplama merkezi üzerinden iki işletme arasındaki hareket, tek bir hareket olarak sayılmaktadır.

3- 1. paragrafta belirtilen bilgilere ek olarak erkek hayvanların prim durumları ile ilgili olarak aşağıdaki unsurlar da pasaporta eklenmelidir:

4- İşletmelerde tutulan kayıtlar en az aşağıdaki unsurları kapsamalıdır:

- kimliklendirme numarası,
- doğum tarihi,
- cinsiyeti,
- cinsi veya hayvan postunun rengi,
- hayvanın ölüm tarihi
- İşletmeden ayrılan hayvanlarla ilgili olarak, nakliyeciler hariç olmak üzere, hayvanın satıldığı yetiştiricinin adı ve adresi veya hayvanın gönderildiği işletmenin tanımlama numarası, hayvanın işletmeden ayrılış tarihi

- İşletmeye gelen hayvanlarla ilgili olarak, nakliyeciler hariç olmak üzere, hayvanın geldiği işletmenin tanımlama numarası ve hayvanın işletmeye geliş tarihi,
- İşletmedeki kayıtları kontrol eden Yetkili Merkezi Ünite veya ilgili Taşra Ünitesi yetkilisinin veya denetçisinin adı, soyadı ve imzası ile kontrolün uygulandığı tarih.

5- Doğum durumunda, bildirimini yetiştirici tarafından üç ve yedi gün içerisinde yapılmasının tespit edileceği zaman, Üye Devletler ilgili dönemin başlangıç noktası olarak, kayıtlarda bu tarihler arasında karışıklık oluşturma riski olmaması koşuluyla, hayvanların küpelendiği tarihi, doğum tarihi yerine kullanabilecektir.

Şekil 2- İngiltere’de büyük baş hayvanlar için kullanılan pasaport örneğinin ilk sayfası (<http://www.defra.gov.uk/animalh/id-move/cattle/memberstates.htm>)

STICK on your holding address label, DATE and SIGN GLYWRCH label ychydaf y dalied, rhestrch y Dyddiad a'n Llofnod 1st Movement Summary Crynodeb Symud 1af	Holding / Dalied Place your holding address label here Rhestrch label ychydaf eich dalied yma	Signature of keeper on receipt of Passport / Llofnod y cefnwrad pan dderynnir Pasport Signature / Llofnod Date of movement OFF holding / Dyddiad YMADAEL # y dalied Signature / Llofnod
	Holding / Dalied Place your holding address label here Rhestrch label ychydaf eich dalied yma	Date of movement ON holding / Dyddiad CYRRAEDD y dalied Signature / Llofnod Date of movement OFF holding OR through market / Dyddiad YMADAEL # y dalied NEU ffordd drey y farchnad Signature / Llofnod
	Page 7 OPP 13 (09/11)	UK 1234567890 12
	Pasaport alinddant sonra isareti kism imzalanir ve isletmecinin barkodlu etiketi yapistirilir Hayvanlar isletmeyi terk ettigi zaman isaretili kutucuklara ayrilis tarihi yazilir ve ayni bolum imzalanir	

Şekil 3- Hareket kayıtları ile ilgili kısım (<http://www.defra.gov.uk/animalh/id-move/cattle/memberstates.htm>)

STICK on holding address label, DATE and SIGN GLYWRCH label ychydaf y dalied, rhestrch y Dyddiad a'n Llofnod Movement Card Cerdyn Symud	Ear tag / Tag clust + UK123456789012 	Movement (TICK ONE / ONE box in this section, see BLACK 14) Symud (TICKWRCH OR BWRCH TR UNIG, a dellyddwch i'r DDU) ON movement CYRRAEDD y Dalied + OFF movement YMADAEL # y Dalied Market movement (market staff only) / Symud drey y Farchnad (staff y farchnad yn unig) +
	Please enter holding address label here Rhestrch label ychydaf eich dalied yma	Date of movement / Dyddiad symud Signature / Llofnod +
Page 13 OPP 13 (09/11)		UK 1234567890 12
Hareket kartinin doldurulmasi: Isletmeye giris veya cikis kutucuğu isaretlenir Hareketin olduğu tarih isaretili kutucuklara yazilir Isletmenin barkodlu etiketi yapistirilir ve kart imzalanir Pasaporttan ayrilir ve postalanir		

Şekil 4- Bilgisayar veritabanına kayıt için kullanılan kısım (<http://www.defra.gov.uk/animalh/id-move/cattle/memberstates.htm>)

2.1.6 Kontroller

2.1.6.1 Hukuki Temel

Sığır cinsi hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınması sistemi çerçevesinde yürütülen asgari kontrollere yönelik 1760/2000 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü'nün uygulanması için detaylı kuralları ortaya koyan 23 Haziran 2003 tarih ve 1082/2003 sayılı Komisyon tüzüğü (OJ L 156, 25.06.2003, p.9).

2.1.6.2 Temel Unsurlar

1- Her Üye Devlette yetkili otorite Topluluk mevzuatı tarafından sağlanan diğer denetimlerle birlikte yürütülecek, yerinde kontroller yapmalıdır. Bu kontroller her yıl Üye Devlet sınırları içinde yer alan işletmelerin en az %10'unu kapsamalıdır. Bu asgari oran, Topluluk mevzuatı ile kimliklendirme sisteminin uyum göstermemesi durumunda derhal yükseltilmelidir. İşletmelerin etkili kontrolünü sağlayan tamamen işlevsel bir veri tabanına sahip Üye Devletlerde %5 oranında kontroller öngörülebilmektedir. Yetkili otorite tarafından kontrol edilecek işletmelerin seçimi risk analizi temelinde yapılmaktadır. Her işletme için yapılan risk analizinde aşağıdaki unsurlar dikkate alınmaktadır:

- a) İşletmede tanımlanan hayvanlar ve mevcut tüm hayvanların detaylı bilgileri dahil, işletmedeki hayvan sayısı,
- b) Halk ve hayvan sağlığı konuları, özellikle evvel geçirilmiş bir hastalık salgının varlığı,
- c) Bir önceki yıl ödenen miktara kıyasla, başvuru ve/veya ödenen sığır cinsi hayvan primi miktarı,
- d) Bir önceki yılın durumuna kıyasla oluşan önemli değişiklikler,
- e) Önceki yıllarda gerçekleştirilen, özellikle işletme defterlerinin ve pasaportlarının düzgün tutulması konusundaki denetimlerin sonuçları,
- f) Yetkili otoriteye verilerin doğru olarak iletilmesi,
- g) Üye Devletler tarafından belirlenecek diğer kriterler.

Her denetim,kontrol sonuçlarının, yetersiz bulguların, kontrolün nedenlerinin verildiği ulusal düzeyde standardize edilmiş bir format şeklinde belgelenecektir. Yetiştiriciye raporu imzalama, uygun olursa, içerik hakkında kendi incelemelerini belirtme fırsatı tanınacaktır. Eğer bir ihlal durumu açığa çıkarsa, raporun kopyası gecikme olmaksızın yetkili otoriteye gönderilecektir.

2- Kontroller işletmedeki tüm hayvanları kapsayacaktır. Uygulamada yaşanacak nedenlerden dolayı 48 saat içerisinde işletmede hayvanları toplamak mümkün değilse, yetkili otorite güvenilir bir seviyede kontrol sağlanması koşuluyla bir örnekleme sistemi kullanmayı kabul edebilir. Yerinde kontroller genelde önceden duyurulur. Önceden uyarı verildiğinde, bu süre gerekli asgari zaman ile sınırlandırılmalı ve genel bir kural olarak 48 saati geçmez.

3- Her Üye Devlet Komisyon için, her yılın 31 Ağustos tarihinden önce, aşağıdaki unsurların detayını içeren bir yıllık rapor hazırlar:

- İlgili Üye Devletteki işletme sayısı,
- Birinci paragrafa uygun olarak yapılmış denetimlerin sayısı,
- Kontrol edilen hayvan sayısı,
- Tespit edilen ihlaller,
- 1760/2000 sayılı Tüzüğün 22. Maddesi uyarınca (OJ L 204, 11/08/2000, s. 0001-0010) uygulanan yaptırımlar.

Yukarda bahsi geçen unsurlar aşağıdaki modelle verilen tablo ile Komisyona gönderilir.

Tablo 2- Tanımlama ve Kayıt altına almaya yönelik Topluluk hükümleriyle ilgili büyükbaş hayvan sektöründe yapılan denetim sonuçlarının raporu

Üye Devlet sınırları içerisinde kayıtlı toplam işletme sayısı (denetleme dönemi sırasındaki)	
Denetlenen işletme sayısı	
Yapılan denetleme sayısı	
Denetleme dönemi sırasındaki toplam sığır cinsi hayvan sayısı	
Denetlenen işletmelerdeki hayvan sayısı	

2. Kategorilere göre tespit edilen ihlaller

	Etkilenen Hayvanlar	Etkilenen İşletmeler
1. Hayvanların tanımlanmasındaki noksanlıklar		
2. İşletme kayıtlarındaki tutarsızlıklar		
3. Ölüm, doğum ve hareket bildirimlerindeki noksanlıklar		
4. Pasaport anormallikleri ¹⁰		
5. 1-4. noktalarda listelenen ihlallerden yalnızca 1 tanesinin tespit edildiği hayvanlar/işletmeler		
6. 1-4. noktalarda listelenen ihlallerden 1 den fazlasının tespit edildiği hayvanlar/işletmeler		
7. Hayvan/işletmelerdeki toplam ihlal sayısı (5. ve 6. noktalar)		

3. 494/98 sayılı Tüzüğe (OJ L 60, 28.2.1998, p.78) göre uygulanan yaptırımlar

	Etkilenen Hayvanlar	Etkilenen İşletmeler
1. Hayvanların bireysel olarak hareketlerinin kısıtlanması		
2. İşletmedeki tüm hayvanların hareketlerinin kısıtlanması		
3. Hayvanların imhası		
Toplam		

¹⁰ 1760/2000 sayılı Tüzüğü uygun olarak Topluluk içi ticarete söz konusu olacak hayvanlara pasaport düzenlemeye karar veren Üye Devletlerde uygulanmaz.

2.1.7 Yaptırımlar

2.1.7.1 Hukuki Temel

Sığır türü hayvanların tanım ve kayıt sistemi çerçevesinde minimum idari yaptırımların uygulanmasına ilişkin 1760/2000 (AB) No'lu Konsey Tüzüğü'nün (OJ L 204, 11.08.2000, p.6) uygulanması ile ilgili detaylı kuralları belirleyen 27 Şubat 1998 tarih ve 494/98(EC) No'lu Komisyon Tüzüğü.

2.1.7.2 Temel Unsurlar

1- Bir işletmede bir yada birden fazla hayvan 1760/2000 (AB) No'lu Tüzüğün (OJ L 204, 11.08.2000, p.6) Madde 3'ünde belirtilen şartlardan hiç birini karşılamıyorsa, bu işletmeden ve bu işletmeye olacak bütün hayvan hareketleri için bir kısıtlama uygulanacaktır. Eğer hayvan sahibi, iki çalışma günü içinde hayvanın tanımını ispat edemezse hayvan gecikme olmaksızın Veteriner otoritelerinin gözetimi altında ve yetkili otoriteden tazminatsız olarak imha edilecektir.

2-Hayvanların 1760/2000 (AB) No'lu Tüzüğün (OJ L 204, 11.08.2000, p.6) madde 3'ünde belirtilen tanım ve kayıt şartlarını tam olarak karşılamaması durumunda, bu şartların tam olarak karşılanmasına kadar, yalnızca bahsi geçen hayvanların hareketleri için derhal bir kısıtlama uygulanacaktır. İşletmedeki tanımlama ve kayıt şartlarını tam olarak karşılamayan hayvanların sayısı % 20'yi geçerse bu işletmedeki mevcut bütün hayvanların hareketi için derhal bir kısıtlama uygulanacaktır. 10 hayvandan fazla hayvan bulundurmayan işletmelerde bu önlem, sadece eğer ikiden fazla hayvan yukarıda bahsi geçen Tüzüğün şartları gereğince tam olarak tanımlanmamışsa uygulanacaktır.

3- Eğer hayvan sahibi, 1760/2000 (AB) No'lu Tüzüğün (OJ L 204, 11.08.2000, p.7) madde 9'unda belirtilen masrafları ödemezse, Üye Ülkeler bu hayvan sahibine pasaport düzenlemeyebilir veya düzenlemeyi reddedebilir. Hayvan sahibinin masrafı

ısrarla ödememesi durumlarında Üye Ülkeler ayrıca söz konusu Tüzüğün madde 21'i gereğince bu hayvan sahibinin işletmesine ve işletmesinden hayvanların hareketini kısıtlayabilir.

4- Eğer hayvan sahibi 1760/2000 (AB) No'lu Tüzüğün (OJ L 204, 11.08.2000, p.7) madde 7(1)'i, ikinci bendi gereğince işletmesine ve işletmesinden olan hayvan hareketlerini, doğum veya ölümünü yetkili otoriteye bildirmezse, yetkili otorite bu işletmeye ve bu işletmeden hayvan hareketlerini kısıtlayacaktır.

2.1.8 Kültürel Faaliyetlerde Kullanılan Boğalar

2.1.8.1 Hukuki Temel

Kültürel ve sportif faaliyetlerde kullanılması amaçlanan boğalara yönelik bir tanımlama sistemini onaylayan 17 Aralık 1999 tarih ve 2680/1999 (AB) sayılı Komisyon Tüzüğü.

2.1.8.2 Temel Unsurlar

1- Kültürel ve sportif amaçlı faaliyetlerde kullanılması amaçlanan bir kısım boğa türleri İspanya, Portekiz ve Fransa'da, 2680/1999 nolu Tüzüğün 1. Maddesinde belirtilen yetiştirici birliklerinin soy kütüğüne kayıt olmalıdır. Yetkili otoriteler bu tür hayvanlar için aşağıda belirtilen tanımlama türlerinden birini tercih edebilir:

- İki plastik küpe,
- Bir veya iki metal küpe ile beraber marka işaretlemesi,
- Tek plastik küpe ile beraber marka işaretlemesi.

Yetkili otorite böyle bir faaliyete..... gitmeden önce hayvanlardan küpeleri çıkarabilir. Eğer her iki küpe deçıkarılmış ise, hayvanlar akabinde marka ile işaretlenmelidir.

Bu tür hayvanların yetiştiricileri, her halükarda Topluluk mevzuatı ile uyumlu iki küpeye sahip olmalıdır. Bu tür hayvanların Topluluk içi hareketi söz konusu

olduğunda bu küpeler hayvanlara takılmalı veya hareketleri sırasında hayvanlara eşlik etmelidir. Doğruluğu ve tutarlılığı garanti etmek için tüm tanımlama araçları arasında uygun bağlantılar oluşturulmalıdır.

2.1.9 Dağlık Alanlardaki Yazlık Otlatmalar (Hareket Bildirimi)

2.1.9.1 Hukuki Temel

Dağlık alanlara yazlık otlatma için koyulmuş sığır cinsi hayvanların hareketlerine uygulanacak özel kuralları ortaya koyan 20 Ağustos 2001 tarih ve 2001/672 (AB)sayılı Komisyon Kararı (OJ L 235, 04.09.2001, p.23).

2.1.9.2 Temel Unsurlar

Bu Karar, ekinde belirtilen Üye Devletler veya Üye Devletlerin bir bölümü içerisinde, 1 Mayıs- 15 Ekim tarihleri arasında yaz otlatması için dağlık alanlarda yer alan meralara değişik işletmelerin sığır cinsi hayvan hareketlerinde uygulanmaktadır.

Bu meralara sığırlarla ilgili veri tabanında kayıtlı bir özel kayıt numarası verilmelidir. Meradan sorumlu kimse hareketi söz konusu olan sığır cinsi hayvanların bir listesini hazırlamalıdır. Bu liste en azından aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- Meranın kayıt numarası.
- her sığır cinsi hayban için bireysel tanımlanma numarasını,
- Orijin işletmenin tanımlanma numarası,
- Meraya varış tarihi,
- Meradan ayrılış tarihi (tahmini).

Bu liste sığır cinsi hayvanların hareketlerinden sorumlu veteriner tarafından tasdik edilir. Hayvanlar meraya geldikten sonra en geç 7 gün içerisinde bu liste sığır cinsi hayvanlar için ulusal veri tabanına girmelidir.

Doğum, ölüm, hareket gibi herhangi bir olay hayvanlar merada iken olduğunda, bu olay genel kurallar ile uyumlu olarak sığırcı cinsi hayvanlar için düzenlenmiş veri tabanına bildirilmelidir. Meradan sorumlu şahıs, durumu en kısa zamanda orijin işletmeden sorumlu kişiyi en kısa zamanda bilgilendirmelidir.

2.1.10 Küpeleme Süresinin Uzatılması

2.1.10.1 Hukuki Temel

Belirli sığırcı cinsi hayvanlara küpe uygulaması için azami sürenin uzatılması üzerine 18 Ocak 2006 tarih ve 2006/28/AB sayılı Komisyon Kararı

2.1.10.2 Temel Unsurlar

Üye Devletler, süt üretiminde kullanılmayan sütçü ineklerin buzağılarına küpe uygulaması için 1760/2000 (AB) sayılı Tüzüğün Madde 4 (2)'nin birinci alt bendinde (OJ L 204, 11.08.2000, p.7) belirtilen süreyi azami 6 ay uzatmaları konusunda, işletmelere izin verebilir. Üye Devletler bahsi geçen izni aşağıdaki koşulların karşılanması durumunda verebilir:

- Ektensif koşullarda sütçü ineklerinin yetiştirildiği bir işletme olmalı (free range),
- Hayvanların bakıldığı arazinin insanlar ile fiziksel teması azaltacak şekilde sonuçlanan önemli doğal engeller sergilemesi,
- Hayvanların insanlar ile düzenli bir teması alışık olmaması ve oldukça hırçın davranış göstermesi,
- Küpeler uygulandığı zaman her buzağı açık bir şekilde annesi ile ilişkilendirilmelidir.

Üye Devletler özellikle coğrafik bölgeler ve özel ırklar konusundaki izin durumlarında ek kriterler belirleyebilir. Üye Devletler Komisyonu bu kararı

uygulayacakları konusunda haberdar etmeli ve uygulayacağı ek kriter konusunda bilgilendirmelidir. Bu tür bir izin uygulayan işletmelerde, küpeler buzağılara en geç:

- Altı aylık yaşa geçtiğinde,
- Annesinden ayrıldığında,
- İşletmeyi terk etmesinde uygulanır.

Yetkili otorite 1760/2000 (AB) sayılı (OJ L 204, 11.08.2000, p.8) Tüzüğü'nün 5. Maddesinde belirtilen bilgisayarlı veri tabanına izin verilen işletmeleri kayıt etmelidir. Yetiştiriciler, 1760/2000 (AB) sayılı (OJ L 204, 11.08.2000, p.9) Tüzüğü'nün Madde 7(1)' ne uygun olarak her hayvanın doğum tarihini belirlerken, yetkili otoriteyi bu Karar uyarınca henüz küpe uygulanmadığı konusunda bilgilendirmelidir. Yetkili otorite küpesi uygulanmayan hayvanları veri tabanına doğumları için kayıt ederken küpesiz hayvan diye kayıt etmelidir. Yetkili otorite bu tür onay alan işletmeleri her yıl en az bir kere kontrol etmelidir. Eğer işletme artık gerekli koşulları sağlamıyorsa verilen izin geri çekilmelidir.

2.1.11 Bisonlarda Küpelenme Süresinin Uzatılması

2.1.11.1 Hukuki Temel

Bison türlerine küpe uygulaması için azami süre uzatılmasıyla ilgili 8 Mayıs 1999 tarih ve 509/1999 sayılı Komisyon Tüzüğü (OJ L 60, 09.03.1999, p.53).

2.1.11.2 Temel Unsurlar

Üye Devletler bisonlara küpe takılmasıyla ilgili 1760/2000 (AB) sayılı Tüzüğü'nün (OJ L 204, 11.08.2000, p.7) Madde 4(2)' sinde belirtilen süreyi azami dokuz aya kadar uzatabilir. Ancak bu hayvanların mutlaka bison türüne ait olmaları gerekmektedir. Hayvanlar dokuz aylık yaşa gelmeden, annelerinden ayrılmadan önce mutlaka küpelenmelidir. Dokuz aylık yaşa gelmeden hayvanın işletmeden ayrılması gerekiyorsa, işletmeyi terk etmeden önce küpelenmelidir.

2.1.12 Hollanda’da Doğal Alanlarda Küpeleme Süresinin Uzatılması

2.1.12.1 Hukuki Temel

Hollanda’da doğal rezervlerde bakılan belirli sığır cinsi hayvanlara küpe uygulaması için azami sürenin uzatılmasıyla ilgili 22 Ekim 2004 tarih ve 764/2004 (AB) sayılı Komisyon Kararı (OJ L 339, 16.11.2004, p. 9–10).

2.1.12.2 Temel Unsurlar

Hollanda bu kararda belirtilen koşulların tümünün sağlanması koşuluyla belirli doğal rezervlerde bakılan buzağılara küpe uygulaması için 1760/2000 (AB) sayılı Tüzüğün (OJ L 204, 11.08.2000, p.7) Madde 4(2)’sinde belirtilen süreyi azami 12 aya kadar uzatabilir. Bu hayvanlar yetkili otorite tarafından onaylanmış bir doğal rezervde doğmalıdır. Her buzağının doğumu, 1760/2000 (AB) sayılı Tüzüğün (OJ L 204, 11.08.2000, p.9) Madde 7(1)’ sine uygun olarak Hollanda tarafından bir zaman içerisinde yetkili otoriteye bildirilmelidir. Küpeler buzağılar 12 aya girmeden uygulanmalıdır. Hiçbir hayvan küpe takmadan doğal rezervi terk etmemelidir. Altı aydan sonra küpelenecek hayvanlar için, küpe uygulaması sırasında annenin kimliği DNA testleri temelinde doğrulanmalıdır. Yetkili otorite Komisyona onay almış doğal rezervlerin listesini iletmelidir Yetkili otorite bu Kararın amacı için doğal rezervlere aşağıdaki koşulların sağlanması durumunda izin verir:

- Doğal rezerv hayvanların öncelikle doğal alanı korumak için tutulduğu işletmelerdir.
- Doğal rezerv en az 100 ha lık bir alanı kapsamalıdır
- Hektar başı yaklaşık 12 yaşındaki etkili canlı hayvan yoğunluğu 0,5’in altında olmalıdır.
- Hayvanlar buzağıları ile beraber tamamen ekstensif sistemde serbestçe beslenmelidir.

2.1.13 Kültürel ve Tarihsel Amaçlar (Açık Hava Müzeleri)

2.1.13.1 Hukuki Temel

1760/2000 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğüne sağlanan onaylı işletmelerde kültürel ve tarihsel amaçlı yetiştirilen sığır cinsi hayvanlar için özel bir tanımlama sistemine izin veren 27 Nisan 2005 tarih ve 644/2005 sayılı Komisyon Tüzüğü (OJ L 107, 28.04.2005, p.18).

2.1.13.2 Temel Unsurlar

Hayvan yetiştiricisi, her zaman, 1760/2000 (AB) sayılı Tüzüğün (OJ L 204, 11.08.2000, p.7) Madde 4(1)'in birinci alt bendi ile uyumlu yetkili otorite tarafından onaylanmış iki kulak küpesine sahip olmalıdır. 1760/2000 (AB) sayılı Tüzüğün (OJ L 204, 11.08.2000, p.7) Madde 4(5)'inden deragosyon için, hayvanlar işletmelerden hareket ettirileceği zaman, onaylı küpeler yetkili otoritenin izni olmadan ancak onun kontrolünde çıkarılabilir, yetkili otorite tarafından belirlenmiş bir araçla, en geç onaylı küpelerin çıkarılmasından önce işaretlenir.

1760/2000 (AB) sayılı Tüzüğün (OJ L 204, 11.08.2000, p.7) Madde 4(2)'sinin ilk alt bendinden deragosyon için, hayvanların işletmelerde doğdukları durumlarda, hayvanlara onaylı küpe takmak mecburi değildir, ancak en geç 20 gün içerisinde yetkili otorite tarafından bir araçla işaretlenmelidir.

Hayvanlar işletmeyi terk etmeden onaylı küpeler takılmalıdır. Ancak, hayvanlar tarihsel ve kültürel maksatlı yetiştiricilik yapan başka bir işletmeye direk götürülecek ise, hareket sırasında küpelerin hayvanlara eşlik etmesi yeterlidir.

Bu tür hayvanlar 1760/2000 (AB) sayılı Tüzüğün (OJ L 204, 11.08.2000, p.7) Madde 4(1)'inden belirtilen eşsiz bir tanımlama kodu ile kimliklendirilmelidir. Bu kod yetkili otorite tarafından belirlenmiş aşağıdaki araçlardan birinde yer alabilir:

- İki plastik ve metal küpe,
- Marka işareti ile beraber bir plastik veya metal küpe,
- Dövme veya
- Bir Rumen bolusu içerisinde elektronik tanımlayıcı.

Yetkili otorite, gıda zincirine girmemesi koşulu ile enjekte edilebilir transponderlar şeklinde bir elektronik tanımlama aracının kullanımına izin verebilir. Yetkili otorite bu işletmelere özel bir kayıt kodu dağıtır. Bu kod sığır cinsi hayvanlar için düzenlenmiş veri tabanında kayıt edilmelidir.

2.2 Koyun ve Keçi Cinsi Hayvanların Tanımlanması

Küçükbaş hayvanların tanımlanmasına ilişkin Topluluk kurallarının hedefi;

- bulaşıcı hayvan hastalıklarının kontrolüne de katkı sağlamak üzere, veteriner hizmetleri için hayvanların yerlerinin saptanması ve izlenmeleri;
- OTP reformu kapsamında, küçükbaş hayvanlar için yapılan destekleme ödemelerinin (primlerin) yönetimi ve denetimidir.

Koyun ve keçilerin tanımlanması ve kayıt altına alınması sisteminin bileşenleri, hayvan en geç işletmeden ayrılana dek, küpeleme veya dövme yoluyla tanımlama; işletme kayıtları ve tüm işletmelerin kayıtlarını içeren merkezi sistemdir. Aralık 2003'te benimsenerek, Temmuz 2005'de uygulanmaya başlanan güçlendirilmiş küçükbaş hayvan tanımlama sistemi uyarınca;

- hayvanların, altı aylıktan önce, iki kulak küpesi veya bir kulak küpesi ve dövme (keçiler için sağrı bölgesinde işaret) veya elektronik tanımlayıcılar ile tanımlanması;
- hayvan gruplarının her hareketi için ayrı bir hareket belgesi düzenlenmesi;
- işletmelerde güncel kayıtlar tutulması;
- tüm işletmelerin kayıtlarını içeren merkezi bir sistem veya ulusal düzeyde bilgisayar destekli ulusal veri tabanı oluşturulması söz konusudur

(http://www.europa.eu.int/comm/food/animal/identification/ovine/index_en.htm).

Küçükbaş hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınmasına ilişkin temel mevzuat, 92/102/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 355, 05/12/1992, s. 0032-0036) ile “Koyun ve Keçilerin Tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması İçin Bir Sistem Oluşturan ve 1782/2003 (AT) Sayılı Tüzük ile 92/102/AET ve 64/432/AET Sayılı Direktifleri Değiştiren 17 Aralık 2003 Tarih ve 21/2004 (AT) Sayılı Konsey Tüzüğü”dür (OJ L 005, 09/01/2004, s. 0008-0017).

2.2.1 Temel Mevzuat

1782/2003/AB sayılı Tüzüğü ve 92/102/AET ve 64/432/AET sayılı Direktifleri değiştiren ve koyun ve keçi cinsi hayvanlar için bir kimliklendirme ve kayıt sistemi kuran 17 Aralık 2003 tarih ve 21/2004/AB sayılı Konsey Tüzüğü.

2.2.1.1 Tanımlar

‘hayvan’ koyun ve keçi cinslerini;

‘işletme’ kurum, yapı, veya açık alanda hayvancılık yapıldığı durumlarda ise hayvanların devamlı veya geçici olarak tutulduğu, beslendiği yer;

‘yetiştirici’ hayvanlardan geçici dahi olsa sorumlu olan veterinerlik ve klinik uygulamaları hariç olmak üzere özel veya resmi şahıslar;

‘yetkili otorite’ Üye Ülkenin veteriner kontrollerini yapan ve bu tüzüğü uygulamakla yükümlü merkezi birim veya birimleri veya yetki verilmiş birimleri veya desteklerin izlenmesi durumunda 1782/2003/AB no’lu Tüzüğün (OJ L 270, 21.10.2003,p.1) uygulanması ile yetkilendirilmiş otorite;

'Topluluk içi ticaret' 91/68/AB sayılı Direktifin (OJ L 46, 19.2.1991, p.19) Madde 2(6)'sında tarif edilen ticaret.

2.2.1.2 Tanımlanma Araçları

1-Hayvanların kimliklendirilmesi ve kaydı ile ilgili sistem aşağıdaki unsurları kapsamaktadır:

- a) Her bir hayvanın kimlik tespitinde kullanılacak araçlar,
- b) Her bir işletmede muhafaza edilecek güncel kayıtlar,
- c) Hareket belgeleri,
- d) Merkezi kayıt veya bilgisayar veri tabanı.

Komisyunun ve Üye Ülkenin yetkili otoritesinin bu Tüzüğün kapsadığı bütün bilgilere ulaşabileceği kabul edilmektedir. Üye Ülkeler ve Komisyon; ulusal kanunlar veya mevzuat, bilginin korunmasını veya gizliliğini öngörmediği sürece Üye Ülkeler tarafından kabul edilmiş olan tüketici örgütleri de dahil olmak üzere ilgili bütün tarafların bu bilgilere ulaşabilmeleri için gerekli bütün tedbirleri alacaklardır.

2- 9.Temmuz.2005 tarihinden sonra doğan işletmedeki bütün hayvanlar, Üye Ülke tarafından belirlenecek bir süre içerisinde doğumundan itibaren, eğer bu süre içerisinde işletmeyi terk etmemiş ise doğduğu işletme tarafından kimliklendirilecektir. Belirlenecek süre 6 aydan fazla olmayacaktır. Bu durumdan zarar görebilecek Üye Ülkeler, yayılım veya mera hayvancılığı için bu süreyi dokuz aya kadar uzatabilir. Bu şekildeki Üye Ülkeler zararın karşılandığını Komisyona bildireceklerdir.

1- Hayvanlar ilk olarak aşağıda belirtilen biçimde bir kimlik aracı ile tanımlanır:

- i. Kulak küpeleri uzak mesafeden görülebilecek bir pozisyonda takılmalıdır,
- ii. Kulak küpeleri ve diğer kimliklendirme ile ilgili olan araçlar aşağıdaki karakterleri kapsamalıdır;

- İlk karakter hayvanın ilk kimliklendirmesinin yapıldığı işletmenin bulunduğu Üye Ülkeyi belirtir. Bu amaçla ISO 3166'ya uygun olarak 2 harf veya 3 rakamlı kodlar kullanılacaktır.
 - Ülke kodunu 13 karakterden fazla olmayan bir kod izleyecektir. Bu paragrafta verilen bilgiye ilave olarak, Üye Ülkenin yetkili otoritesi kimlik numarasının okunaklığının etkilenmemesi şartı ile hayvan sahibi tarafından – bar kodlar – ve ek bilgi konulmasına müsaade edebilir.
- iii. Yukarda bahsi geçen birinci kimliklendirme aracı yetkili otorite tarafından onaylanmış olan; tek kulağa takılan bozulmayan materyalden yapılmış, ısıya dayanıklı ve hayvanın hayatı boyunca kolay okunabilecek, hayvana zarar vermeden üzerinde kalacak kulak küpesidir. Kulak küpesindeki özellikler değişmeyecek ve tekrar kullanılmayacak şekilde olmalıdır.

2- Yetkili otorite tarafından onaylanmış ikinci tanımlama aracının teknik şartlar Aşağıdaki gibidir:

- I. 1. Maddede bahsedilen karakterdeki kulak küpesi,
- II. veya Topluluk içi ticarete dahil olmayan hayvanlar için vücut dövmesi
- III. veya sadece keçi cinsi hayvanlar için ayak bileğine konulan işaret
- IV. veya aşağıdaki teknik karakterlere sahip elektronik verici ikinci tanımlama aracı olarak kullanılır:
 - i. sadece okunan elektronik vericiler ISO 11784 ve 11785 standartlarına uygun olarak HDX veya FDX-B teknolojisinde olmalıdır.
 - ii. elektronik kimlikler okuma aleti ile okunabilmeli, ISO 11785 standartlarına uygun olmalı, HDX ve FDX-B vericilerini okuyabilmelidir.
 - iii. Taşınabilir okuyucularda okuma mesafesi; kulak küpeleri için 12 cm, geviş getirenlerdeki kapsüller için 20 cm, ve sabit okuyucularda okuma mesafesi hem kulak küpeleri ve hem de geviş getirenlerdeki kapsüller için 50 cm olmalıdır.

3- Ancak, 1 Ocak 2008 tarihe kadar; hayvanların Topluluk içindeki ticarete kullanılmamış olması şartı ile, ikinci kimliklendirme aracı, yetkili otoritenin kontrolü altında hayvanın hem işletme ve hem de tek olarak tanımlanmasını

sağlayacak, kimliklendirme aracı okunmaz hale gelince veya kaybolunca yenilenmesi imkanını sağlayacak, işletmeler arasındaki izlenebilirliği kaybetmeden salgın hastalıkların kontrolüne imkan ve milli sınırlar içerisindeki hayvan hareketlerinin kontrolü imkanını sağlayacak bir sistem ile değiştirilebilir. Sözü geçen sistemi uygulayacak olan Üye Ülkeler Komisyona onaylanması için müracaat edeceklerdir. Bu amaçla Komisyon Üye Ülke tarafından sunulan dokümanları inceleyecek, ve sistemi değerlendirmek için hesapları kontrol edecektir. Bu kontroller tamamlandığında Komisyon onaylama talebini aldıktan sonraki 90 gün içinde uygun tedbirlerin taslağı ile birlikte Gıda Zinciri ve Hayvan Sağlığı Daimi Komitesine rapor sunacaktır.

4- Ancak 12 aylık yaştan önce kesilmesi düşünülen veya Topluluk içi ticarete veya üçüncü ülkelere ihracatta kullanılmayacak olan hayvanlar için aşağıda tarif edilen kimliklendirme metodu yetkili otorite tarafından 2. Madde’de bahsedilen kimlik tespit metodu yerine alternatif olarak kullanılabilir:

- yetkili otorite tarafından onaylanmış kulak küpeleri ile tanımlanacak, küpe yalnızca bir kulağa uygulanacaktır,
- kulak küpeleri bozulmayan materyalden, ısıya dayanıklı, okunması kolay ve hayvana zarar vermeden üzerinde kalacak şekilde düzenlenmiş olmalıdır. kulak küpeleri tekrar kullanılabilir olmamalı, yazıları silinmemelidir.
- kulak küpeleri; en azından iki taraflı ülke kodu ve hayvanın doğduğu işletmenin kimlik kodunu taşımaktadır.

Bu metodu kullanan Üye Ülkeler Komisyonu ve diğer Üye Ülkeleri bilgilendirecektir. Hayvanların bu paragrafa göre kimliklendirmesi yapıp, 12 ay’dan fazla işletmede kaldılarsa veya Topluluk içi veya üçüncü ülkelere satılacaklarsa 1’den 4’e kadar olan paragraflara uygun şekilde kimliklendirmesi yapılmalıdır.

5- Üçüncü ülkelerden ithal edilen hayvanlar Topluluk içinde kalacak ise Madde 2’ye göre kimliklendirilmesi yapılacaktır. Hayvanların gideceği işletmenin bulunduğu Üye Ülke tarafından 14 gün içerisinde, ancak her halükarda hayvanlar işletmeyi terk etmeden hayvanlar tanımlanacaktır. Üçüncü ülke tarafından tespit edilmiş olan

orijinal kimlik hayvanların gideceği ÷lkedeki kimliklendirme numarası ile birlikte işletmenin kayıtlarına kayıt edilecektir. Ancak kesilecek hayvanlar için, eğer hayvan sınır veteriner kontrolünden direk olarak Üye ÷lkedeki mezbahaya gidecek ise, kontrollerin yapılmasının aradından 5 gün içerisinde kesilecek ise bu hayvanların bir üst paragraftaki gibi tanımlanmasına gerek yoktur. Diğer bir Üye ÷lkeden gelen hayvanlar orijinal kimliğini muhafaza edecektir.

6- Yetkili otoritenin izni olmadan kimlikler iptal edilemez veya değiştirilemez. Kimlik bilgileri okunaksız hale geldiğinde veya kaybolduğunda, bu maddeye uygun olarak en kısa zamanda ilişkili aynı kodlar uygulanacaktır. Kodlara ilave olarak ve ondan ayrı olarak yenilemede, yenileme numarası ile birlikte işaret konulabilir. Ancak özellikle paragraf 4'e uygun olarak kimlik tespiti yapılmış hayvanlar için yetkili otorite kontrolü altında kimlik karakterlerinin farklı kodlarda olmasına hayvanların izlenebilirliği amacının tehlikeye girmemesi şartı ile izin verebilir.

7- Kimliklendirme araçları işletmede tutulacak ve yetkili otoritenin tespit ettiği tarzda hayvanlara uygulanacaktır.

8- Üye ÷lkeler sınırları içerisindeki kullandıkları kimliklendirme araçları konusunda birbirlerini ve komisyonu bilgilendireceklerdir.

9- 1 Ocak 2008 tarihine kadar, bu mevzuatın şartlara uygun olarak elektronik kimliklendirmeyi gönüllü bazda uygulamış olan Üye ÷lkeler, bu bireysel elektronik numara ve karakterleri taşıyan tanımlanma araçlarının, hayvanların Topluluk içindeki ticaretinde, 91/68/AET no'lu (OJ L 46, 19.2.1991, p.19) Direktifdeki sertifikalara göre belgelenmesini şağlamalıdır.

2.2.1.3 İşletme Kayıtları

1- Taşıyıcı hariç olmak üzere, her bir hayvan sahibi, güncellenmiş ve en azından aşağıda belirtilen bilgileri kapsayan kayıtları muhafaza edecek ve bu bilgiler yetkili otoriteye açık olacaktır:

- işletmenin kimlik kodu,
- işletmenin adresi veya coğrafik koordinatları veya işletmenin benzer şekilde coğrafik yeri,
- üretim tipi,
- en son yapılan yıllık envanterin sonuçları ve bu sonuçların alındığı tarih,
- mal sahibinin adı ve adresi,
- hayvanlar işletmeyi terk ediyor ise, taşıyıcının adı, taşıyıcı tipi ve plaka numarası, hayvanların gittiği işletmenin kimlik no'su, adı ve adresi veya hayvanlar mezbahaya gidiyor ise mezbahanın adı ve kimlik no'su ve hareket tarihi, veya hareket dokümanlarının çoğaltılmış veya onaylanmış kopyası,
- eğer hayvanlar işletmeye geliyor ise, hayvanların getirildiği işletmenin kimlik no'su ve varış tarihleri,
- değiştirilen kulak küpeleri ve elektronik araçlar hakkında bilgi.

2- Üye Ülkeler hayvan sahiplerinden kayıtlarına, Madde 1'de istenen bilgilere ilaveten, ek bilgilerin de girmesini isteyebilirler. Kayıtlar yetkili otorite tarafından onaylanan formatta olacak, üç yıldan az olmamak üzere ve yetkili otoritenin tespit ettiği minimum süre için yazılı veya bilgisayar veritabanı formunda muhafaza edilecektir. Madde 1'de istenilen kayıt bilgilerini tutmaktan derogasyon sağlamak amacıyla; eğer Üye Ülkelerde bu bilgiler merkezi bilgisayar veri tabanında var ise yukarda anlatılan kayıt sistemi zorunlu olmayabilir. İstenmesi halinde bütün hayvan sahipleri son üç yıla ait hayvanın orijini, kimliği ve uygun olduğu durumda hayvanı aldığı, muhafaza ettiği, taşıdığı, pazarladığı, kestirdiği yer için bütün bilgileri verecektir.

2.2.1.4 Hareket Bildirimi

1. 9 Temmuz 2005'den itibaren ülke sınırları içinde iki ayrı işletme arasında ne zaman hayvan hareketi olursa, yetkili otorite tarafından tespit edilmiş olan Ek'in aşağıda listelenmiş minimum bilgiyi kapsayan hareket dokümanları beraberinde olacak ve bu doküman eğer yetkili otorite tarafından daha önce hazırlanmadı ise, hayvan sahibi tarafından doldurulacaktır;

- işletmenin kimlik kodu,
- hayvan sahibinin adı ve adresi,
- hareket eden hayvanların toplam sayısı
- hayvanların gittiği işletmenin veya alanın kimlik kodu, hayvanların mezbahaya gitmesi durumunda mezbananın kimlik kodu veya adı ve yeri veya hayvanların otlaklara götürülmesi durumunda gidilen yer.
- taşıma şekli ve taşıyıcı ile ilgili taşıyıcının izin numarasının da dahil olduğu bilgi,
- hareket tarihi,
- hayvan sahibinin imzası

2- Üye Ülke isterlerse yukarıda belirtilen bilgilerden daha fazlasını girebilir veya bu bilgilerin girilmesini isteyebilir. Hayvanların gideceği işletmedeki hayvan sahibi, üç yıldan az olmamak üzere, yetkili otorite tarafından belirlenmiş minimum süre için hareket dokümanını muhafaza edecektir. Madde 1'den derogasyon sağlamak amacıyla; yukarıdaki bilgileri merkezi veri tabanında bulunduran Üye Devletlerde hareket dokümanlarının kullanımı, hayvan sahibinin imzası hariç olmak üzere zorunlu olmayabilir. Üye Ülkeler birbirleri ve Komisyon ile sınırları içerisinde kullandıkları hareket dokümanlarının modeli ve tatbik edilebileceği durumlarda sağladığı derogasyonlar hakkında haberleşeceklerdir.

Tablo 3- İsvaç hareket belgesi örneği (<http://www.sjv.se/download/18.18ff27106940768c58000117/information+ovine+and+caprine+animals.pdf>)

Koyun ve Keçi Cinsi Hayvanlar için Hareket Belgesi			
Sevk Edilecek Türlerin Cinsi			
☐	☐		
Koyun	Keçi		
Çıkış İşletmesi Hakkında Bilgi			
İşletme numarası			
Bakıcının İsmi ve Adresi		Bakıcının İsmi	
		Bakıcının Adresi	
Sevk Edilen Hayvanlar Hakkında Bilgi			
İşletmeden ayrılan hayvanlar hakkında bilgi. Hayvanların toplam sayısı hakkında ve sevk edildikleri işletme hakkında bilgi			
Hareket Tarihi	Hayvan Sayısı	Varış İşletmesinin İşletme Numarası veya adı ve adresi	
Nakliyecisi Hakkında Bilgi			
Nakliyecinin ismi, izin numarası ve nakil aracının kayıt numarası hakkında bilgi			
Nakliyecinin İsmi			
Aracın Tipi	Kayıt numarası	Nakliyecinin İzin Numarası	
Tarih	Bakıcının İmzası		
	İmzanın Açıklanması		

2.2.1.5 Veri Tabanı

- 1- Üye Ülkeler, yetkili otoritenin, taşıyıcılar hariç olmak üzere hayvan sahipleri ile ilgili işletmelerin merkezde kayıtlarının bulunmasını garanti edeceklerdir. Kayıtlarda, taşıyıcı hariç olmak üzere, işletmenin kimlik kodu, yetkili otorite tarafından izin verilmiş ise hayvan sahibinin kodu, hayvan sahibinin mesleği, üretim tipi (et veya süt) ve hayvanların cinsi olacaktır. Şayet hayvan sahibi hayvanları devamlı olarak muhafaza ediyor ise, Üye Ülkenin yetkili otoritesi tarafından tespit edilmiş olan düzenli aralıklarla ve en azından yıllık olarak hayvan sahibi muhafaza edilen hayvanların envanterini tutacaktır.
- 2- 9 Temmuz 2005 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere işletme arka arkaya üç yıl hayvansız kalmadığı sürece merkezi kayıt da kalacaktır. Her bir Üye Ülkenin yetkili otoritesi aşağıda verilen sisteme uygun olarak 9 Temmuz 2005'den itibaren bilgisayar veritabanı düzenleyecektir.
 - işletmenin kimlik kodu,
 - işletmenin adresi, coğrafik koordinatları veya coğrafik koordinatlara eşit bilgiler,
 - hayvan sahibinin adı, adresi ve işi,
 - hayvanların cinsleri,ırkı
 - üretim tipi,
 - hayvanlara ait yıllık envanter kayıtların sonuçları ve sonuçların alındığı tarih,
 - Hayvan sağlığı bilgilerinin de girildiği, yetkili otorite için muhafaza edilen temel bilgi, örneğin hayvan hareketlerinin kısıtlanması durumu veya Topluluk ve milli programlarla ilgili bilgiler
- 3- Her bir hayvan sahibi, taşıyıcılar hariç olmak üzere 30 günlük süre içerisinde hayvan sahibi ve işletme hakkında, ve 7 günlük süre içerisinde hayvan hareketleri hakkında yetkili otoriteye, merkezi kayıt sistemine girilecek bilgi ve envanterin çıktıları, ve yukarıda bahsedilen veritabanının kurulması için gerekli bilgi ve Üye Ülkeye sağlanan derogasyon ve hayvanın her bir hareketi, hareket detayları bilgilerini verecektir.

4- Her bir Üye Ülkenin yetkili otoritesi, isterse hayvanların her bir ayrı hareketi için veri tabanına oluşturacaktır Her bir girişte en azından aşağıdaki bilgiler bulunmalıdır;

- hareket eden hayvan sayısı,
- hayvanların hareket ettiği işletmenin kimlik kodu,
- hareket tarihi,
- hayvanların gideceği işletmenin kimlik kodu,
- varış tarihi.

2.2.1.6 Elektronik Tanımlama

1. Elektronik kimliklendirmenin uygulanmasını geliştirmek için rehberler ve prosedürler hazırlanacaktır. 1.Ocak.2008'den itibaren bahsedilen rehberlere göre elektronik kimliklendirme bütün hayvanlar için zorunlu olacaktır. Ancak koyun ve küçükbaş hayvan sayısı 600.000 ve daha az olan Üye Ülkeler topluluk içindeki ticarete dahil olmayan hayvanlar için böyle bir elektronik kimliklendirmeyi isteğe bağlı yapabilirler. Keçi cinsi hayvan sayısı 160.000 veya daha az olan Üye Ülkeler de elektronik kimliklendirmeyi topluluk içi ticarete dahil olmayan bu tip hayvanlar için isteğe bağlı yapabilirler.

2. Komisyon, Konseye 30 Haziran 2006 tarihine kadar uygun teklifleri de kapsayan, elektronik kimliklendirme konusunda bir rapor sunacaktır. Rapor Konseyde oylanacak, gerekirse paragraf 1'de bahsedilen tarih güncellenecek, gerekirse elektronik kimliklendirmenin uygulanması ile ilgili teknik şartlar onaylanacak veya düzeltilecektir.

2.2.1.7 Kontroller

1- Bu tüzüğün uygulanması için gerekli tedbirler uygulanacaktır. Bu tedbirler özellikle ; minimum seviyede uygulanacak kontroller; idari cezaların uygulanması; sistemin başlangıç dönemi için gerekli geçici şartlar konularında olacaktır.

2- Üye Ülkeler birbirlerini ve Komisyonun bu tüzüğün uygulanması ile ilgili yetkili otoritesini bilgilendirecektir. Üye Ülkeler; hayvanların kimlik tespiti ve kayıtları ile ilgili kişilerin ilgili talimat ve rehberleri ve mevcut eğitim kursları almasını sağlayacaktır.

3- Üye Ülkeler bu Tüzüğün ihlalden doğacak cezalar ile ilgili kuralları koyacaklar ve bunların uygulanması ile ilgili gerekli tedbirleri alacaklardır. Cezalar etkili olması için orantılı ve caydırıcı olmalıdır.

4- Komisyondan uzmanlar yetkili otoriteler ile birlikte; Üye Ülkelerin bu Tüzüğün şartlarına uyduğunu tasdik edecek, gerekli olduğunda; kontrollerin bu tüzüğe uygun olarak yapıldığından emin olmak için nokta kontroller yapacaktır. Sınırları içerisinde nokta kontroller yapılacak olan Üye Ülkeler; bu amaçla Komisyondan kontrollerin yapılabilmesi amacıyla uzmanlar alabilirler. Sonuç raporu bitirilip dağıtılmadan önce kontrollerin sonuçları Üye Ülkenin yetkili otoritesi ile tartışılmalıdır. Komisyon kontrollerin sonuçlarının doğruluğunu onayladığında; durumu Gıda Zinciri ve Hayvan Sağlığı Daimi Komitesinde (SCoFAH) değerlendirecektir.

2.3 Domuz Cinsi Hayvanların Tanımlanması

Domuzların tanımlanmasına ilişkin Topluluk kurallarının hedefi, bulaşıcı hayvan hastalıklarının kontrolüne de katkı sağlamak üzere, veteriner hizmetleri için hayvanların yerlerinin saptanması ve izlenmeleridir.

Domuzların tanımlama ve kayıt altına alma sistemi, aşağıda sıralanan bileşenlerden oluşur:

- kulak küpeleri veya dövme;
- işletme (çiftlik, pazar, vs.) kayıtları;
- bilgisayar destekli ulusal veri tabanı (http://www.europa.eu.int/comm/food/animal/identification/porcine/index_en.htm).

Domuzların tanımlanmasına ilişkin temel mevzuat, “Hayvanların Tanımlanması ve Kayıt Altına Alınmasına İlişkin 27 Kasım 1992 Tarih ve 92/102/AET Sayılı Konsey Direktifi” (OJ L 355, 05/12/1992, s. 0032-0036) olup, ulusal veritabanlarında yer alan işletmelerin onayı, 2000/678/AT sayılı Komisyon Kararı (OJ L 281, 07/11/2000, s. 0016-0017); 92/102/AET sayılı Konsey Direktifi’nin, birden fazla domuz bulundurmayan işletmelere ilişkin 3(2) sayılı maddesinde belirtilen istisnanın İtalya’ya tanınması ise 2005/458 sayılı Komisyon Kararı (OJ L 160, 23/06/2005, s. 0031-0031) ile ortaya konmuştur.

2.3.1 Temel Mevzuat

Domuz cinsi hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınmasına yönelik 27 Kasım 1992 tarih 92/102/ AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 355, 05.12.1992, p.32)

2.3.1.1 Tanımlar

‘hayvan’ sığır cinsi hayvanlar dışında 64/432 AET sayılı Direktifte (OJ L 121, 29.07.1964) belirtilen her hangi bir hayvan türü,

‘işletme’ herhangi bir çiftlik, inşaat veya açık hava çiftliği durumunda, hayvanların bakıldığı, tutulduğu yerler,

‘yetiştirici’ geçici maksatla da olsa hayvanlardan sorumlu gerçek veya tüzel kişi,

‘yetkili otorite’ bir Üye Devlette veteriner kontrollerini yürüten merkezi otorite veya bu Direktifin uygulanması maksadıyla yetki verilen her hangi bir otorite,

‘ticaret’ 90/425 AET sayılı Direktifin Madde 2’sinde belirtilen şekilde ticaret anlamına gelmektedir.

2.3.1.2 İşletme Kayıtları

1- Yetkili otoritede sınırları içerisinde yer alan domuz cinsi hayvanların tutulduğu işletmelerin, güncel bir listesi olmalıdır (bakılan hayvanların cinsleri ve yetiştiriciler hakkında bilgilerin de verildiği). Üst üste üç yıl işletmesinde hayvan bulunmayan işletmeler bu listeden silinir. Liste ayrıca işletmenin tanımlanmasını sağlayan işaret veya işaretleri de içermelidir. “Belirli Topluluk yardım planları için entegre idari ve kontrol sistemi kuran” 3508/92 sayılı ve 27 Kasım 1992 tarihli Konsey Tüzüğü’nün (OJ L 355, 5.12.1992, p. 1–5) uygulamasını denetleyen Komisyon, yetkili otorite veya herhangi bir sorumlu otorite bu Direktif kapsamındaki tüm bilgilere ulaşmalıdır. Üye Devletler kendi kullanımı ve tüketimi için bir adet domuz besleyen gerçek kişilerin bahsi geçen listenin dışında tutulması konusunda onay verebilmektedir.

2- Üye Devletler, domuz cinsi hayvan yetiştiricileri işletmedeki hayvan sayısı belirtilen bir kayıt tutmalıdır. Bu kayıt, en azından sürü hareketi temelinde hayvanların çıktığı ve gideceği yeri ve hareketin zamanını belirtecek şekilde hareketlerinin güncel kaydığını (her işletmeye giriş veya işletmeden çıkış hareketi ile ilgili toplam hayvan sayısı) içermelidir. Her durumunda uygulanan tanımlama işaretleri belirtilmelidir.

“Domuz cinsi hayvan türlerinde damızlık hayvanlara uygulanan zootekni standartları” üzerine 19 Aralık 1988 tarih ve 88/661/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 382, 31.12.1988, p.36) ile uyumlu olarak soy kütüğüne kayıtlı saf ve melez hayvan durumunda, hayvanların tanımlanmasını sağlayan bireysel kimliklendirme temelinde, eğer bir kayıta denk garanti sunuyorsa, alternatif bir kayıt sistemi 90/425/AET sayılı Direktifin (OJ 224, 18.8.1990, p.29) madde 18’inde belirtilen usule göre kabul edilebilir. Ancak, 90/425/AET sayılı Direktifin (OJ 224, 18.8.1990, p.29) madde 18’inde belirtilen usule göre, buffalolar için 1 Ocak 1993 ten önce, yayladaki koyun ve keçiler için 1 Ekim 1994 den önce ve ortak meralarda bakılan veya coğrafik olarak izole bölgelerde yetiştirilen yukarıda bahsi geçen tüm hayvanlar için basitleştirilmiş bir kayıt sistemi oluşturulmalıdır. Her hayvan sahibi baktığı,

naklettiği ve kestirdiği hayvanların orijin, tanımlanmasına ve varış işletmesine ait bilgiyi istek üzerine yetkili otoriteye verecektir. Pazara veya toplama merkezine gelen veya çıkan her hayvan sahibi, hayvanların geçici süre ile yetiştiricisi olan pazar veya toplama merkezi sorumlusuna ilgili hayvanların detaylı bilgileri ile ilgili bir belge vermelidir. Pazar veya toplama merkezi sorumlusu kendine verilen belge ile hayvanlara uygulanan işaretleri kontrol eder. Hayvanlara ait kayıt ve bilgi işletmede hazır durumda olacak ve yetkili makam tarafından belirlenen, ama üç yıldan az olmayacak asgari bir süre için, istek üzerine her zaman yetkili makamın görüşüne açık olacaktır.

2.3.1.3 Sistemin Unsurları

1-ye Devletler aşağıdaki genel prensiplere uyulmasını sağlamalıdır:

- Tanımlanma işareti hayvanın doğduğu işletmeyi terk etmeden uygulanmalıdır,
- Yetkili otoritenin izni olmadan hiçbir işaret kaldırılmaz veya değiştirilmez. Eğer işaret okunmaz olduğundan veya düştüğünde bu Direktif uyarınca yeni bir işaret uygulanır,
- Yetiştirici uyguladığı yeni işareti, önceki işaretle bir bağlantı kurması için kayıtlara işler,
- Yetkili otorite tarafından onaylanan kulak küpesi hayvanın hayatı boyunca dayanıklı ve kolay okunabilir olmalıdır. Tekrar kullanılabilir olmamalıdır. Hayvanın dokularına zarar vermeden hayvan üzerinde kalabilir olmalıdır.

Hayvanlar en kısa zamanda, işletmelerini terk etmeden, hangi işletmeden geldiklerini tespit etmeye olanak sağlayacak ve hayvanların beraberindeki küpe veya dövmeden bahseden belgeye ve yetkili otoritenin tuttuğu işletme listesine atıfta bulunmaya imkan sağlayacak bir kulak küpesi veya dövme ile işaretlenmelidir.

ye Devletler elektronik tanımlanmaya yönelik çalışmalar neticesinde kurulacak sistemi uygulama olasılığını erteleyerek ve 90/425/AET sayılı Direktifin Madde

3(1)(c)'nin ikinci alt bendinden (OJ 224, 18.8.1990, p.29-41) derogasyon için sınırları içerisindeki tüm hayvan hareketleri için kendi ulusal sistemlerini uygulayabilirler. Böyle bir sistem hayvanların geldikleri işletmeler ile tanımlanıp doğduğu işletme arasında bir bağlantı sağlamalıdır. Üye Devletler, domuzlar için 1 Temmuz 1993 tarihi itibari ile bu amaçla kullandıkları sistem konusunda Komisyonun bilgilendirmelidir. Üye Devlet, 90/425/AET sayılı Direktifin (OJ 224, 18.8.1990, p.29) Madde 18 ile uyumlu olarak yukarıda bahsedilen gereklilikleri karşılamaması durumunda sistemini değiştirmesi konusunda ikaz edilir.

Bir parti malı tanımlayan geçici bir işaret taşıyan hayvanlara, hareketleri boyunca orijin işletmeyi, sahibi, çıkış ve varış yerini tespit etmeye olanak sağlayan bir belge eşlik etmelidir.

2.3.1.4 Topluluk İçi Ticaret

Varış yerindeki Üye Devletin yetkili otoritesi hayvanlara orijin işletmede uygulanan tanımlama işaretini kullanmamaya karar verirse işaretin değiştirilmesinden kaynaklanan tüm masraflar bahsi geçen yetkili otorite tarafından karşılanır. Tanımlama işaretinin değiştirilmesi durumunda çıkış yerindeki Üye Devlet yetkili otoritesi tarafından dağıtılan tanımlama işareti ile varış yerindeki Üye Devlet yetkili otoritesi tarafından dağıtılan yeni işaret arasından bir bağlantı oluşturulmalıdır ve bağlantı işletme defterine kayıt edilmelidir. Bu tercihe, yeni tanımlama işareti taşımayan ithal edilen kesim hayvanları durumunda başvurulmaz.

Hayvanlar ticarete söz konusu olduğu zaman, varış yerindeki Üye Devlet yetkili otoritesi, hayvanlar, orijin sürüleri ve maruz kaldıkları hareketler ile ilgili bilgi sağlamak için 89/608/AET sayılı Konsey Direktifinin (OJ L 351, 2.12.1989, p. 34) Madde 4'üne başvurmaktadır. Veteriner veya zootekni mevzuatının gerektirdiği bir belge veya sertifika yoluyla hayvanların hareketlerine ait bilgi eşlik etmiyorsa Üye Devlet, yetkili otorite tarafından belirlenen asgari bir süre için hayvanların yetkili otoritenin kontrolüne uygun olmasını sağlamalıdır.

2.3.1.5 Üçüncü Ülkeler ile Ticaret

Üçüncü bir ülkeden ithal edilen ve denetimleri geçip, Topluluk sınırlarından kalan her hayvan, denetimleri geçtikten sonra 30 gün içerisinde, her koşulda hareket etmeden önce, veteriner kontrollerinden sorumlu yetkili otoritenin sınırları içerisinde yer alan bir mezbahanın varış işletmesi olması ve hayvanların 30 gün içerisinde kesilmesi durumu dışında, bahsi geçen mevzuat uyarınca bir işaretle tanımlanır. Üçüncü ülke tarafından verilen tanımlama işareti ile Üye Devlet tarafından tahsis edilen işaret arasından bir bağlantı kurulmalıdır ve bu bağlantı işletme defterine kayıt edilmelidir.

2.3.1.6 Kontroller

Üye Devletler, bu Direktifle uyumlu işletme defteri tutulmaması veya tanımlamanın yapılmamasını tespit etmeleri durumunda, Topluluk veteriner mevzuatının ihlalini cezalandırmak için gerekli idari ve/veya cezai önlemleri uygulamalıdır.

2.3.1.7 Elektronik Tanımlama Önerisi

31 Aralık 1996 tarihinden önce, her hangi bir önerinin eşlik ettiği, Komisyonun hazırladığı rapor temelinde, ağırlıklı çoğunlukla karar verilerek, Konsey kazanılan tecrübeler ışığında, uyumlaştırılmış bir Topluluk tanımlama ve kayıt sistemi oluşturmak maksadıyla bu Direktif hükümlerinin elden geçirecek ve Standartlar için Uluslar arası Organizasyon (ISO) tarafından bu alanda elde edilen başarıyla ışığında elektronik kimliklendirme düzenlemelerinin kullanılması olasılığına karar verecektir.

2.3.2 Veri Tabanı

2.3.2.1 Hukuki Temel

64/432/ AB sayılı Konsey Direktifince öngörüldüğü üzere domuz cinsi hayvanlarda ulusal veri tabanında işletmelerin kaydıyla ilgili detaylı kuralları ortaya koyan 23 Ekim 2000 tarih ve 2000/678/ AB sayılı Komisyon Kararı (OJ L 281, 07.11.2000, p.16)

2.3.2.2 Temel Unsurlar

İşletme kayıtları domuz cinsi hayvan yetiştirilen her işletme için aşağıda belirtilen bilgileri içermelidir:

- a) Ülke kodu ve 12 karakterden fazla olmayacak şekilde tanımlanma kodu (ülke kodu dışında),
- b) İşletmenin adresi,
- c) Hayvanlardan sorumlu kişinin adı ve adresi,
- d) Coğrafi koordinatlar veya işletmenin coğrafi koordinata denk bilgileri,
- e) Yetkili otoritenin sağlık ilgili bilgileri girmesi için bir veri alanı, mesela Topluluk veya ulusal programlar kapsamında yer alan hareket kısıtlamalar, durum veya ilgili diğer bilgiler.

Yukarıda belirtilen bilgiler yanında, işletme kayıtları aşağıdaki bilgileri de içerebilir:

- a) Üretim şekli,
- b) İşletmenin kapasitesi,
- c) İşletme sahibinin adı ve adresi,
- d) Sağlıkla ilgili konularda sorumlu kişinin adresi ve adı,
- e) Yetkili otorite tarafından gerekli görülen diğer bilgiler.

2.3.3 Derogasyon (bir domuz için)

2.3.3.1 Hukuki Temel

Hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınması üzerine 92/102/AET sayılı Konsey Direktifinin Madde 3(2)'inde sağlanan derogasyondan faydalanan belirli Üye Devletler üzerine 1 Şubat 2006 tarih ve 2006/80/AB sayılı Komisyon Kararı.

2.3.3.2 Temel Unsurlar

Bir tane domuz bulunduran işletmelerle ilgili 92/102/AET sayılı Konsey Direktifinin Madde 3(2)'inde sağlanan derogasyondan faydalanan Üye Devletler aşağıdaki gibidir:

- Çek Cumhuriyeti
- Fransa
- İtalya
- Polonya
- Portekiz
- Slovakya

2.4 Tek Tırnaklı Hayvanların Tanımlanması

1 Temmuz 2000 itibarıyla, Topluluk sınırları içerisinde, sürülenler ve nakledilenler dahil, tek tırnaklı¹¹ hayvanların hareketlerinde, kimlik belgesi (pasaport) bulundurulması zorunludur. “Tek Tırnaklı Hayvanların Topluluk İçi Ticaretinde Karşılama Gereken Zootekni ve Soyağacı Koşullarına İlişkin 26 Haziran 1990 Tarih ve 90/427/AET Sayılı Konsey Direktifi”ne (OJ L 224, 18/08/1990, p. 0055-0059) uygun şekilde soy kütüğü kaydı bulunan kayıtlı tek tırnaklı hayvanların kimlik belgeleri, 93/623/AET sayılı Komisyon Kararı (OJ L 298, 03/12/1993, p. 0045-

¹¹ tek tırnaklı hayvanlar; at, merkep, Asya yaban merkepleri, zebralar ve melezleri dahil olmak üzere, evcil ve yabani tek tırnaklıları kapsar

0055); 90/426/AET sayılı Konsey Direktifi tanımına uygun şekilde damızlık ve üretim amaçlı kullanılan tek tırnaklı hayvanların kimlik belgeleri ise, 2000/68/AET sayılı Komisyon Kararı'na (OJ L 023, 28/01/2000, p. 0072-0075) göre düzenlenir (http://www.europa.eu.int/comm/food/animal/identification/equine/index_en.htm).

2.4.1 Soy Kütüğü Kaydı Bulunan Kayıtlı Tek Tırnaklı Hayvanlar

2.4.1.1 Temel Unsurlar

Üye Devletler soy kütüğüne kaydı bulunan tek tırnaklı hayvanların hareketlerine, Komisyon tarafından belirlenen ve 90/427/AET sayılı Direktifin (OJ L 224, 18/08/1990, p. 0055-0059) Madde 5 ve Madde 2'sinde belirtilen birliklerin düzenlediği, Üye Devletler ve üçüncü ülkeler arasındaki hareketi düzenleyen hayvan sağlık koşullarıyla ilgili bir kimliklendirme belgesi eşlik etmesini sağlamalıdır.

2.4.1.2 Soy Kütüğüne Kaydı Bulunan Tek Tırnaklı Hayvanların Pasaportu

Pasaport aşağıdaki bilgileri içermelidir:

Bölüm I : Hayvanın sahibinin veya onun ajansının ismi

Bölüm II ve III: Tanımlanma numarası (tek tırnaklı hayvan yetkili otorite tarafından tanımlanır).

Bölüm IV: Yapılan kimlik kontrollerinin tutanağı. Kanun ve yönetmelikler gereği yapılan kimlik kontrollerinin tutanağı yetkili otorite tarafından yapılır.

Bölüm V ve VI : Yapılan aşılardan kaydı. Tüm aşılardan bu bölüme kayıtlı edilir.

Bölüm V'e equine influenza, Bölüm VI'ya ise diğer aşılardan kayıtlı edilir.

Bölüm VII: Bulaşıcı hastalıkların tespiti için yapılan tüm laboratuvar testleri sonuçları kayıtlı edilir.

Bölüm IX: Uygulanan ilaç sağaltımları

Ayrıca pasaportlar temel sağlık koşullarıyla ilgili bilgi içerebilmektedir.

2.4.2 Damızlık ve Üretim Amaçlı Kullanılan Tek Tırnaklı Hayvanların Kaydı

2.4.2.1 Temel Unsurlar

Damızlık ve Üretim Amaçlı Kullanılan Tek Tırnaklı Hayvanlar 90/426/AET sayılı Direktifin Madde 24'ünde belirtilen usullere uygun olarak Komisyon tarafından belirlene bir metot ile tanımlanır (OJ L 224, 18.8.1990, p. 42–54). Bu metot kullanılabana kadar, onaylı ulusal metotların kullanımına devam edilir. Hayvanlar tanımlandıktan sonra, ihracatçı ülkenin resmi veterineri tarafından hazırlanan bir sertifika eşliğinde hareket ettirililer. Bu sertifika:

- Sevkıyatın olduğu varış yerindeki Üye Devlete, gideceği yükleme günü düzenlenir, kayıtlı tek tırnaklılar söz konusu ise, yüklemeden önceki son iş günü düzenlenir,
- Sertifika en az bir tane Üye Devlet ve ithalat kontrollerinin olacağı diğer Üye Devlet dillerinde düzenlenmelidir,
- Orijinal belge hayvanlarla beraber eşlik etmelidir,
- Hayvanların 90/426/AET sayılı Direktifin (OJ L 224, 18.8.1990, p. 42–54) koşullarını karşıladığını doğrulamalıdır,
- Tek bir sayfadan oluşmalıdır,
- Hayvanların düzgünce işaretlendiğini ve tanımlandığını sağlayan tek bir alıcı, kesime gidecek hayvanlar durumunda, tek bir sevkiyat için hazırlanmış olmalıdır.

2.4.2.2 Pasaport

Hayvanların hareketleri sırasında damızlık ve üretim amaçlı kullanılan tek tırnaklı hayvanlara eşlik eden pasaportlar en azından aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- Hayvanın sahibinin veya onun ajansının ismi
- Tanımlanma numarası (tek tırnaklı hayvan yetkili otorite tarafından tanımlanır).

- Yapılan kimlik kontrollerinin tutanağı. Kanun ve yönetmelikler gereği yapılan kimlik kontrollerinin tutanağı yetkili otorite tarafından yapılır.
- Uygulanan ilaç sağaltımları

3 TÜRKİYE’DEKİ MEVCUT DURUM

3.1 Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması ve Kayıt Edilmesi

3.1.1 Hukuki temel

Sığır cinsi hayvanların tanımlanması ve kayıt edilmesine 2001 yılında başlanılmıştır. Hayvan mevcudumuzun kayıt altına alınması ve kaçak hayvan hareketlerinin önlenmesi amacıyla ‘Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği’ 1760/2000 sayılı AB mevzuatına uyumlu olarak 2002 yılında hazırlanmış ve uygulamaya sokulmuştur. Söz konusu yönetmelik çerçevesinde ülkemizde bulunan sığır cinsi hayvanların tamamına kulak küpesi takılmış ve bilgisayar ortamında “VETBİS” olarak adlandırılan veri tabanında kayıt altına alınmıştır.2005 yılı Kasım ayından sonra da sadece yeni doğanlara ve 6 aylık ve daha küçük yaştaki buzağılara küpe takılması ve kayıt işlemleri gerçekleştiriliyordu.

Ülkemiz sığır cinsi hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınmasında kullanılan VETBİS yazılım programı 24.07.2006 tarihinden itibaren değiştirilerek yerine Bakanlığımız tarafından “TÜRKVET” olarak adlandırılan yeni ve daha kapsamlı bir yazılım programı devreye sokuldu. VETBİS veri tabanında mevcut olan önceki dönemlere ait kayıt bilgileri yeni sisteme aktarılmıştır.

Sürekli değişmekle birlikte TÜRKVET sisteminde 23/10/2007 tarihi itibarıyla 2.641.902 işletmede,13.789.979 sığır cinsi hayvan kayıt altına alınmıştır (<http://www.turkvet.gov.tr/portal/Welcome.ASP#>). 0-6 aylık buzağuların tanımlanıp kayıt altına alınmasına devam edilmektedir. Buzağuların küpelenmesini teşvik etmek amacıyla destek ödemesi yapılmaktadır. Sisteme 81 il Müdürlüğü ile 845 ilçe Müdürlüğü ile damızlık sığır yetiştirici birlikleri ve serbest veterinerler tarafından veri girişleri yapılmaktadır.

3.1.2 Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması

Sığır cinsi hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınması sistemi aşağıdaki unsurlardan oluşur:

- a) Hayvanları bireysel olarak tanımlamak için kulak küpeleri,
- b) Bilgisayar destekli veri tabanı,
- c) Hayvan pasaportları,
- d) Her bir işletmede tutulan bireysel kayıtlar.

Sığır cinsi hayvanlar, yetiştiricilerin “ Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili Ve İzlenmesi” Yönetmeliğinin 5 no'lu ekinde belirtilen formla müracaatları ile il düzeyindeki Taşra Ünitesince onaylanmış bir kulak küpesinin hayvanların her iki kulaklarına da uygulanması suretiyle tanımlanacaktır. Her iki kulak küpesi de sığır cinsi hayvanın bireysel olarak tanımlanmasını sağlayacak aynı özgün tanımlama kodunu taşıyacaktır. Kullanılan kulak küpeleri 14 haneli rakamdan oluşmakta, ilk 2 numara Ülke kodu, diğer 2 numara İl Kodu, geri kalan 10 numara bireysel hayvan numarasını içermektedir. Kulak küpeleri, Yetkili Merkezi Ünite veya ilgili Taşra Ünitesinin izni olmaksızın hiçbir surette sökülemez veya değiştirilemezler. Kayıt yapılmamış ve küpesi olmayan hayvanın işletmeyi terk etmesine izin verilmez (http://www.kkgm.gov.tr/yonetmelik/sigir_tanimlama.html).

3.1.3 Sığır cinsi hayvanların hareketleri

3.1.3.1 Pasaport

İl/İlçe Müdürlükleri, serbest veteriner hekimler veya birlikler tarafından küpelenen hayvanlar 7 gün içinde veri tabanına kaydedilmektedir. Kaydı yapılan hayvanların pasaportları 14 gün içinde yetiştiriciye teslim edilmektedir. Sığır cinsi bir hayvanın her bir yer değiştirmesinde hayvana ait pasaport mutlaka hayvanın beraberinde bulundurulacaktır. Sığır cinsi hayvanların alım veya satım sonucu işletme

değiştirmelerinde alıcı ve satıcılar hayvanlara ait pasaportların kendileri ile ilgili kısımları ile yedi gün içinde ilgili Taşra Ünitesine bildirimde bulunacaklardır.

3.1.3.2 Menşei Şahadetnamesi

Nakil için hayvan sahiplerinin yetkili idareye müracaat etmesi gerekir. Bu amaçla aynı ilçe içinde veya bir köyden başka bir köye hareketler için, Belediye Başkanlıkları ve Köy Muhtarlıkları kendi yerleşim yerlerindeki hayvanlar için menşei şahadetnamesi düzenlemektedir. Kayıt altına alınmış sığır cinsi hayvanların pasaportları kontrol edilerek kulak küpe numaraları menşei şahadetnamesine yazılmaktadır. Aynı şahsa veya firmaya ait birden fazla araçla aynı gün aynı işletmeden çıkan, aynı yere gidecek hayvan ve hayvan maddeleri için bir menşei şahadetnamesinin alınması yeterli olmaktadır. Nakil araçlarının plaka numaraları menşei şahadetnamesine yazılmaktadır. Aynı ilçe sınırları içerisinde farklı yerlere gidecek hayvanlar için ayrı ayrı menşei şahadetnamesi düzenlenecektir (Anonim 2007a).

3.1.3.3 Yurtiçi Veteriner Sağlık Raporu

Bir İl.'den başka bir İl'e sevk edilecek hayvanların muayene ve kontroller İl/İlçe Müdürlüğü'nün bünyesinde ve Hayvan Sağlığı Şube Müdürlüğü'nün sorumluluğunda tespit edilen muayene yerlerinde yapılmaktadır. Veteriner sağlık raporları illerde, Hayvan Sağlığı Şube Müdürleri ve bu şubede görevli veteriner hekimler ile ilçelerde, veteriner hekim olan İlçe Müdürleri ve İlçe Müdürlüklerinde görevli tüm veteriner hekimler tarafından düzenlenmektedir. Veteriner hekim bulunmadığı hallerde sevk işlemleri; o yerdeki veteriner sağlık teknisyeni veya teknikeri tarafından menşei şahadetnamesine sığır cinsi hayvanların kulak küpe numaraları ve pasaportları kontrol edilip hayvanlara yapılan aşların tarih ve özellikleri yazılıp imzalandıktan sonra, en yakın İl/İlçe Müdürlüğü'nde görevli veteriner hekim tarafından veteriner sağlık raporuna çevrilmesiyle yapılmaktadır. Aynı tarihte, aynı şahıs veya firmaya ait birden fazla araçla aynı yere sevk edilecek hayvanlar için tek veteriner sağlık raporu düzenlenmektedir. Sığır cinsi hayvanların

kulak küpe numaraları veteriner sağlık raporuna yazılacak, gereği durumunda imzalı ve mühürlü şekilde başka bir kâğıda listelenerek bu rapora eklenmektedir. Bu listede hangi hayvanların hangi plakalı araçta olduğu açıkça belirtilmektedir (Anonim 2007a).

3.1.3.4 Ölüm Hali

Sığır cinsi hayvanların ölümleri halinde, ölen hayvana ait pasaport hayvanın yetiştiricisi tarafından “ Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili Ve İzlenmesi Yönetmeliği” Yönetmeliğinin 10 no'lu ekinde belirtilen form doldurularak ve bu forma eklenerek hayvanın ölümünü takip eden 1 ay içinde ilgili Taşra Ünitesine iade edilmektedir. Eğer işletmede bulunan sığır cinsi hayvanlar kesim için mezbaha veya kombinaya gönderilirse, pasaportların yerleşik buldukları yerdeki ilgili Taşra Ünitesine iadesinden mezbaha veya kombinanın işleticisi sorumlu olmaktadır (http://www.kkgm.gov.tr/yonetmelik/sigir_tanimlama.html).

3.1.3.5 Kurban Bayramı Nedeniyle Kesim

Kurban Bayramı nedeniyle kesilecek sığır cinsi hayvan satış ve alışlarında, kesilen hayvanların kayıtlardan düşülmesi maksadı ile satıcı pasaportların ilgili kısımlarını bu hayvanların Kurbanlık olarak satıldığını belirterek yedi gün içinde en yakın Taşra Ünitesine teslim edecek ve hayvanların alıcıları da kendilerine teslim edilen sığır cinsi hayvan pasaportlarını hayvanların kesimlerinden sonra kesim tarihlerini belirterek yedi gün içinde en yakın Taşra Ünitesine teslim etmektedir.

3.1.4 Veri Tabanı Ve Mevcut Durum

Bakanlık bünyesinde 2002 yılında bilgisayar destekli ulusal veri tabanı oluşturulmuştur. Sisteme giriş öncelikle kişi , işletme, sürü ve hayvan kaydı esasına göre yapılmaktadır. Tüm canlı hayvan pazarları ve mezbahalarda dahil olmak üzere bütün işletmelerin kayıtlarının tamamlanması üzerine de Bakanlığımız tarafından her

yıl yayınlanan hayvan hareketleri kontrolü genelgesi ile Tüm il müdürlüklerimizin İllerinde bulunan işletmeleri, hayvan pazarları ve mezbahaları sisteme kayıt etmeleri ve güncellemeleri konusunda talimatlandırılmıştır.

3.1.4.1 Kişi Kayıtları

Kişi kayıtları yapılırken,

1. İşletmelerin kontrol ve ziyaretleri sırasında, kayıtlı yetiştiricilerin T.C. Kimlik Numarası bilgileri, tüzel kişiliklerde ise vergi no bilgileri de mutlaka kayıt edilmektedir.
2. Türkvete veri girişi yapan kullanıcıların görev yaptığı yerlerin tespiti ve raporlanması için “bağlı bulunduğu birim” bölümü bilgilerinin, kullanıcılar tarafından tamamlanması sağlanacaktır.
3. Kullanıcıların tayin, emekli olması gibi durumlarında ya da yetiştiricinin ölmesi, hayvancılık faaliyetine son vermesi halinde kişi, sayfada¹² durum bölümünde inaktif yapılacaktır (Anonim 2007a)

3.1.4.2 İşletme ve Sürü Kaydı:

Güncelleme çalışmalarında içinde hayvan bulunmayan işletmeler, sistemde inaktif hale getirilir.

1. İçinde birden fazla hayvancılık yapılan işletmelerin, işletme tipi (arıcılık, koyunculuk gibi) kombine hayvancılık işletmesi olarak seçilecektir. Her bir hayvancılık türü için ayrı ayrı işletme numarası verilmeyecek, tek işletme numarası verilecek ve hayvancılık türleri, sürü olarak bu işletmeye kayıt edilecektir.
2. Sürü kayıtlarında sürü adları, kanatlı hayvanlarda kanatlı, arı sürüsü arı, koyun ve keçi sürüsü koyun ya da keçi, at, katır ve eşek sürüsü tek tırnaklı olarak verilecektir. Kaydedilen sürülere sistem otomatik olarak sürü numarası vermektedir (Anonim 2007a).

¹² Türkvete veri tabanındaki ekran yüzleri

3.1.4.3 Hayvan Kaydı:

1. Sığır cinsi hayvanların küpeleme ve kayıt çalışmaları sadece 0-6 aylık buzağılara yapılmaktadır.
2. Küpesi takılan ve kaydı yapılacak olan buzağuların anne kulak küpe no bilgisi de kayıt edilmektedir.
3. “Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği” hükümlerine titizlikle uyulacak, sığır cinsi hayvanlarla ilgili olarak hazırlanacak hayvan sigorta poliçelerinde, sığır cinsi hayvanlara yönelik olarak hayvan sağlığı ve hayvancılıkla ilgili olarak laboratuvar için numune alma ve gönderme formlarında, laboratuvar analizleri ile ilgili belgelerde, teşhis ve analiz raporlarında, menşe şahadetnamelerinde, yurtiçi hayvan sevkleri için düzenlenenler dahil hayvancılıkla ilgili her türlü veteriner sağlık raporlarında, hayvan alış ve satışları ile ilgili proforma fatura veya faturalarda, her türlü hayvan sertifikalarında, hayvanlardan elde edilen hayvancılıkla veya hayvan maddeleri ile ilgili tanzim edilecek her türlü belgelerde kulak küpe numaraları mutlaka belirtilmektedir.
4. Avrupa Birliği Üye Ülkelerinden ithal edilen sığır cinsi hayvanlar orijinal kulak küpelerini muhafaza edecekler ve orijinal bireysel tanımlama numaraları ile bilgisayar destekli veri tabanına kaydedilmektedir.
5. Avrupa Birliği Üye Ülkeleri dışındaki ülkelerden sığır cinsi hayvanların ithalatında eğer hayvanlar ihracatçı ülke tarafından tanımlanmış iseler, ihracatçı ülke tarafından yapılan orijinal tanımlama numarası ile birlikte, varış işletmesinde yeniden takılan kulak küpe numarası ile beraber veri tabanına kaydedilmektedir.

3.1.4.4 Hayvan Hareketleri Güncelleme İşlemleri

1. İllerden başka illere nakli yapılan sığır cinsi hayvanlara veteriner sağlık raporu düzenlenmesinden sonra veri tabanında takibi için öncelikle hayvanların gideceği yerin işletme numarası biliniyorsa o işletmeye nakli

yapılmaktadır, eğer gideceği yerdeki işletmenin işletme numarası bilinmiyorsa, gideceği ilin depo işletmesine nakli yapılmaktadır.

2. Küpe takılmış ancak veritabanına kaydedilmeyen hayvanlar için sevk raporu düzenlenmemektedir.
3. Sevklerde her hayvanın pasaportu (çıktığı işletme numarasının bulunduğu) veteriner sağlık raporu ile beraber olacak, varış işletmesinde ise hayvanın yeni pasaportu hayvanın işletmesinin bağlı bulunduğu İl/İlçe Müdürlüğü tarafından düzenlenmektedir.
4. Kesim amacıyla mezbaha/kombina işletmelerine sevk edilen hayvanlar mutlaka gideceği mezbaha/kombina işletmesine veri tabanında nakli yapılmaktadır (Anonim 2007a).

3.1.4.5 İşletme ve İşletmedeki Hayvanların Güncelleme İşlemleri:

Birçok ilimizin hayvan mevcutları ile küpe takılarak kayıt altına alınmış hayvan mevcutları arasında farkların olduğu, bu farkların giderilmesi için kesilen, ölen veya nakilleri yapılan hayvanların mutlaka düzenli bir şekilde veri tabanından düşümlerinin yapılarak bilgilerin güncelleştirilmesi sağlanmaktadır. Güncelleme çalışmaları için birlik ve serbest veteriner hekimlere bilgi ve eğitim verilecektir. İl/İlçe Müdürlükleri tarafından yapılan işletme ziyareti, aşılama ve suni tohumlama uygulamaları esnasında da güncelleme çalışmaları mutlaka yapılmaktadır (Anonim 2007a).

3.1.4.6 Hayvan Pazarları / Borsaları ve Mezbaha / Kombina İşletmeleri:

1. Ruhsatı olan hayvan pazarları ile mezbaha/kombinaların bilgisayar sistemini kurulması, işletme yetkililerine veritabanı hakkında eğitim verilerek şifre almaları ve sisteme kayıt edilmeleri Bakanlık tarafından sağlanmaktadır. Hayvan pazar ve borsalarına giriş çıkış yapan hayvanların nakilleri bu işletmeler tarafından yapılmaktadır.

2. Hayvan pazarı ve borsalarına satış amacıyla; İl/İlçe Müdürlüklerine ise sevk amacıyla getirilen ve kulak küpesi olmayan hayvanlara, bu yerlere girmesine izin verilmemektedir.
3. Mezbahaya veteriner sağlık raporu/ menşe şahadetnamesi ile getirilen hayvan sayıları ile kesilen hayvan sayıları karşılaştırılacaktır. Belgelerdeki sığır cinsi hayvan sayısı ile kesilen hayvanlara ait kulak küpesi sayısının uyumlu olması kontrol edilmektedir.
4. Mezbaha/kombinada kesilen sığır cinsi hayvanlara ait kulak küpelerinin imhası, Yönetmeliğin uygulama talimatına göre mutlaka yapılmaktadır.

3.1.4.7 Hayvanın Veri Tabanında Kaydının Silinmesi:

1. İşletmede ölen veya kesilen hayvanların veri tabanındaki düşümleri İl/İlçe Müdürlükleri kullanıcıları tarafından, yapılmaktadır.
2. Mezbaha yada kombinada kesimi yapılan hayvanların düşümleri, mezbaha kullanıcıları tarafından yapılmaktadır. Bu konuda İl Sistem Sorumluları tarafından bu işletmelerin kullanıcılarına “kesimhane yöneticisi” oturumu verilmektedir.
3. Öncelikle mezbahalarda kesimi yapılacak hayvanlar, İl/İlçe Müdürlükleri tarafından sistemde kayıt altına alınan ve işletme numarası verilen mezbaha/kombina işletmelerine sevk edilmektedir. Sevk edilen ve kendi işletmesinde bulunan hayvanlar, kesimhane yöneticisi oturumu verilen kullanıcılar tarafından muayene bilgisinin girişini yapmaktadır. Muayene kaydı yapılan hayvanların ekrandan düşümleri yapılmaktadır.

3.1.5 Küpe alımı, dağıtımı, küpe uygulaması ve ücreti:

Ülkemizde sığır cinsi hayvanların kimliklendirilmesinde kullanılan küpelerin alınması işlemleri ihtiyaçlarına göre İl Müdürlükleri tarafından ihale usulü ile yapılmaktadır. İhale şartnamesi ise İl Müdürlükleri tarafından “Sığır cinsi hayvanların tanımlanması tescili ve izlenmesi yönetmeliği” nde belirtilen küpe özelliklerini kapsayacak şekilde hazırlanmaktadır. Bu şartları karşılayan tüm yerli ve

yabancı firmalar kulak küpesi ihalesine girebilmektedir. Firmalardan küpe numarasının alımı, veri tabanına kayıtlı olan küpe firmalarından sistem üzerinden olmaktadır. İl Müdürlükleri tarafından alımı ve dağıtımı yapılan küpelerin, hangi tarihte hangi firmadan, hangi numara aralığının alındığı, alınan küpelerin veya küpe numara aralığının kimlere (İlçe Müdürlükleri, Damızlık Sığır Yetiştirici Birlikleri, serbest veteriner hekimler, vb.) hangi tarihte tahsis edildiğine ilişkin kayıtlar düzenli olarak ayrıca dosyada muhafaza edilmektedir.

Kulakları delik olan veya kulak küpesi olmadığı halde kulak küpesi takıldığından şüphelenilen hayvanlara kulak küpesi takılmamakta ve bu hayvanlar için veteriner sağlık raporu düzenlenmemektedir.

Sığır cinsi hayvanın kulak küpelerinden birinin yada ikisinin düşmesi veya üzerlerindeki bilgilerin silinmesi durumunda, ilgili İl/İlçe Müdürlüğünce kaybolan yada silinen kulak küpesi veya küpelerinin yerine aynı özgün tanımlama kodunu içeren yenisi veya yenileri takılmaktadır.

Hayvanların düşen kulak küpelerinin yerine yenisinin takılması için serbest veteriner hekimler ve birlikler, düşen küpelerin numaraları için firmaya sipariş vereceği yazıyı İl/İlçe Müdürlüğüne bildirilmektedir. İl/İlçe Müdürlükleri tarafından “Küpe numaralarının basılmasında sakınca yoktur.” ibaresi konularak onaylanan yazıya istinaden kulak küpesi firması tarafından küpelerin basımı yapılacak ve küpenin değiştirilmesi sağlanmaktadır.

Uygulanacak küpelerde düşme, rakamlarda silinme ve yönetmelik şartlarına uygunluğu, alınacak her partiden numune alınarak küpenin dayanıklılık testlerinin firmalar tarafından yapılması sağlanmaktadır.

Serbest veteriner hekimlerin ve birliklerin 3. şahıslara elden küpe verip vermedikleri, küpe uygulaması ile kayıtlarının kontrolüne yönelik sahada ve veritabanında denetimler yapılmaktadır. Bakanlığımız tarafından sığır ve mandalar için belirlenen

aşı tatbik ücreti kadar, çift kulak küpesi tatbikinden tek uygulama ücreti alınmaktadır (Anonim 2007a).

3.1.6 Kayıt Tutulması

Nakliyeciler hariç olmak üzere her bir yetiştirici, güncelleştirilmiş bir kayıt tutacak; işletmeden başka yerlere ve başka yerlerden işletmeye olacak tüm sığır cinsi hayvan hareketlerini ve işletmedeki sığır cinsi hayvanların tüm doğum ve ölümlerini, bu olayların tarihleri ile beraber işletme kayıt formuna kaydedecek ve kaydettiği olayları olayın oluşunu takip eden yedi gün içinde ilgili Taşra Ünitesine bildirecektir.

3.1.7 Kontroller ve Cezai Yaptırımlar

Ülkemizdeki sığır cinsi hayvanların bulunduğu işletmeler yönetmeliğimize göre %5 risk analizine göre ziyaret edilmektedir. Ayrıca yılda en az iki kez şap aşılama döneminde bütün işletmeler kontrol edilmektedir. Risk analizine göre 2.169.560 adet işletmede 684.617 adet işletme ve 6.346.580 adet hayvan kontrol edilmiştir.

Yeni hazırlanan veteriner çerçeve kanununa yetiştiricilerin hayvanlarına ait bilgileri zamanında bildirmemeleri halinde uygulanacak cezai yaptırımlar ilave edilmiştir.

3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında 4648 sayılı Kanunda yer alan idari para cezaları, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun gereğince 2005 yılında 3 (üç) kat arttırılmıştır. 2007 yılında uygulanacak idari para ceza miktarları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 4- Hayvan Hareketleri ile Tanımlanması ile İlgili 2007 İdari Para Cezaları Miktarı (Anonim 2007a)

İDARİ PARA CEZALARI		
4648 sayılı Kanununun 4. maddesinin	2001 Yılı	2007 Yılı
a) fıkrasına göre; hayvan park, pazar ve panayırlarından başka yerlerde hayvan satanlara	250.000.000 TL	887 YTL
b) fıkrasına göre; menşesiz ve veteriner sağlık raporsuz olup menşei ile menşesinde salgın hastalık olmadığı tespit edilen hayvanları nakleden hayvan sahiplerine	750.000.000 TL	2662 YTL
c) fıkrasına göre; menşei tespit edilemeyen veya menşesinde salgın hastalık tespit edilen hayvanlardan karantina sonucu hastaliksız olduğu anlaşılan hayvanların sahiplerine	1.000.000.000 TL	3550 YTL
d) fıkrasına göre; veteriner sağlık raporsuz sevk edildikleri ve menşesinde hastalık bulunmadığı anlaşılan hayvan maddesi sahibine	500.000.000 TL	1775 YTL
e) fıkrasına göre; menşe şahadetnamesi veya veteriner sağlık raporu olmayan hayvanların kesiminin yapıldığı mezbaha, kombina ve kesim yerlerinin sahiplerine	2.000.000.000 TL	7101 YTL
f) fıkrasına göre; menşe şahadetnamesi veya veteriner sağlık raporu olmayan hayvan ve hayvan maddelerini taşıyan nakil vasıtaları 3 ay süre ile trafikten men edilir ve nakil vasıtası sahiplerine	500.000.000 TL	1775 YTL
2007 YILI DAMGA VERGİSİ		
Menşe şahadetnamelerinden alınacak damga vergisi bedeli:	7,60 TL	

3.2 Koyun ve Keçi Cinsi Hayvanların Tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması

3.2.1 Hukuki Temel

Koyun ve Keçilerin kimliklendirilmesi ile ilgili olarak AB mevzuatına uygun yönetmelik henüz bulunmamakla birlikte, bu konuda ki mevzuat hazırlıkları son aşamasındadır.

3.2.2 Mevcut Durum

Damızlık Yetiştirici Birlikleri kendilerine bağlı olan çiftliklerdeki koyun ve keçilere küpe takmaya başlamıştır ve bu bilgileri kendi işletme defterlerinde kayıt etmektedirler. Hayvanlarla bir çift plastik küpe ile tanımlanmaktadır.

Koyun ve keçi yetiştirici birliklerinin kurulması ve hayvanların kayıt altına almasını teşvik etmek amacıyla, birlikleri kuran çiftçilere hayvanlarını kayıt altına aldırması halinde destekleme ödemesi yapılmaktadır.

3.2.2.1 Koyun ve keçilerin hareketlerinin kayıt durumu

Yetiştirici İl/ilçe müdürlüğüne müracaat eder, hayvanların sağlık muayenesi yapılır Koyun ve Keçiler bir işaret ile boyandıktan sonra veteriner sağlık raporu ile nakledilir. Araçlar dezenfekte edilir, ve nakline izin verilir. Raporlu nakledilen hayvanların kayıtları İl müdürlüklerince tutulmaktadır.

3.2.2.2 Koyun ve keçilerin ilgili veri tabanı ve mevcut durum

Koyun ve Keçilerin tanımlanması ve kayıt edilmesi için veri tabanı bulunmamaktadır.

3.2.3 Tanımlama ve Kayıt Altına Alma Sistemi Kurma Çalışmaları

7-9 Haziran 2006 tarihinde Trabzon'da gerçekleşen “Koyun ve Keçilerin Tanımlanması, Kayıt altına Alınması ve Koyun ve Keçi Vebası Hastalığının Kontrolü (PPR)” üzerine çalışma grubu toplantısında, Komisyon temsilcileri, hayvanların kimliklendirilmesiyle ilgili AB katılım öncesi fonlarıyla finanse edilen ulusal bir programın hazırlanması üzerine verilen kararının önemini vurgulamıştır. Türkiye, bu kapsamda AB kurallarıyla uyumlu ulusal bir program hazırlamaya ve bir çalışma grubu oluşturmayı planlamıştır. Bu kapsamda bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu çalışma grubunda 21/2004 sayılı AB Tüzüğü'nün uyumlaştırılması ile mevzuat çalışmaları devam etmektedir.

Yine aynı çalışma grubunun 19-22 Haziran 2007 tarihinde Komisyon temsilcileri ile gerçekleştirdiği toplantı sonrasında, 2008 katılım öncesi yardım programı kapsamında “Koyun ve Keçilerin Tanımlanması, Kayıt altına Alınması ve Koyun ve Keçi Vebası Hastalığının Kontrolü (PPR)” ile ilgili proje yapılmasına karar verilmiştir. Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü Eylül 2007 tarihi ile beraber bu projeye hazırlık çalışmaları ışığında, koyun ve keçi cinsi hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınmasıyla ilgili ulusal bir program başlatmaya karar vermiştir. Hali hazırda Proje Tanımlama Dokümanı (PIS) hazırlanmış ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliğine (ABGS) değerlendirmek için gönderilmiştir. Projenin 2008 katılım öncesi mali yardım programı kapsamında yapılması ve üç yıl sürmesi önerilmiştir. Hazırlık aşaması 2007 Eylül ayında başlanacak ve 2009 Mayıs ayında bitecektir. İlk uygulamanın (kimliklendirme ile beraber PPR kontrol çalışmaları) 2009 Nisan-Mayıs aylarında tüm Türkiye çapında olması planlanmaktadır. Türkiye coğrafi koşulların zorluğundan dolayı uygulama süresinin bitişi için ek bir ay süre talep etmiştir.

3.2.3.1 Proje Tanımlama Dokümanı

“Koyun ve Keçilerin Tanımlanması, Kayıt altına Alınması ve Koyun ve Keçi Vebası Hastalığının Kontrolü ” üzerine proje ile AB koşulları ile uyumlu bir tanımlama ve

kayıt sistemi kurulması ve PPR hastalığının koyun ve keçilerde kontrol edilmesi ve ülkeden eradike edilmesi planlanmaktadır.

Bu proje kapsamında 65 milyon koyun ve keçi (30 milyon toplam populasyon +1. yıl içerisinde yeni doğan sayısı 15 milyon + 2.yıl içerisinde yeni doğan sayısı) projenin 3 yıllık süresi boyunca küpelenecektir. Hayvanlar bireysel olarak AB koşulları ile uyumlu bir çift plastik küpe ile tanımlanacaktır. Kimliklendirme işlemi ulusal seviyede yönetilecek, uygulanması ise bölgesel düzeyde olacaktır. Uygulamaya resmi veterinerler, damızlık birlikleri ve özel veteriner hekimler dahil olacaktır.

Koyun ve keçi cinsi hayvanların yetiştirildiği işletmelerin, sürülerin, bireysel hayvan numaralarının ve ilgili her türlü verinin kayıt edilmesi için bir veri tabanı oluşturulacaktır. İlgili verinin girişinden sonra tüm hayvan hareketlerinin sisteme kayıt edilecektir.

Küpeleme, hareketlerin yetkili otoriteye zamanında bildirim ve işletmelerde kayıtların tutulması üzerine halkın bilincini artırmak için bilgilendirme kampanyası düzenlenecektir. Projenin toplam maliyeti 44,6 milyon € olması ve bu maliyetinde 11,12 milyon €'sunun ulusal bütçeden karşılanması öngörülmektedir (Anonim 2007b).

3.2.3.2 Sıkıntılı Alanlar

Ülkemizde koyun ve keçi yetiştiriciliği küçük aile işletmelerinde gerçekleştirilmektedir. Yetiştiricilerimizin de gerek ekonomik şartları gerekse eğitim düzeyi düşük seviyededir. Göçerlik üzerine yapılan yetiştiriciliğinin yoğun olması da koyun ve keçi sektöründe dikkate alınması gereken diğer bir unsurdur. Yetiştiricimizin büyük bir kısmı yazın hayvanlarını otlatmak için ortak meralara götürmektedir. Bu yetiştiriciler hayvanlarını hem kendi il sınırındaki hem de diğer illerin sınırdaki meralara 3 veya 4 aylık dönem için götürebilmektedir. Ülkemizde özellikle kırsal kesimde birçok insan geçimini hayvancılıkla sağladığı için bir hayvan

bir çok kez el değiştirebilmektedir. Bu yüzden hayvan hareketleri Türkiye’de özellikle kurban bayramı dahil olmak üzere bütün yıl boyunca yoğun olmaktadır.

Ayrıca Türk gelenekleri nedeniyle işletme içi kesimler çok sık görülmektedir ve yetiştiriciler ilgili yerel otoritelere bu tür ölüm, kesim vs. gibi hareketleri zamanında bildirmemektedir.

Ülkemizde ulusal bir kimliklendirme uygulamasına küçükbaş hayvanlarda ilk defa başlanıyor olması, küçük aile işletmeciliği şeklinde yapılan üretim, yılın her mevsiminde çok yoğun hayvan hareketinin olması, hayvanların sık sık el değiştirmesi ve az sayıda personelle, hayvanların hareketlerinin merkezi veri tabanında izlenmesini içeren yeni bir kayıt sisteminin oluşturulması ve uygulanmasının başlangıç aşamasında ülkemiz şartlarında g olacağı düşünülmektedir.

3.3 Domuz Cinsi Hayvanların tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması

3.3.1 Mevcut Durum

Ülkemizde sadece 5 ilde domuz yetiştiriciliği yapılmaktadır Domuzlarla ilgili bir kayıt sistemi bulunmamaktadır (Anonim 2006).

3.3.2 Domuz Cinsi Hayvan Hareketlerinin Kayıt Durumu

Domuz sevkleri sağlık kontrolleri yapıldıktan sonra veteriner sağlık raporu düzenlenerek yapılmaktadır. Raporlu nakledilen hayvanların kayıtları İl Mdrlklerinca tutulmaktadır (Anonim 2006).

3.3.3 Domuzlarla ilgili veri tabanı ve mevcut durum

Domuzlarla ilgili işletme bilgileri mevcuttur. (işletme sahibi adı, adres, vb)

3.4 Tek Tırnaklılar Hayvanların Tanımlanması Ve Kayıt Altına Alınması

3.4.1 Hukuki Temel

28/2/2001 tarihli ve 4631 sayılı Hayvan Islahı Kanunu, 8/5/1986 tarihli ve 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu, 9/3/1954 tarihli ve 6343 sayılı Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanuna ve 10/7/1953 tarihli ve 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanuna dayanılarak hazırlanan 27Agustos 2004 tarih ve 25566 sayılı Safkan Arap ve İngiliz Atlarının Soy Kütüğüne Kayıtlarına Dair Yönetmelik çıkarılmıştır.

Safkan Arap ve Throughbred¹³ atlarının soy kütüğü tutulmaktadır ve dört yılda bir Stud Book¹⁴ Yayınlanmaktadır.

3.4.2 Mevcut Durum

Safkan atlar (Safkan Arap ve Throughbred) ve sportif amaçlı atlar için kayıt sistemi vardır. Safkan atların kayıtları Bakanlık İl Müdürlüklerinde Hayvan Sağlığı Şube Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Sportif amaçlı atların kayıtları ise Türkiye Binicilik Federasyonu tarafından gerçekleştirilmektedir.

Kayıtlı safkan Arap ve İngiliz atlarına Pedigri/Pasaport belgesi düzenlenmektedir.

Diğer tek tırnaklı hayvanlar için hayvan kimlik belgesi bulunmaktadır. Bu belge ülkesel düzeyde uygulanan ruam eradikasyon projesinin uygulanması döneminde verilmeye başlanmıştır. Ülkemiz at yetiştiriciliği ve yarışçılığı ile ilgili “Dünya Arap Atları Organizasyonuna (WAHO) ve “Uluslararası At Yarışları Federasyonu Otoritesi” ne (IFHA) üye olup, aynı organizasyonun bütün yükümlülüklerini yerine getirmektedir. Bu nedenle Türkiye’de uygulanan sistem tek tırnaklı hayvanların

¹³ Saf kan İngiliz atlar için kullanılan uluslar arası terim

¹⁴ Üye olunan uluslar arası kuruluşlarca kuralları belirlenen, yayımlanması istenilen ve bu kuruluşlarca kabul görmüş atların bilgilerinin yazılı olduğu ve belirli zaman aralıklarıyla yayımlanan uluslar arası kitabı (http://www.kkgm.gov.tr/yonetmelik/safkan_at.html).

tanımlanması ve kayıt altına alınmasıyla ilgili tüm AB koşullarını yerine getirmektedir (Anonim 2006).

3.4.3 Tektırnaklı hayvanların hareketlerinin kayıt durumu;

Sevklere önce muayene ve kontrol yapılır araç dezenfekte edilir. Yarış atlarının sevklere pedigrı /pasaportları¹⁵ istenmektedir. Diğer tek tırnaklılarda hayvan kimlik belgesi bulunması aranır. Raporlu nakledilen hayvanların kayıtları İl müdürlüklerince tutulmaktadır. Transit geçişlerde Hayvanların beraberinde sağlık sertifikası, orijin sertifikası, kimlik belgesi (eşkal, pedigrı) bulunması zorunludur. Giriş ve çıkış noktaları birbirlerini bilgilendirir kayıtlar tutulur (Anonim 2006).

3.4.4 Tektırnaklı hayvanlarla ilgili veri tabanı ve mevcut durum;

Safkan atların Yüksek Komiserler Kurumu'nda merkezi bilgisayar ortamında kayıtları tutulmaktadır (<http://www.ykk.gov.tr/>). 2006 yılından sonra Türkiye de doğan safkan arap ve throughbred atlara kan ve/veya DNA testleri yapılarak ebeveyn doğrulaması yapılmakta ve bunun arkasından hayvanlar boyunlarına mikroçip uygulanması ile tanımlanmaktadır (http://www.kkgm.gov.tr/yonetmelik/safkan_at.html). Diğer tektırnaklı hayvanlar için veri tabanı bulunmamakla birlikte İl Müdürlüklerince kayıtları tutulmaktadır. Atların Enfeksiyöz Anemisi Projesi çerçevesinde Güney ve Doğu Anadolu Bölgesinde 25 ildeki tüm tek tırnaklı hayvanlar mikroçip uygulaması tanımlanmaktadır (Bakanlık Makamının 05092005 tarih 123 sayılı oluru).

¹⁵ Soy kütüğüne kayıt edilen safkan atların numara, isim, orijin, ırk, don, eşkal, cinsiyet, doğum tarihi, yetiştiricisi, sahibi, koruyucu aşlamaları, sağlık testleri ile diğer bilgileri ihtiva eden atın kimlik belgesi (http://www.kkgm.gov.tr/yonetmelik/safkan_at.html)

3.4.5 Geleceğe Yönelik Strateji Ve Planlar;

Tüm ülke çapında AB ile uyum çalışmaları kapsamında tüm tek tırnaklı hayvanların kayıt altına alınıp, mikro-cip takılarak tanımlanması ve bilgisayar sistemi ile takibi öngörülmektedir.

3.5 Et Sektöründe İzlenebilirlik Sistemi

Türkiye’de gıda zincirindeki hayvanların, karkasların ve etlerin geri yönelik izlenebilirliğini denetlemek için bir sistem bulunmamasıyla beraber sığır ve dana eti ürünlerinin zorunlu etiketlenmesine yönelik, 1760/2000/AB sayılı Tüzük (OJ L204, 11.08.2000 p.1) uyarınca henüz bir etiketleme çalışmasına başlanmamıştır.

3.5.1 Etlerin Damgalanması

Mezbaha, et kombinasyonu ve kesim yerlerinde kesilen ve veteriner hekimce muayene ve kontrol edilen etlerden hastalısız olanlar sağlığa zararsız sabit mürekkepli damga ile mühürlenir. Koyun ve sığırlarda mormavi, keçi, manda, deve ve domuzlarda kırmızı mürekkep kullanılır. Damgalarda hayvanın nev'i, kesim yerinin ismi, kod numarası, Bakanlıkça verilen sıra numarası bulunur. Şartsız olarak yenilmesine karar verilen etler 3,5 cm. çapında daire şeklindeki; gıda kıymeti düşük etler bir kare içerisindeki 3,5 cm. çapındaki daire şeklindeki; imhası mecburi etler kenarları 5 cm. olan eşkenar üçgen şeklindeki; fenni işlem yapıldıktan sonra yenilecek etler kenarları 4 cm. olan kare şeklindeki damgalarla mühürlenir ([http://www.kkgm.gov .tr/yonetmelik/3285y .html](http://www.kkgm.gov.tr/yonetmelik/3285y.html)).

Damgalar vücudun iki tarafına omuz, göğüs, karın, but veya sağrı bölgeleri üzerine vurulur. Damgalama işlemi etlerin muayenesini yapan Veteriner hekimin gözetimi altında yapılır.

3.6 Hayvan Kayıt Sisteminin Desteklenmesi

Ülkemizde hayvanların küpelenecek kayıt altına alınması çalışmalarına 2002 yılında başlanmış olup, bunun sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi gerekmektedir. Ancak yetiştiricilerimizin ekonomik ve eğitim durumu, Ülkemiz coğrafi şartları vs. nedenleriyle hayvanların küpelenmesi ve kayıt altına alınmasında problemler yaşanmaktadır. Küpeleme ve kayıt altına alınması bilincinin yerleşmesi, güncel hayvan sayılarının belirlenerek hayvancılık politikalarının belirlenmesi için küpeleme ve kayıt işlemlerinin belli bir süre devlet tarafından mutlaka desteklenmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede 2008 yılından sonra da Hayvan Kayıt ve Kimlik Sisteminin yerleşmesi, güncel hayvan sayılarının tespit edilmesi amacıyla Hayvan Kayıt Sistemi Desteklemesinin olması gerekmektedir.

Yıllar itibariyle Hayvan Kayıt Sistemi Desteklemesi kapsamında ödeme miktarları aşağıdaki gibidir;

	Uygulayıcı Sayısı	Ödeme Miktarı
2006 yılı	89.561	453.622 YTL
2007 yılı	319.405	1.495.074,18 YTL

4 GELECEĞE YÖNELİK GELİŞMELER

Yakın bir gelecekte radyo frekans kimliklendirme araçlarının (RFID) çeşitli çiftlik hayvanları için kullanılan kulak küpelerinin yerini alması beklenmektedir. RFID teknolojisi ile tanımlama ve kayıt sistemlerinin uyumu ve kullanılabilirliği artmaktadır. Bir başka ileri teknoloji, küçük ölçekli olarak uygulanmakta olan biyolojik işaretlerdir. Bireysel olarak hayvanlardan alınan DNA örnekleriyle, yapısının ısı gibi muamele işlemlerinden zarar görmemesi kaydı ile, et ürünlerinin geriye bireysel hayvana kadar izlenebilmesi sağlanmaktadır. İmmunolojik¹⁶ kimliklendirme tavuk gibi küçük hayvan gruplarının tanımlanmasında ümit veren bir tekniktir. Bu teknikle hayvanlar bilinen bazı proteinlerle muameleye cevap vermektedir. İmmunolojik kimliklendirme ve DNA kullanımı gibi sistemlerin bir avantajı, hayvanın gövdesinin herhangi bir yerinden hayvanın (grupların) kimliğinin değerlendirilmesine olanak tanınmasıdır. Bununla beraber, hayvanların kimlikleri insanların meşru olmayan muameleleri ile değiştirilememektedir. İzlenebilirlik sistemlerini geliştiren yeni tekniklerden birisi de, çiftliklerin ve hayvanların mikrobiyolojik bulaşma prevalansı¹⁷ ile ilgili verilerin geçmişine dayanan, hayvanların lojistik olarak kesilmeleridir. Bir başka uygulama bireysel hayvanların üretimiyle ve döl verimiyle ilgili bilgilere dayanan hayvan yetiştirme değerlerinin daha detaylı incelenmesini kapsamaktadır. İzlenebilirlik sistemleri gelecekte, hayvanların birincil üretim şartlarının tespiti gibi ek bilgilerin sağlanması için de kullanılabilir. Bu tür ek bilgiler ürünün ürün farklılaşmasını ve marka imajını artıracaktır (Velthus et al 2003).

¹⁶ Tıbbın bağışıklık ile ilgilenen alt dalı. Fransızca "immunologie" kelimesinden gelmektedir. Türkçe "bağışıklık bilimi" olarak da adlandırılır (<http://en.wikipedia.org/wiki>).

¹⁷ Prevalans, prevalans hızı veya prevalans oranı, belirli bir nüfusta, belirli bir zaman dilimi içerisinde, çalışma kapsamında yer alan, belirli bir hastalık veya hastalıklara sahip kişilerin oranıdır. Epidemiyoloji ve birçok sosyal tıp biliminde sıklıkla kullanılır. Yalın şekilde prevalans nüfusta var olan hasta sayısının, risk altındaki nüfusun sayısına bölünmesiyle hesaplanır. Bununla birlikte farklı prevalans tipleri (örneğin nokta prevalansı gibi) ve hesaplamaları bulunur (<http://en.wikipedia.org/wiki>)

4.1 Elektronik Kimliklendirme Çalışmaları

Yakın zamanda AB’de canlı hayvanlarda görülen hastalık salgınları, sağlık ve kaçakçılık kontrolü için kullanılan mevcut kimliklendirme sistemlerinin (kulak küpesi, dövme vs.) düzgün bir izlenebilirlik sağlama konusunda yeterince etkili ve gerçekçi olmadığını göstermiştir. Bu acil durumlar uygun bir hayvan sağlığı gözetim planı uygulaması ve hayvan hastalıklarına karşı önlemlerin güçlendirilmesiyle beraber hayvan izlenebilirlik sistemlerinin geliştirilmesinin önemini vurgulamıştır. Hayvanların ve bireysel hareketlerinin denetimi sağlık kontrolleri ve hastalıkların izlenmesi için önemli bir konudur (<http://idea.jrc.it/pdf%20report /1 %20 introduction.pdf>).

Ortak Tarım Politikasının reformu çerçevesinde prim destek şeması ortaya konmuştur. Prim desteği alabilmek için uygunluk, hayvanın yaşı, türü, yetiştirme şekli ve her işletmedeki hayvan sayısı gibi birçok parametreye dayanmaktadır. Destek şemasının düzgün bir şekilde uygulanabilmesi için açık bir hayvan tanımlama sistemi ve güvenilir bir sayım sistemi gerekmektedir (<http://idea.jrc.it/pdf%20report /1%20introduction.pdf>).

Yetiştirici Birlikleri üretim performanslarının ve hayvan orijinlerinin güvencesini sağlamak için daha güvenilir bir kimliklendirme sisteminin uygulanmasına yönelik ihtiyaçlarını ifade etmişlerdir. Böylece, bu sistem çiftlik yönetim sistemini geliştirecek ve otomasyona çevirecektir (süt kaydı, otomatik tartım) ve özellikle daha az hata ile daha çok veri kayıt edebilecektir. Bu unsurlar çiftlik yönetiminin ve verimliliğin maliyet etkinliğine yardımcı olmaktadır (<http://idea.jrc.it/pdf%20report /1%20introduction.pdf>).

Yukarda bahsedilen hastalık takibi, prim yeterliliği ve yetiştiricilik yönetimi konularından ötürü hayvanların bireysel tanımlanmalarının istenilen herhangi bir zaman ve yer için yapılması AB’de canlı hayvanların etkili ve düzgün bir şekilde yönetilmesi için önemli bir unsurdur. Günümüzde hayvanların sayımı, hatalara ve sahtekarlığa açık bir sistem olan, elle ve kullanılan kulak küpesi sisteminin görsel

denetlenmesi ile yapılmaktadır. Plastik küpelerle geleneksel olarak hayvanların tanımlanması küpelerin görsel olarak kontrolüne dayanmaktadır. Bu tür tanımlayıcıların güvenilir olmayan okunma etkinliği, veri kayıtlarındaki giriş hataları ve plastik küpelerin önemli kayıp ve kırılmaları elektronik tanımlanma fikrinin oluşmasına neden olmuştur. Bireysel hayvanların kontrolü için önerilen sonuç, hayvanın tüm hayatı boyunca elektronik bir tanımlayıcı ile bireysel olarak tanımlanmasıdır. Pasif bir radyo frekans temelinde çalışan transponder (elektronik tanımlayıcı) hayvanların tanımlanmasının doğru bir şekilde yapılmasını sağlayıp, çiftlik hayvanlarının kayıt ve kontrolü için etkili bir metot teşkil edecektir. Bir kısım elektronik tanımlama sistemleri geliştirilmiş ve günümüzde deneme amaçlı olarak kullanılmaktadır ve bu sistemlerin gelişmiş hayvan ve çiftlik yönetimine katkı sağladığı görülmüştür.

Avrupa Birliği Komisyonu ve daha özel olarak Tarım Genel Müdürlüğü (DG Agri) ve Sağlık ve Tüketicileri Koruma Genel Müdürlüğü (DG Sanco), Ortak Araştırma Merkezi (JRC) ve Üye Devletlerin organizasyonları ve çiftçilerin (araştırma merkezleri, üniversiteler, damızlık birlikleri, mezbahalar) işbirliğiyle gerçekleştirilen çalışmalar temelinde, hayvanların kimliklendirilmesi için elektronik araçların gelecekteki kullanımlarını araştırmaktadır. Sığır cinsi hayvanların ve sığır etinin (1760/2000/AB) ve koyun ve keçi cinsi hayvanların(21/2004/AB) tanımlanması ve kayıt altına alınmasına yönelik iki yeni AB tüzüğü, AB’de ticarete söz konusu olan hayvanların ve etlerin tanımlanma koşullarını açıklamaktadır. Standardize edilmiş kulak küpeleri sığır cinsi hayvanlar (1 Ocak 1998 tarihinden bu yana) için ve koyun ve keçi cinsi hayvanlar (9 Temmuz 2005 tarihinden bu yana) için onaylanmış kimliklendirme araçlarıdır. Ancak lojistik problemler 300 milyon hayvana sahip AB’de hayvanların otomatik olarak kayıt edilmesi ve veri tabanının yönetilmesi için elektronik kimliklendirme araçlarının kullanılmasını tavsiye edilebilir yapmaktadır. Ayrıca yakın zamanda, Komisyon koyun eti ortak pazarı reform önerisi için açıklayıcı sözleşme belgesinde koyunlarda elektronik tanımlanma araçlarının kullanımının gelecekteki önemini altını “bir kısım Üye Devlette görülen en son şap salgınları koyun hareketlerinin izlenebilirliğinde önemli sıkıntılar olduğunu göstermiştir. Bu sıkıntıları çözecek araçların incelenmesi üzerine yapılan çalışmalar

Komisyondun isteğidir. Koyunların kalıcı tanımlanması için önlemlerin iyileştirilmesi, bireysel kulak küpesi ve diğer tanımlanma araçlarının (elektronik tanımlama) olasılığı dahil tüm seçenekler düşünülecektir. ” diye açıklama yaparak, yeniden çizmiştir. AB düzeyinde bir hayvanın elektronik tanımlanması uygulamasının fizibilitesini araştırmak için DG Agri, JRC'nin teknik desteği ile 1996 yılında çiftlik hayvanlarında (sığır, koyun, keçi ve buffola) IDEA isimli (Hayvanların Elektronik Kimliklendirilmesi) geniş ölçekli bir projenin hazırlıklarına başlamıştır. Proje Mart 1998 yılında başlatılmıştır ve dört yıl sürmüştür (1998-2001) (<http://idea.jrc.it/pdf%20report/1%20introduction.pdf>).

21/2004/AB sayılı tüzüğü (OJ L 005 09.01.2004, p.8) göre 600 000 daha fazla koyun ve keçi cinsi hayvana sahip AB devletlerinde elektronik kimliklendirmenin zorunlu uygulamasına yönelik 2006 yılında alınması gereken (1 Ocak 2008 tarihinden itibaren) karar, yapılan Üye Devletlerde yapılan pilot çalışmaların sonucunu beklemektedir. Bununla birlikte AB'de sığır cinsi hayvanlar için elektronik kimliklendirmenin resmi bir tanımlama aracı olarak genişletilmesi üzerine araştırmalar devam etmektedir. Ayrıca atlarda elektronik kimliklendirme uygulaması üzerine bir Konsey Tüzüğü taslağı hazırlanmıştır ve bu konuda çok geçmeden Üye Devletler ile tartışılacaktır.

4.1.1 IDEA Projesi

IDEA projesinin temel amacı çift tırnaklı hayvanlarda (sığır, bufolo, koyun, keçi) elektronik kimliklendirme sisteminin olabirliğini incelemek, performansını değerlendirmek ve böyle bir sistemin gelecekte Topluluk çapında olası bir uygulaması için gerekli kurumsal yapıyı araştırmaktır.

Üç yıllık proje süresinde, 4 milyon hayvan türü 3 farklı elektronik tanımlama aracının (kulak küpesi, rumen bolusu, enjekte olabilir transpondırlar) test edilmesi için kimliklendirilmiştir. Uygulanan elektronik küpeler hayvanın kesiminden sonra mezbahalardan geri toplanılmasına kadar, periyodik olarak statik ve dinamik okuyucular ile okunmuşlardır. Elektronik küpelerin ve okuyucuların performansı

etkileyen faktörler (hayvan türü, cinsiyeti, üretim sistemi...vs gibi) analiz edilmiştir. Kimliklendirmeyi, araçların okunmasını, mezbahalardan geri toplanmasını ve veri iletimini sağlamak için gerekli kurumsal yapı değerlendirilmiştir.

Projenin sonuçları elektronik kimliklendirmenin hayvanların bireysel olarak doğumundan kesimine kadar izlenmesi için uygun bir teknik ve Avrupa canlı hayvan sektörüne elektronik küpe, okuyucu tipi ve veri yönetimi açısından en uygun yöntem olduğu göstermiştir. JRC proje süresince performans testi, elektronik tanımlanma araçlarının sertifikasyonu, araçların kalite kontrolü, merkezi veri tabanının kurulması, veri iletimi ve kaydı için teknik destek sağlamış ve sonuçların genel değerlendirmesini yapmıştır.

IDEA projesine katılım için ihale başvurusu Avrupa Komisyonu tarafından 8 Temmuz 1996 tarihinde yapılmıştır. Projenin toplam maliyeti 17 milyon €'dur ve Komisyonun projeye %60'lık katkısı yaklaşık, 10.2 milyon €'dur. Projenin önemli esasları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (<http://idea.jrc.it/pages%20idea/page%20idea.htm>).

Hayvan Unsuru	Elektronik Araçlar	İnsan Kaynakları	Ülkeler
- 980.000 hayvan - 4 tür - 10 yetiştirme tipi - 46 Yetiştirici Birliği - 5.300 Çiftlik - 63 Mezbaha	- 673.000 Bolus - 249.000 Kulak küpesi - 58.000 Enjekte olabilir araç - 224 Statik okuyucu - 5.906 Dinamik okuyucu - 221 Bilgisayar	- 53 Kimliklendirme ekibi (2 kişi/ekip) - 52 Kontrol ekibi (1 kişi/ekip) - 26 Geritoplama ekibi (1 kişi/ekip) - 24 Proje koordinatörü - 10 Proje yöneticisi	- Fransa - Almanya - İtalya - Hollanda - Portekiz - İspanya

Tablo 5- IDEA projesinin unsurları

4.1.1.1 Projenin Sonuçları, Tavsiyeler

Projenin sonuçları doğrultusunda çiftlik hayvanlarında elektronik tanımlanmanın AB’de genel olarak uygulanması için teknik konulardaki tavsiyelerin dikkate alınması gerekmektedir. Tavsiyeleri aşağıdaki alanlara göre özetlenebilmektedir:

- tanımlayıcının uygulanması, okunması, geri toplanması,
- elektronik tanımlayıcıların teknik karakterleri ve okuma sistemleri
- elektronik kimliklendirme kod sistemi,
- veri girişi, iletim ve yönetim
- ilerideki uygulamalara yönelik kurumsal yapı (<http://idea.jrc.it/pdf%20report/6%20recommendations.pdf>).

4.1.1.1.4 Tanımlayıcının Uygulanması, Okunması, Geri Toplanması

Sığır ve Buffola Cinsi Hayvanlar:

Hem genç hem de yetişkin hayvan iyi bir şekilde zapturapt edildiği takdirde elektronik tanımlayıcı uygulaması her hangi bir sıkıntı veya problem oluşturmamaktadır. Bir günde ortalama 60 hayvan bir kimliklendirme ekibi ile tanımlanabilmektedir. Tanımlayıcının genç yaşta (20 günden küçük ve 20 günlük) uygulanması daha uygun olmaktadır. Özellikle rumen bolusu uygulamasında eğitim çok önemlidir. Aksi takdirde hayvan da zedelenme ve hatta ölümler olabilir. Sığır ve buffolalarda tanımlayıcıların okunma hatası zamana bağlı olmakta ve %0.35’den azdır. Okumanın etkinliği, rumen bolusunun mıknatıs taşıyan¹⁸ hayvanlara uygulamasında azalmaktadır. Elektronik kulak küpedeki okunma hatası oranı %0.63 olup, uygulamayı takip eden 1 ay içerisinde artma eğilim olmakta ve 14 ay sonra %2.3’e kadar artmaktadır. Enjekte olur transpondırlardaki okuma hatası oranı %0.7 olup, uygulamadan 1 ay sonra bu oranın %1 çıktığı gözlenmiştir. Sığır ve buffola cinsi hayvanlarda arazi koşullarında dinamik okuma sistemi etkili bir sistem olarak düşünülebilmekte ancak, mezbahalar için çalışmalara ihtiyaç vardır. Mezbahadan

¹⁸ Eğer hayvanda bulunan mıknatıs plastik bir koruyucu içerisinde değilse, interferanslar olabilmekte ve tanımlayıcıların okunmasında sıkıntı yaşanmaktadır.

tanımlayıcıların geri toplanmasında, kulak küpelerinin %93 oranında, rumen boluslarının %100 oranında okunduğu ve geri toplandığı gözlenmiştir. Arazi koşullarında kulak küpelerinin ve bolusların geri toplanması, herhangi bir geri toplama problemi yaşanmadığını göstermiştir (<http://idea.jrc.it/pdf%20report/6%20recommendations.pdf>).

Koyun ve Keçi Cinsi Hayvanlarda Uygulama:

Bir günde 300 adet koyun ve keçisi bir ekiple elektronik olarak tanımlama mümkündür. Elektronik küpe uygulaması kuzulara çok erken dönemde yapılabilmektedir ve bunun için en erken yaş 1 günlük hayvanlardır. Rumen bolusu canlı ağırlığı 25 kg olan kuzulara güvenli bir şekilde uygulanabilmektedir. Hayvanın yeniden küpelenmesi, elektronik kimliklendiricinin yokluğunu tespit edilmesiyle olmalıdır. Yeniden küpelemede kullanılacak elektronik tanımlamacıda ki kod sistemi orijinal küpedekinden farklı olmalıdır. Elektronik küpelerde gözlenen okunma hataları %0.2 oranındadır ancak, uygulandıktan 1 ay sonra artış eğilimi görülmektedir. Koyunlarda rumen bolusunun okunma hatası oranı zamana bağlı olarak kalmakta ve ortalama %0.28 den azdır. Keçilerde bu oran koyunlardakine göre daha yüksektir. Koyunlarda ve keçilerde rumen bolusu uygulandıktan sonra 28 aya kadar uzun dönemde iyi okuma sonuçları göstermektedir. Arazi koşullarında dinamik okuma sistemi koyun ve keçilerde tanıma araçları için etkili sonuçlar vermiştir. Mezbahadan kulak küpesi ve rumen boluslarının geri toplanması ve okunması sonuçları %100 tespit edilmiştir (<http://idea.jrc.it/pdf%20report/6%20recommendations.pdf>).

4.1.1.1.5 Elektronik Tanımlayıcıların Teknik Karakterleri Ve Okuma Sistemleri

IDEA projesinde 3 tip elektronik tanımlayıcı (salt /okunur transponder) test edilmiştir; elektronik küpe, rumen bolusu, enjekte olur transponder (yalnızca sığır ve buffola için kullanılmış)

Bu üç tip tanımlayıcı Yarım Dupleks (HDX) veya Tam Dupleks denilen iki tekniğe dayanmaktadır. Tanımlayıcıların, transponder ve okuyucu arasındaki iletişimle ilgili olarak, teknik unsurları ve kod yapısını belirleyen ISO 11784 ve ISO 11785 standartları ile uyumlu olması gerekmektedir. Okuyucuların da ISO 11785 standardı ile uyumlu olması gerekmektedir. Bu standart okuyucunun her iki tanımlama tekniğini (HDX, FDX) okuyabilmesini belirtmektedir. Okuyucu ve tanımlayıcı arasında bulunması gereken mesafeyi aşağıdaki tabloda görebiliriz:

Hayvan Türü	Tanımlayıcı Tipi	Dinamik Okuyucu ile Okuma Mesafesi	Statik Okuyucu ile Okuma Mesafesi
Sığır buffola	Küpe	12 cm -tolerans %20	80 cm -tolerans %6
	Bolus	25 cm-tolerans %15	80 cm-tolerans %6
	Enjekte olabilen	15 cm-tolerans %20	80 cm-tolerans %6
Koyun keçi	Küpe	12 cm-tolerans %20	50 cm-tolerans %10
	bolus	20 cm-tolerans %10	50 cm-tolerans %10

Tablo 6- Okuyucu ve Tanımlayıcı arasında bulunması gereken mesafe (<http://idea.jrc.it/pdf%20report/6%20recommendations.pdf>)

Uygulama koşullarında okuma, bazen kötü ısı, nem, mekanik şok koşullarında ve başka elektromanyetik alanlar içeren yerlerde gerçekleşebilmektedir. Bu yüzden araçların en iyi okuma performansı elde etmek için elektromanyetik alanları iletip-yayınmasını (özellikle radyo frekans bozuklukları deşarj yapıp, iletip, yayınmasını sağlamalı) sağlayacak ölçüde bağışıklık düzeyine sahip olmalıdır. Okuyucuların bağışıklığı düzeyi bir kısım EN standartlarını¹⁹ karşılayacak seviyede olmalıdır.

¹⁹ Avrupa CEN ve CENELEG standart listesi (http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_EN_standards)

Özellikle sistemin tam olarak uygulanmasının başlangıç döneminde, statik ve dinamik okuyucuların okuma etkinliği, özellikle zor çevresel koşullara sahip mezbaha, otomasyon sistemlerine sahip çiftliler gibi alanlarda geliştirilmelidir.

4.1.1.1.6 Elektronik Kimliklendirme Kod Sistemi

Kod sisteminin temel prensibi hayvanın hayatı boyunca (doğdu yer ve tarihi, hareketleriyle ilgili bilgi sağlamak) tanımla kodu ile geriye yönelik olarak izlenebilmesidir. Bu bilgi ulusal kayıt sisteminin veri tabanında kayıtlıdır. Hayvanın başka bir ülkeye hareketi durumunda, tanımlama kodu hayvanın ilgili verilerinin bulunduğu uygun veri tabanına kaydına izin vermelidir.

Gelecekteki uygulamalarda, önerilen basit kod sistemi, ISO 11784 standardı ile tanımlanan 4 hanelik ülke kodunu, 12 haneden oluşan bireysel hayvan numarasının izlediği bir seri rakamlar grubudur

Ülke Kodu (4 karakter)				Bireysel Hayvan Numarası (12 karakter)											
1	2	3	4	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
0000-0900 ²⁰				274.877.906.944 her ülke için olası kombinasyon sayısı											

Şekil 5- Elektronik Tanımlama Aracı Kod Yapısı

Bu kod sistemi sığırlarda kullanılan plastik küpelerdeki mevcut ulusal kimliklendirme kodu ile uyumludur. Bir hayvan başka bir ülkeye gittiğinde kodun özelliğinin (yerel otorite veya işletme bilgisi) varış ülkesi için anlamsız olacağı unutulmamalıdır (<http://idea.jrc.it/pdf%20report/6%20recommendations.pdf>). Yeniden küpeleme söz konusu olduğu zaman iki yöntem tasarlanabilmektedir:

²⁰ ISO 3166 sayılı-3 ülke kodu

- 1) Hayvanların farklı elektronik tanımlama kodu ile yeniden küpelenmeleri; bu yöntemle yeniden küpelenme hızlı olmakta ve göreceli olarak daha ucuza mal olmaktadır. İşletme defterine, pasaporta yeni tanımlama kodunu kayıt etmek gerekmektedir ve yeni kodu eski elektronik kodla ilişkilendirmek için yerel/ulusal veritabanına değişiklik iletilmelidir. Bu yöntem hayvanın tam izlenebilirliğini sağlamaktadır ve bu kod sistemi tanımlama kodunun eşsizliği üzerine ISO standartlarının koşulları ile uyumlu olmaktadır. Ayrıca farklı bir tanımlama kodunun diğer bir avantajı da bir kısım sahte uygulama olasılıklarını önlemesidir.
- 2) Hayvanların aynı elektronik tanımlama kodu ile yeniden küpelenmeleri; kırılan veya kaybolan tanımlayıcı ile aynı koda sahip bir küpe yeniden kimliklendirmesi, plastik küpelerde olduğu gibi ve 1760/2000 sayılı Konsey Tüzüğünde (OJ L 204 11.08.2000, p. 1) belirtildiği şeklinde olmaktadır. 11784 sayılı ISO standardına göre, bir imalatçı önceden üretilen bir kodla aynı koda sahip tanımlayıcı üretmeye yetkili değildir. Eğer bir işletmeci ISO standardını kabul etmemeye karar verdiyse, aynı koda sahip bir araçla yeniden küpelenme yapıldığında hayvan pasaportunu ve hayvanın kimlik kayıtlarını güncellemeye gerek yoktur. Ancak, aynı kodu bir elektronik tanımlayıcıya yeniden programlamanın ekstra maliyeti göz önünü alınmalıdır. Ayrıca, imalatçıdan aynı koda sahip bir tanımlayıcı almak için bir sürenin geçmesi gerekmektedir. Bu durum da, bir süre hayvanın tanımlanmamasına neden olmaktadır ve sonuç olarak hayvanın hareket etmesine izin verilmemektedir. Özetle, aynı kodla yeniden küpelenme sahte uygulama olasılığını artırmaktadır (hayvanlar arasında kimlik değişikliği yapılmaktadır) (<http://idea.jrc.it/pdf%20report/6%20recommendations.pdf>).

4.1.1.1.7 Veri Girişi, İletim Ve Yönetim

Kimliklendirme, okuma, hareketi kesim ve tanımlama araçlarının geri toplanması eylemlerinin hayvanlar, işletme ve tarihlere ait bilgiler ile uygun bir kayıt v yönetim sistemine kayıt edilmeleri gerekmektedir. Ayrıca bu verilerin çiftlikten aracı

kurumlara (İl/İlçe Müdürlüklerine) oradan da ulusal veri tabanına zamanında aktarılması gerekmektedir. Günümüzde tanımlama numaralarının ve gerekli hayvan bilgilerinin kaydına ve hayvan hareketlerine önem verilmektedir ve veri tabanı sistemleri bu amaçlarla ile kurulmaktadır. Gelecekte, otoritelerin farklı türdeki isteklerine hızlı karşılık vermek ve ilgili partnerler arasında bu bilgilerin hızlı iletimi için gelişmiş bir yönetim anlayışına geçmeleri gerekmektedir. Elektronik tanımlamanın kullanımı ile, veri kaydı gelişebilecek ve otomatik olacaktır. Gelişmiş bir elektronik tanımlama ve kayıt sistemi kullanmaya başlamak için, veri kaydı ve yönetimi ile ilgili aşağıdaki çalışmaların yapılması olması gerekmektedir:

- hayvanlar, işletmeler, tanımlamada kullanılan araç tipi, yetiştirici ve hayvan hareketleri üzerine bir dizi bilginin tanımlanması (AB düzeyinde) gerekmektedir. Bu temel bilgi Üye Devletler arasında hayvanlarla ilgili bilgi değişiminin yönetilmesi için standart çerçevede olmalıdır,
- temel bilgi tanımlandıktan sonra tüm AB devletleri için ulusal düzeyde çeşitli veri bankalarında kayıt edilen her unsur arasında tutarlılığı sağlamak için ortak bir AB sözlüğü oluşturulmalıdır. Bu bilgi topluluğu hayvanlar için izlenebilirlik sistemi oluşturmaya olanak sağlayacaktır (çiftlikten ulusal veri tabanına),
- enformasyon sisteminin tasarlanması ve geliştirilmesinde kullanılacak elemanların tanımlanması için önemli olacak, bir veri sözlüğünün oluşturulması,
- data bankalarındaki data kayıtlarında önemli hatalara yol açacak söz dizim kurallarının, hayvanların okunmasında kullanılacak elektronik enstrümanların düzenlenmesi için tanımlanması gerekmektedir,
- ulusal yönetim birimleri arasında veri iletimi ve Üye Devletler arasında veri değişimi için ortak kuralların, protokollerin ve sözdizimlerinin tanımlanması lazımdır,
- elektronik tanımlanmanın kullanılmaya başlanmasıyla, modern enformasyon teknolojileri (programlanabilir okuyucu, elektronik posta veri iletim metotları) kullanılarak çiftlik kayıtları yönetiminin gelişmesine büyük gayret gösterilmelidir. Çiftlik seviyesinde oluşan verinin güvenilirliğinin, çiftlik

hayvanları veri tabanının daha iyi yönetilmesi için önemli bir unsur olduğu unutulmamalıdır. Çiftlik kayıtlarının modernizasyonu bireysel çiftçiler veya ilgili işletmelerdeki hayvanların yönetimi ve kontrolünden sorumlu profesyonel birlikler yoluyla gerçekleştirilebilir,

- hayvanların nakilleri hayvan tanımlama, kayıt ve yönetim sistemlerinin en önemli unsurlarından biridir bundan dolayı, hayvan hareketleriyle ilgili veri tabanı geliştirilmelidir (<http://idea.jrc.it/pdf%20report/6%20recommendations.pdf>).

4.1.1.1.8 İlerideki Uygulamalara Yönelik Kurumsal Yapı

AB’de çiftlik hayvanlarında ileride elektronik kimliklendirme uygulamaya karar verildiği takdirde öncelikle açık bir AB tüzüğü oluşturulması gerekmektedir. Üretim birimleri, pazar ortamları, mezbahalar gibi yerlerde karşılaşılabilecek sıkıntıları ve özel koşulları dikkate alan uygulanabilir, açık, detaylı kuralların yer aldığı yönetmelikler bu tüzüğe eşlik etmelidir. Tüzüğe eşlik eden bu önlemlere özellikle uygun küpeleme ve okuma araçlarının satın alınmasında ve veri kaydı ve yönetiminde gerekli olacaktır.

a) Tanımlama ve Okuma Araçlarının Uygunluğu:

Elektronik tanımlayıcı ve okuyucular için minimum özelliklerin belirlendiği teknik rehberlerin oluşturulması gerekmektedir. Bu araçların pazarlar için uygun hale gelebilmesi için, AB düzeyinde bu araçların sertifikasyonu ve testi için laboratuvarlar ağı veya laboratuvar kurulmalıdır. Her ülkenin araçların alımından, kod işlerinden ve farklı üretim birimlerindeki yetiştiricilere elektronik tanımlayıcıların yorumlanmasından sorumlu ulusal veya bölgesel otoriteye ihtiyacı vardır. Fransa gibi bazı ülkelerde böyle geleneksel kulak küpeleri için bu tür organizasyonlar yer almaktadır.

b) Alan Etkinlikleri

Küpeleme, okuma ve tanımlama araçlarının geri toplanması için farklı koşullar altında çalışan açık, belirgin usullerin oluşturulması lazımdır. Bu etkinliklerde doğrudan çalışan insanlara bu uygulama usullerinin yorumlanması için tasvir edilmesi ve açıklanması gerekmektedir. İşletmenlere periyodik bilgi ve eğitim toplantıları verilmesi ve yetkili otoritenin bu konuda organize edilmesi gerekmektedir. Usuller ile ilgili olarak oluşturulan IDEA çalışma grubu, Birlikler ve Üniversiteler ile koordineli olarak bilgilendirme toplantılarının hazırlanması ve organizasyonu için başlangıç aşamasında çekirdek kadro olarak kullanılabilir.

c) Veri Kaydı ve Yönetim Sistemi

Temel bilginin, ortak terimler sözlüğünün ve veri sözlüğünün analizi ve elektronik araçların ayar kurallarının uyumlaştırılması ve farklı veri tabanları arasında veri transferi ve değişimi gerçek bir çiftlik hayvan kayıt sistemi için önemli bir unsurdur. Verilerin uyumlaştırılmasının geliştirilmesi için bir açık oturum Üye Devlet uzmanlarının katılımı ile gerçekleştirilmelidir. Danışmak ve periyodik olarak güncellemek için yukarıda belirtilen teknik bilgileri içeren bu analizlerin sonuçları bir Avrupa veri tabanında toplanmalıdır. Yukarıda bahsedilen tüzük ve eşlik eden önlemleri uygulamak için oluşturulacak kurumsal yapı ve sorumlulukların tanımı her Üye Devlete özel olacaktır. Ancak, yukarıda bahsedilen farklı alanlarda eşlik edecek önlemlerin hazırlanması, bunların uygulanmasında teknik desteğin sağlanması ve uygulama aşamasında kazanılan tecrübelerle göre bilgi değişimi için bir teknik Avrupa ağının oluşturulması gerekmektedir.

4.2 Biyometrik Metotlar

Biyometrik teknolojideki yeni gelişmeler hayvanların kimliklendirilmesinde yayılımcı olmayan sonuçlar vaat etmektedir. Bazı yaklaşımlar diğerlerine göre daha başarılı kabul edilmektedir. Hayvanlardan kan, kıl gibi örneklerden DNA toplanmasıyla ilgili sağlanan teknik başarılar, burun baskısı gibi yöntemlerin kullanımını ortadan kaldırıp, kısa ömürlü metot olarak kalmasına neden olmuştur.

4.2.1 Parmak İzi

Hayvanları türlerine göre değişen farklı tipte vücut izleri kullanılmaktadır. Güncel olarak yalnızca burun baskısı yöntemi kullanılmaktadır

4.2.2 DNA Genotiplenmesi

DNA örnekleme tekniği hali hazırda özellikle damızlık sığır, at ve köpek yetiştiriciliğinde yeni kayıtların soy veya neslini doğrulamak ve için kullanılmaktadır ve soyların DNA ile doğrulanması, kan tiplerine dayanan test sonuçlarının yerini almaktadır. DNA teknolojilerin geniş ölçekli olarak kullanılması alınan örneğin işlenmesi süresince geçen zaman ile sınırlanmaktadır. Ancak genç hayvanlardan ilk küpeleme/tanımlama sırasında doku örneği alınması ve bu örneklerin saklanması var olan kimliklendirme sisteminin doğruluğunu tespiti için güçlü bir araç sunmaktadır.

Genetik genotipleme, genomlar üzerinde bulunabilen DNA polimorfizimin²¹ tespit edilmesi ve analizi ile gerçekleşmektedir. Analiz edilen her polimorfik bölge “genetik işaret” olarak bireysel hayvanların ayırt edilmesinde kullanılabilir. Bir canlı hücreden “polimeraz zincir reaksiyonu” (PZR) ile DNA izole edilmekte ve DNA dizisindeki değişiklikler analiz edilmektedir. Değişik işaretler DNA genotiplenmesinde genetik materyalde bolca bulunmasına ve fazla bilgi vermesine (polimorfizim derecesi) göre kullanılabilir. Mikrouydular evcil hayvanların DNA genotiplenmesinde yaygın olarak kullanılan işaretlerdir (Cunningham et al Meghen 2001). Mikrouydular veya “kısa tandem tekrarları” basit 2-5 DNA nuklotid dizisinin tekrarlarından oluşmaktadır. Bir simülasyon çalışması 8 veya daha fazla mikrouydu alt kümesiyle sığır cinsi hayvanların, populasyon yapısı ne olursa olsun, bireysel tanımlanması sağlanmaktadır (Arana et al 2002) . Seçilen mikrouydu altkümeleri yoluyla DNA genotiplenmesi, %99.9 düzeyinde olasılıkla iki hayvanın kimliğini tanımlayıp, hayvanların ve etin rastgele denetlenmesinde kullanılmaktadır.

²¹ DNA dizisi üzerindeki değişiklik

DNA teknolojisinin en önemli potansiyel etkisi et ürünlerinin kaynağına kadar izlenebilirliğinde kullanılmasında yatmaktadır. Bazı özel firmalar tarafından kurulan sistemler AB’de süpermarket ve et işleme tesislerinde kullanılmaktadır. Bunlar hayvanların bireysel tanımlama numaralarını kaybetmeden önce her karkastan doku örneği alınmasını içermektedir. Bu referans örneğe hayvanın bireysel numarası ile bağlantı kuracak bir kod verilir. İlave doğrulama örnekleri kaynak karkaslardan elde edilen etten belirlenen oranlarda rutin olarak alınmaktadır. Özel DNA profilleri, her referans ve doğrulama örneği için karşılaştırma yapmaya ve et ürünlerinin doğru etiketlenmesi için örneklerin eşleştirilmesine olanak sağlamak için oluşturulmalıdır. Bir kimliklendirme metodu olarak DNA metodunun güvenliğiyle ilgili potansiyel bir problem olarak, veriler doğru olmayan örnek yorumlanmasıyla bozulabilir (http://www.optibrand.com/uploadedfiles/Animal_ID.pdf).

4.2.3 İrisin Taranması

İrisin tanımlanması teknolojisi insanlarda ticari kullanım için geliştirilmiş ve hayvanlarda test edilmiştir. Süreç video kaydı temelinde göz görüntüsünün elde edilmesini içermektedir. İris dokusu çekilip, bir iris kodu içine kodlanır ve bir veri tabanına depolanır. Göz bebeği çevresindeki granül şeklindeki kusurlar her bir göz için eşsiz farklılıklar oluşturmaktadır. İrisin taranması hızlı bir şekilde yapılmasına, görüntülerin dijital olarak elde edilmesine ve bir bilgisayarda toplanmasına rağmen, hayvan birkaç aylık olana kadar iris dokusunun stabil olmaması ve enfeksiyon veya yaralanmadan sonra dokuda değişiklik olabilmesinden dolayı hayvanlarda kullanımı sınırlıdır (http://www.optibrand.com/uploadedfiles/Animal_ID.pdf).

4.2.4 Retina Görüntüsü

Kullanılan bir alternatif biyometrik işaretleme yöntemi ise tanımlamanın hayvanın doğumunda var olan ve hayatı boyunca değişmeyen her bir hayvan için benzersiz olan retinaya ait damar dokusunun görüntülenerek yapılmasıdır. Retina görüntüleri

dijital fundus²² kameraları ile beraber el bilgisayarı kullanılarak alınmaktadır, bu sırada hayvanlarla temas edilmemesi gerekmektedir. Bu kamera, görüntünün alındığı yerin, zamanın, tarihin otomatik şifrelenmesini ve böylece onu tamamen değiştirilmez yapan, dahili bir küresel yer belirleme sistemi (GPS) alıcısına bağlıdır. Bu araç kulak numarası, aşı ampullerinin bar kodu gibi ek bilgilerin girilmesine olanak sağlamaktadır. Görüntü ve veri çıkarılabilir hafıza kartında depolana bilen benzersiz bir veri kaydı yapmaktadır. Bilgisayarlı sistem özel veri girişleri için kişiye özel hafıza kartları sağlayabilmektedir. Çiftlikten markete üretim zincirinin herhangi bir aşamasında veri arşivleri hızlı bir şekilde kontrol edilebilmektedir. Sistem paketleme biriminden markete et ürününü izlemek için mamullün ve parti malın koduna bağlanabilmektedir. Sistemin avantajı görüntülerin çok hızlı bir şekilde çekilmesi, depolanması ve tekrar kullanılmak üzere çıkarılması ve zamanı, tarihi ve hayvanın yerini belirtebilecek coğrafi konumlandırma sistemine bağlı olmasıdır. (<http://www.sciencedaily.com/releases/2005/10/051020084929.htm>) Bir hayvandan birkaç görüntü almanın maliyeti bir adet elektronik küpenin maliyetinden azdır.

²² Gözün dibi(<http://en.wikipedia.org/wiki/Fundus>)

5 İZLENEBİLİRLİK

5.1 Gerekçe

Hollanda’da kümes hayvanlarında yaşanan dioksin krizi, İngiltere başta olmak üzere bir kısım AB devletinde sığır eti sektöründe görülen sığırların bulaşıcı süngerimsi beyin hastalığı (BSE) gibi skandallar gıda güvenliği alanında tüketici ilgisini artırmıştır. Bu skandalların en önemli unsuru, bulaşmanın acilen tespit edilememiş olmasıydı. Bununla beraber, bulaşmanın asıl kaynağının makul bir süreç içerisinde tanımlanmasının zor olmasıydı. Sonuç olarak, marketlerde yer alan gıdanın güvenliğine yönelik güvensizlik devam etmişti. Ocak 2000 tarihinde Avrupa Komisyonu “Gıda Güvenliği ile ilgili Beyaz Kitabında” radikal yeni prensipler ortaya koymuştur. Bu kurallarda gıda güvenliğinden birinci derece sorumlu, gıda üreticileri tespit edilmiştir. Bununla birlikte yeni AB prensipleri gıda ve gıda katkı maddelerinin izlenebilmesi ve tüketiciler için ciddi bir sağlık tehlikesine neden olacak gıdalar için yerinde önemler alınması vurgulamaktadır (Velthus et all 2003).

Bu yüzden gıda ve yem sektöründe kapsamlı bir izlenebilirlik sistemi kurmak gerekli bir durumdur. Böylece gıda güvenliği ile ilgili bir problem oluştuğunda pazarın gereksiz yere bozulma potansiyeli önlenmiş olur ve tüketiciye sağlıklı bilgi sağlanır ve resmi görevliler tarafından problem kısa sürede kontrol altına alınır. İzlenebilirlik yalnız başına bir gıdayı güvenli hale getirmez. Gıda güvenliği ile ilgili bir probleme yardımcı olmak üzere kullanılan bir risk yönetim aracıdır.

İzlenebilirliğin, gıda güvenliği, tüketicilere doğru bilgi sağlanması ve ticarete rekabet koşullarının sağlanması gibi farklı amaçları vardır. Hayvanların tanımlanması ve hareketlerinin kayıt altına alınması kapsamında bizi ilgilendiren daha çok gıda güvenliği amacıdır. Bu manada hayvan ve hayvansal ürünlerin izlenebilirliği gıda üretim zincirinde devamlılık sağlamak üzere etkili bir hayvan tanımlama sistemi gerektirmektedir.

5.2 Amaç

İzlenebilirlik sistemi gıda zinciri boyunca gıda ve gıda katkı maddeleri ile ilgili, “ne zaman” ve “nerede” gibi bir takım veriler sağlamaktadır. İzleme bir ürünün geçmişini tespit etmeyi, bir bulaşmanın kaynağını bulmayı amaçlamaktadır. İzlenebilirlik sistemi farklı amaçlar için kurulabilmektedir: mesela, arz zincirinde şeffaflığı artırmak için kullanılabilir. Tüketicinin gıdanın geldiği ülkeyi bilmesi, gıda güvenliği alanındaki güvenini artırmaktadır. Bu hususta tüketiciler özellikle gıda zincirinin kontrolü, suistimal durumunda zincirdeki partnerlerin sorumluluklarını belirleme fırsatı gibi izlenebilirlik sisteminin işlevsel unsurlarını değerlendirebilmektedir (Velthus et al 2003).

İzlenebilirlik sistemi bir riskin sorumluluk iddalarını azaltabilmektedir: düzgün bir izlenebilirlik sistemi firma için, sorumluluk iddalarına cevap vermek ve arz zincirindeki diğer partnerlerden gelen iddaları telafi etmek için değerli bir araçtır. Bununla beraber izlenebilirlik malın geri çekilme etkinliğini artırmaktadır. Yeterli bir sistemle malın geri çekilme kalitesi artırılır, böylelikle maliyetler azalır ve arz zincirinde malın imajı artar. Son olarak, izlenebilirlik sistemi işletmeler arasındaki hayvan hareketini kontrol altına aldığı için canlı hayvan salgınlarının denetimini geliştirmektedir. Yüksek derecede riskli temasların hızlı bir şekilde kontrol edilmesi şap hastalığı gibi salgınlarda etkili denetim sağlanması için hayati öneme sahiptir (Velthus et al 2003).

5.3 Tanımlar

‘İzlenebilirlik’ 178/2002/AB sayılı Tüzüğün (OJ L 31, 1.2.2002, p.1–24)²³ Madde 3(15)’ine göre bir gıdanın, yemin, hayvansal ürünün veya bir gıda veya yeme girmesi tasarlanan maddelerin, üretim, işleme ve dağıtımın her aşamasında izlenmesi.

‘Hayvanların kimliklendirilmesi’ bir hayvanın bireysel olarak benzersiz bir tanımlayıcıyla veya epidemiyolojik²⁴ birim veya grubuyla benzersiz bir grup tanımlayıcısı ile kimliklendirilmeleri ve kayıt edilmeleri.

‘Hayvan kimliklendirme sistemi’ İşletme/yetiştiricinin tanımlanması, hareketler ve hayvanların tanımlanmasıyla ilgili diğer kayıtlar gibi unsurların bir sisteme dahil edilmesi ve ilişkilendirilmesi.

‘Kayıt altına alma’ hayvanlar üzerine bilgilerin (kimliklendirme, hayvan sağlığı, hareket, izlenebilirlik, sertifikasyon, epidemiyoloji, işletmeler) toplanması, kayıt edilmesi, güvenli bir şekilde depo edilmesi ve yetkili otoritenin kullanımına ve ulaşımına uygun hale getirilmesi eylemi.

5.4 Koşullar, Tutulması Gereken Bilgi

Bir izlenebilirlik sisteminin yeterli olabilmesi için bazı koşulların karşılanması gerekmektedir. Öncelikle arz zincirindeki tüm partnerler tanımlanmalıdır. İzlenebilirlik sisteminin canlı hayvan salgınlarında kullanılacak ise küçük işletmeler mutlaka dahil edilmelidir. Eşsiz bir hayvan tanımlama sistemi olmalıdır ve arz zincirindeki partnerler arasında düzgün ve güvenilir bir bilgi transferi sağlanmalıdır (Velthus et al 2003).

²³ Gıda kanununun genel prensip ve koşullarını ortaya koyan, Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesini kuran ve gıda güvenliği alanı ile ilgili usulleri ortaya koyan 28 Ocak 2002 Tarih ve 178/2002/AB sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü

²⁴ Bir hayvan popülasyonunda hastalık ve sağlıkla ilgili durumların dağılımını, görülme sıklıklarını ve bunları etkileyen belirteçleri inceleyen bir tıp bilimi dalıdır.

İzlenebilirlikle ilgili tüm bilgiler her izlenebilirlik sisteminin unsurlarına göre değişmektedir. Önemlilik düzeyine göre bu bilgileri iki sınıfta toparlayabiliriz:

1) İlk kategori her türlü durumda yetkili otoriteye sağlanması gereken bilgileri içermektedir:

- Tedarikçinin ismi, adresi, tedarik ettiği ürünlerin yapısı
- Alıcının adı, adresi, almış olduğu ürünlerin yapısı
- Sevkiyatın tarihi

2) İkinci kategori tutulması oldukça tavsiye edilen ek bilgileri içermektedir:

- Ürünün sayısı veya miktarı
- Varsa, parti numarası,
- Ürün hakkında detaylı tanımlama (önceden paketlenmiş, çiğ veya işlenmiş vs.)

Kayıt edilmesi gereken bilgi gıda işletmesinin tipi, büyüklüğü ve izlenebilirlik sisteminin karakteri temelinde seçilmelidir. Geçmişte yaşanan gıda krizleri bir ürünün ticari akışının izlenmesinin (işletme düzeyinde faturalar ile) ürünün fiziksel akışının izlenmesinde yeterli olmadığı göstermiştir. Bu yüzden gıda işletmesinin izlenebilirlik sisteminin ürünün fiziksel akışını izlemek için tasarlanması gerekmektedir: sevkiyat bilgilerinin kullanımı daha etkili bir izlenebilirlik sağlamaktadır (http://ec.europa.eu/food/food/foodlaw/guidance/guidance_rev_7_en.pdf).

5.5 Kullanılan İzlenebilirlik Teknikleri

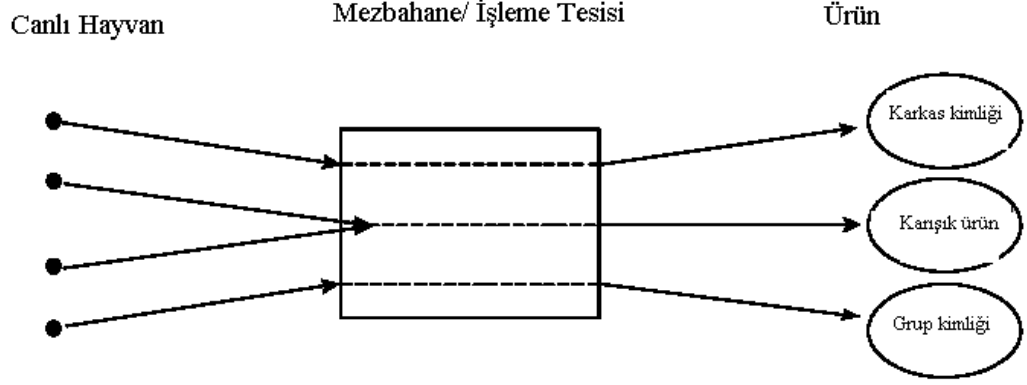
5.5.1 Kuramsal İzlenebilirlik

Geiger (2003), ürün kimliğinin özelliklerine göre değişen üç tip izlenebilirlik uygulaması ortaya koymaktadır. İlk metot belirli bir hayvanı bir ürüne eşleştirmek için her hayvandan DNA örneklerinin toplanması veya diğer test metotları yoluyla

bütün bir izlenebilirlik uygulamasını içermektedir. Teorik olarak, belirli bir et parçasından kaynaklanan her hangi bir problem kayıtlı hayvanla etin DNA sının eşleştirilmesi yoluyla bütünüyle izlenebilmektedir. Toplanan birçok örnek eşletirmek için kullanılmaz ancak, böyle bir eşleştirmenin olasılığı işletmeciye gerekli önlemleri alması için bir üstünlük sağlar. Bu uygulamaya “kuramsal izlenebilirlik” denilmektedir. DNA örneklemesine dayalı izlenebilirlik sistemi uygulanmaktadır ancak bunun düzeyi, göreceli olarak oldukça seyrek. Bir problem tespit edildiğinde üreticiye potansiyel maliyeti oldukça fazla olmaktadır (Jensen 2006).

5.5.2 Çiftlikten Markete İzlenebilirlik

İkinci metot çiftlikten, parçalanmaya ve dağıtımına kadar tüm parçaların kimliğini tespit eden bir sistem yolu ile izlenebilirliğin sağlanmasıdır. Çok pahalı bir uygulamadır ve tesislerde yeni alt yapı ve büyük sermaye yatırımı ve veri tabanı gerektirmektedir. Birçok tüketici sığır ve domuz eti için yerinde bir uygulama olduğunu düşünse bile, AB içerisinde çok seyrek olarak uygulanmaktadır. Bu sisteme ise “çiftlikten markete izlenebilirlik” denmektedir. Çiftlikten markete izlenebilirlik sistemi kesim ve işleme boyunca hayvan kimliğinin korunmasına dayanmaktadır. Bu sistem AB’de uygulanabilmektedir çünkü AB’de kesime gidecek hayvanlar bar kodlu pasaport yolu ile bireysel kimlik numarası ile tesise gelmektedir. Domuzlarda kullanılan dövme dahil diğer yöntemler, hayvanları izlemek ve üreticilere fiyatlar ve karkas verimi üzerine geribildirim sağlamak için kullanılabilir. Hayvanlar mezbahaya geldiğinde, hayvanların kimlik numarası elektronik bir sistem vasıtası ile taratılır. Daha sonra sistem karkasın takibini tutar. Et parçalanırken, bir karkasın tüm parçaları bir konteynır toplanır ve konteynır ile hayvanın kimlik numarası ilişkilendirilir. Bunu takiben konteynır en son parçalama işlemine (bundan dolayı konteynır içerisindeki etin kaynağı karkas da) kadar takip edilir. Et parçaları vakumlu ambalajlara yerleştirilirken taranmış bir etiket otomatik olarak çıkarılır ve etle beraber ambalaja yerleştirilir. Sonuç olarak karkası tanımlanmış ürün alınmaktadır. Şekilbir canlı hayvanın mezbahane veya işleme tesisine gönderilmesini ve ürünün perakende ürünlerde olduğu gibi karkas veya hayvan düzeyine kadar tanımlanmasını göstermektedir (Jensen 2006).

Şekil 6- Canlı Hayvanlarda İzlenebilirlik Sistemi Özet Şeması

5.5.3 Parti/Grup İzlenebilirliği

AB’de kullanılan en yaygın izlenebilirlik sistemi çiftlikten karkasa izlenebilirliği kapsamaktadır. Hayvanın geçmişi her karkas veya ilk büyük parçaya için izlenebilmekte ancak, parçalama ünitesinde hayvan parçalarının izlenebilirliği kaybolmaktadır. Et partiler halinde kesilmekte ve işlenmektedir. İşleme ünitesinde en son perakende ürün belirli bir parti mala kadar izlenebilir. Özellikle partilerin büyük olması durumunda bu sistem göreceli olarak ucuzdur. İşleyiciler belirli kriterleri karşılayan karkas veya canlı hayvan olarak kimliklendirme veya ayırım sağlayabilir ve sonra karkasın değişik bölgelerinden eti hazırlayabilir. Bu sisteme parti/grup izlenebilirliği denmektedir. AB’de grup izlenebilirliği daha sıklıkla kullanılmaktadır. Bu sistem paketleme sistemini iki üretim sürecine bölmektedir. İlk süreçte hayvanın kimliği karkas üzerinde kalmaktadır. İlerleyen ikinci süreçte, karkasın daha ileri izlenebilirliğini sağlamaya yönelik teşebbüs olmadan karkasların büyük bir kısmı parçalanmakta ve işlenmektedir. Grup izlenebilirliği o iş günündeki tüm ürünlere bir grup numarası verilmesi şeklinde son üründe sağlanmaktadır. Karkasın geri izlenmesi tüm parti mal içinde bir parti karkasın oluşturduğu gruba kadar sağlanır. Grup sisteminin avantajı, pazar güçlerinin mal partisinin boyutunu belirlemesidir. Partinin çok büyük olmasından dolayı malın geri çekilmesi pahalıya

mal oluyorsa, bu durum mal partisinin boyutunun küçültülmesi konusunda yorumlanır ve yine bir alıcı yalnızca belirli nitelikteki karkasları almak istiyorsa, üretici onların istediği gibi bu karkasları parçalayıp, işleyebilir. Üretimde etkinlik ve malların geri çekilme maliyetinin azalması grup izlenebilirliğinin faydalarından bazılarıdır. Grup izlenebilirliğinin maliyeti, hayvanın tanımlanmasının maliyetini, kesim hattında hayvanın izlenmesinin maliyetini ve hayvanın özel kayıtlarının tutulmasının maliyetini kapsamaktadır. Partinin optimum büyüklüğü olası bir piyasadan geri çekilme durumunun veya grup olarak tanımlanmış ürünlerin prim maliyetiyle küçük partiler için parçalama hattının durdurulmasıyla ilgili maliyetlerin karşılaştırılmasıyla bulunmaktadır (Jensen 2006).

5.6 Avrupa Örneği

17 Haziran 2000 tarihinde Avrupa Parlamentosu ve Tarım Bakanları Konseyi tüm sığır eti satıcılarını sattıkları etin nerde geldiğini gösterecek etiketleme ile ilgili yeni bir AB Tüzüğünü kabul etmişlerdir. Bu kurallar hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınmasıyla birlikte sığırların tam izlenebilirliğini sağlayacak ve üretilen etin çiflikte sofraya nerden geldiğini gösterecektir (http://ec.europa.eu/agriculture/foodqual/beef/label_en.htm).

Bunun için sığır eti endüstrüsü temel bir izlenebilirlik sistemi uygulamaya koymuştur. Burada, her paket sığır eti, hayvanın orijin aldığı ülke, büyüdüğü ülke ve kesildiği ülke hakkında bilgi içermektedir. Üye Devletlerin bu bilgileri sağlamak için bireysel olarak kullandıkları hayvan kimliklendirme ve kayıt altına alma sistemlerine sahiptir. Hollanda'da her sığıra doğduğu andan itibaren eşsiz bir tanımlanma numarası, iki kulak küpesinde görülecek şekilde verilir. Bu eşsiz tanımlanma numarası bazı ek veriler ile birlikte merkezi veri tabanına kayıt edilir. Hayvan işletmeyi terk ettiğinde, bu hareket hem gönderici hem de alıcı tarafından kayıt edilmelidir. Bu sayede hayvan ileriye ve geriye yönelik izlenebilmektedir. İngiltere'de ise kulak küpesi hayvanın tüm hayatı boyunca ona eşlik edecek sığır pasaportu ile birleştirilmiştir. Buna benzer bir yöntem domuzlar için de kullanılmaktadır ancak, domuzlar sürü halinde, eşsiz bir sürü numarası kullanılan kulak küpeleri ile kayıt edilmektedir (Velthus et al 2003).

5.6.1 Etiket Üzerindeki Zorunlu Bilgiler

Etiketler, fiyat, ağırlık, son kullanma tarihi dışında aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- Satın alınan etle, hayvan veya hayvanların nerden geldiği arasında bir ilişki sağlayacak bir izlenebilirlik numarası. Ette tespit edilen bir problem olması durumunda bu sayı ile ilgili sorun tespit edilip, etin pazardan çekilmesi sağlanır.
- “Doğdu yer” boşluğu hayvanın doğduğu Üye Devlet veya üçüncü ülke yazılarak doldurulur.
- “Büyüdüğü yer” boşluğu hayvanın beslendiği Üye Devlet veya üçüncü ülke yazılarak doldurulur.
- “Kesildiği yer” boşluğu hayvanın kesildiği Üye Devlet veya üçüncü ülke ve etin satın alındığı mezbahanın onay numarası yazılarak doldurulur. Yukarıda bahsedilen sayı problemin tespit edildiği mezbahadan gelen etin daha hızlı bir şekilde piyasadan geri çekilmesine yardımcı olmaktadır.
- “Parçalandığı yer” boşluğu hayvanın parçalandığı Üye Devlet veya üçüncü ülke ve satın alınan etin parçalandığı parçalama tesisinin onay numarası yazılarak doldurulur.

Sistemi basitleştirmek için, etin elde edildiği hayvanın doğduğu, büyüdüğü, kesildiği Üye Devlet aynı ise, yalnızca “Orijin” işaretinden sonra ilgili Üye Devletin adını yazmak yeterli olacaktır. Üçüncü ülkelerden ithal edilen sığır etleri içinde aynı kurallar söz konusudur, ancak eğer sığır eti birden fazla üçüncü ülkeden geliyorsa ve ülkelerin tam listesi verilemiyorsa, et “Orijin: AB dışındaki devletler” şeklinde yazılı etiketle işaretlenmelidir. Bu yeni tüzük, kıyma dahil tüm taze ve donmuş sığır etlerini kapsamaktadır. Ancak, moder tesilerde kıyma şeklindeki et büyük ölçeklerde üretildiği için, zorunlu bilgi aşağıdaki şekilde basitleştirilmiştir:

- Sığır eti parçalarında kullanılan ve satın alınan etle hayvan veya hayvanların nerde geldiği arasında ilgi kuran aynı izlenebilirlik numarası,
- Kıymanın hazırlandığı Üye Devletten farklı ise, etin üretildiği hayvanın doğduğu, beslendiği Üye Devlet veya Devletler,

- “kesildiği yer” boşluğuna hayvanın kesildiği Üye Devlet veya üçüncü ülke yazılır,
- “hazırlanığı yer” boşluğuna kıyma hazırlama işleminin uygulandığı Üye Devlet veya üçüncü ülke ismi yazılır.

Sığır eti satıcısı tüketiciye istenildiği takdirde, ihtiyari olarak, etin orijin aldığı yer dışında ek bilgiler sağlayabilmektedir. Ancak böyle bir durumda etikette yazılanların doğru olmasının garantisine verecek bir kontrol sisteminin olması gerekir. Organik ürün üretimi için kullanılan etiketleri buna örnek olarak gösterebiliriz.

Tablo 7- Bir kısım ülkelerde et sektöründe izlenebilirlik uygulaması karşılaştırması (Ichida 2004).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Hayvanların tanımlanması ve kayıt edilmesi, çiftlik düzeyinde yönetim ve yetiştirme amaçlarına yardımcı olan ihtiyari çiftlik uygulamalarından farklılaşarak, gıda güvenliği, hayvan izlenebilirliği, hayvan sağlığı ve diğer amaçlara (prim ödemeleri ve çevrenin korunması) destek olacak devletlerin belirlediği zorunlu sistemlere dönüşmektedir.

Hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınması konusu Topluluk mevzuatının önemli bir parçasıdır. Türkiye gibi aday ülkeler AB'ye girmeden önce, bu mevzuatı kabul etmeli ve kendi ulusal mevzuatına aktarmalıdır. Özellikle AB'ye ihracat yapmak istiyorsak canlı hayvan ve hayvansal ürünler için ithalatçı ülkelere şart koşulan kuralları karşılamamız gerekmektedir. Bu manada sınırlardan geçecek hastalıkların denetimi için veteriner otoritelerinin düzgün çalışan bir kimliklendirme ve kayıt sisteminin önkoşul olarak görmesi gerekmektedir.

12. Fasıl tarama toplantıları sonunda, çiftlik hayvanları için AB mevzuatı ile uyumlu bir kimliklendirme ve kayıt altına alınma sisteminin kurulması bu fasılda müzakerelere başlamak için önkoşul olarak konulmuştur.

Sığır cinsi hayvan mevcudumuzun kayıt altına alınması ve kaçak hayvan hareketlerinin önlenmesi amacıyla 2001 yılında 1760/2000 sayılı AB tüzüğü ile uyumlu 'Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği' yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmelik çerçevesinde ülkemizde bulunan sığır cinsi hayvanların tamamına kulak küpesi takılmış ve bilgisayar ortamında "VETBİS" olarak adlandırılan veri tabanında kayıt altına alınmıştır. Ülkemiz sığır cinsi hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınmasında kullanılan VETBİS yazılım programı 24.07.2006 tarihinden itibaren değiştirilerek yerine Bakanlığımız tarafından "TÜRKVET" olarak adlandırılan yeni ve daha kapsamlı bir yazılım programı devreye sokuldu. VETBİS veri tabanında mevcut olan önceki dönemlere ait kayıt bilgileri yeni sisteme aktarılmıştır. AB Mali İşbirliği projesi kapsamında oluşturulan Sığır cinsi hayvanların kimliklendirilmesi ve hareketlerinin kayıt altına

alınması sisteminin çalışmasının değerlendirilmesi konusunda 14-15 Kasım 2006 tarihlerinde yapılan Komisyon yetkililerince gerçekleştirilen Değerlendirme Misyonu “sistemin yerinde ve çalışır durumda olduğuna” karar vermiştir. Veri sisteminin var olan erişimi hızı problemi alınan ek serverlar ile düzeltilmiştir.

AB mevzuatı ile uyumlu çalışmaları kapsamında “Koyun ve Keçilerin Tanımlanması, Kayıt altına Alınması ve Koyun ve Keçi Vebası Hastalığının Kontrolü ” üzerine, 2008 katılım öncesi yardım programı çerçevesinde proje yapılmasına karar verilmiştir. Bu proje ile birlikte Türkiye’de bulunan koyun ve keçi cinsi hayvan popülasyonu bireysel çift kulak küpesi ile tanımlanacak ve veri tabanında kayıt edilmesi hedeflenmektedir. Ancak “Koyun ve Keçilerin Tanımlanması ve Kayıt Altına Alınması İçin Bir Sistem Oluşturan” 21/2004/AT sayılı (OJ L 005, 09/01/2004, s. 0008-0017) Konsey Tüzüğüne göre koyun ve keçi cinsi hayvanlarının bireysel hareket kayıtlarını veri tabanına girmek gerekmemektedir, ancak bahsi geçen proje kapsamında Komisyon yetkilileri PPR hastalığının kontrolünün daha etkin sağlanması için bireysel hayvan kayıtlarının ve hayvan hareketlerinin de sisteme kayıt edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun altı yatan neden ise yine 21/2004/AB sayılı tüzüğü (OJ L 005 09.01.2004, p.8) göre 600 000 daha fazla koyun ve keçi cinsi hayvana sahip AB devletlerinde elektronik kimliklendirmenin zorunlu uygulamasına yönelik 2006 yılında alınması gereken (1 Ocak 2008 tarihinden itibaren) karardır. Oysaki bu karar halen alınmamış ve bu alanda Üye Devletlerde yapılan pilot çalışmaların sonucunu beklemektedir.

Bazı AB Üye Devletlerinden edindiğimiz bilgi ve 23207 sayılı TAIEX eğitim programı kapsamında Fransa’ya yapılan çalışma ziyaretinde koyun ve keçi cinsi hayvanların elektronik kimliklendirilmesine yetiştiricilerin henüz hazır olmadığı ve ilgili kurumlarda mevzuat ve veri tabanına ilişkin çalışmaların devam ettiği görülmüştür. Sahada uygulamada elektronik araçların okunmasıyla ilgili bazı problemlerle karşılaşmışlardır. Metal eşyaların bulunduğu çevreler, flourasan aydınlatma ve elektrikli motorlardan dolayı oluşan radyo frekans interferensin (parazit) RFID teknolojisinin performansını düşürdüğünü tespit etmişlerdir.

Halihazırda sığır kayıt sistemi olan TÜRK-VET veritabanında mevcut koyun işletmelerine ait bilgiler bulunmaktadır bundan dolayı, Türkiye’de şu anda Üye Devletlerin uyguladığı sistem kolaylıkla kurulup, sürdürülebilecektir. Yıllık hayvan envanteri, hareket belgeleri ve düzgün tutulmuş işletme defterleri ile bu sistemin başlangıç aşamasında iyi işleyeceği ve üreticilere faydalı olacağı düşünülmektedir. Ancak yılın her mevsiminde çok yoğun hayvan hareketinin olması, hayvanların sık sık el değiştirmesi ve az sayıda personelle, hayvanların hareketlerinin merkezi veri tabanında izlenmesini içeren yeni bir kayıt sisteminin oluşturulması ve uygulanmasının başlangıç aşamasında ülkemiz şartlarında güç olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Türkiye gibi küçük işletme sayısı çok olan ülkelerde, bu küçük işletmelerdeki hayvanlara erişimin ve değişikliklerin zamanında kayıt edilmesinin maliyeti, daha büyük işletmelere sahip Üye Devletlere göre fazla olacaktır.

Türkiye için başarılı bir tanımlama ve kayıt sistemi oluşturmak isterken, sistemin teknik, kurumsal ve ekonomik olarak uygulanabilir olmasına dikkat edilmeli ve ülkenin özel koşullarının dikkatli ve iyi bir şekilde değerlendirilmeli ve sistem bu temele dayanmalıdır. Tanımlama ve kayıt sistemine dahil yaygın bir noksanlık, hareketlerin düzgün bir şekilde kontrol edilmesi ve bildirilmesidir. Bir kayıt sisteminin en önemli unsurlarından biri hayvan hareketlerinin denetlenebilmesidir. Bundan dolayı, özellikle küçük işletmelere odaklanan için bir tanıtım kampanyası ve sektördeki partnerlerin hareket bildirimleri konusunda eğitimi başarılı bir sistem kurabilmek için çok önemlidir. Ayrıca doğum, ölüm, hareket bildirimlerinin zamanında yapılmasını sağlamak için işletme ve hayvanların tanımlanma programları destek ödeme programları ile birleştirilmesi, uygulanmanın etkinliğini artıracaktır. Kurulacak kimliklendirme sistemi var olan teknolojileri kullanabilmesi ve yeni teknolojiler geliştikçe bunları sisteme dahil edebilmelidir.

AB’de izlenebilirlik ile canlı hayvan, hayvansal ürünler üzerine kaliteli, doğru ve zamanında veri alınması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda hayvanların kimliklendirilmesi hayvan ve hayvansal ürünlerin tüketimden markete üretim ve işleme aşamasında izlenebilirliğin sağlanmasında önemli bir unsurdur. Sığır eti

etiketleme sistemi de taze ve donmuş sığır/dana eti için mezbahadan tabağa izlenebilirlik zincirini tamamlamaktadır.

Türkiye içinde arz zincirindeki taze veya donmuş sığır/ dana eti satan her gıda işletmesinin, sisteme giren veya satılan sığır etiyle hayvan arasında bağlantı sağlayacak izlenebilirlik sistemi olması gerekmektedir. Böyle bir sistemi kurmak sektör için hem kurumsal olarak hem de lojistik olarak başlangıçta maliyetli olabilir ancak, tüketicilerin ürün kalitesi ve güvencesi üzerine artan ilgisini karşılamak ve uluslar arası pazarlarda rekabette yer alabilmek için izlenebilirlik sistemlerinin gelişmesi desteklenmelidir. Böylece arz zincirinin her hangi bir yerinde kopan ürünle ilgili bilginin maliyeti ve yarattığı zarar en aza indirgenmiş olacaktır ve sektörde ürünün katma değerini artıracaktır.

Başlangıç aşamasında büyük gıda tesisleri izlenebilirliği, üretimi durdurmak koşuluyla esnekliği artırıp gün içi üretim partilerinin sayısını artırılması veya ayrı partilerde işlem yapabilmek için diğer lojistiklere yatırım yapılması yoluyla sağlayabilir. Küçük işleme tesisleri ise küçük ölçekli işletmelerden hayvan sağlayarak rekabette avantajlı duruma geçebilir. Üretimde ve pazarlamada esnekliğin artırılması izlenebilirlik sistemlerinin gelişmesini destekleyen bir yöntemdir. Prensip olarak işletmeler üretim partisinin büyüklüğünü seçmede serbesttirler. Gıda güvenliği ile ilgili bir problem, büyük ölçekli partiler şeklinde üretim yapan işletmeler için büyük miktarda ürünün piyasadan çekilmesi ile sonuçlanır. Bunun aksine, üretimin küçük partilere bölünmesi etkilenen miktarı azaltıp maliyetleri düşürecektir.

Bir işletmede veya basit bir üretim zincirinde iyi bir izlenebilirlik modeli uygulaması çok zor değildir, ancak tüm bir sektörü veya tüm üretim zincirini etkileyen bir sistemi oturtmak büyük bir çaba isteyebilir. Öncelikle tüm üretim zinciri boyunca kritik noktalardan (bilginin kaybolma riskinin olduğu noktalar) ne tür bilgiler toplanacağı tespit edilir. İzlenebilirlikle ilgili tüm bilginin paydaşlara ulaşması için dijital olarak hazır bulundurulması gerekmektedir. Arz zincirindeki her partner bu bilgiyi kullanabilmeli ve sağlamalıdır. Ürünün özellikleri dahil bu bilgi, bir eşsiz numaraya ilişkilendirilmelidir ve bu numara bir etiket, barkot veya elektronik küpe

kullanılarak ürüne yapıştırılmalıdır. Bu kod sayesinde sağlanan bilgi seçilmiş gıda arz zincirindeki şeffaflığı artırıp, ürünün orijinine yönelik taleplere, bilgi sağlamaktadır.

Türkiye’de yerinde bir tanımlanma ve izlenebilirlik sistemi sayesinde, tüketicilerin gıda güvenliği ve kalitesi konusundaki beklentileri karşılanacak, canlı hayvan ve hayvansal ürün üreticileri, ürünün doğrulanabilmesi sayesinde rekabet avantajı kazanacaktır, bu sayede artan ticaret ve ithalat hem hayvan üreticilerine hem de ulusal ekonomiye katkı sağlayacaktır. Bunlarla birlikte hastalıkların kontrolüne ve önlenmesine yardımcı olan gelişmiş bir izlenebilirlik sistemi hayvan sağlığı koşullarını düzeltecektir. Gıda işletmeleri gıda bulaşması ile ilgili kaynağı hızlı bir şekilde tespit edebilecek ve ekonomik kayıpları sınırlandırabilecektir.

KAYNAKLAR

- Anonim. 2007a. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı KKGM 2007 Hayvan Hareketleri Kontrolü Genelge, 10-19 s., Ankara.
- Anonim.2006. Fasıl 12 “Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı” alanında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Ayrıntılı Tarama sualname (yayınlanmamış), s.30-31, Ankara
- Anonim.2007b. “Koyun ve Keçilerin Tanımlanması, Kayıt altına Alınması ve Koyun ve Keçi Vebası Hastalığının Kontrolü (PPR)” ile ilgili Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Proje Tanımlama Fişi (yayınlanmamış), s.4, Ankara
- Anonymous, 1964. Corrigendum to Council Directive No 64/432/EEC of 26 June 1974 on health problems affecting intra-Community trade in bovine animals and swine
- Anonymous, 1990. Corrigendum to Council Directive 90/426/EEC of 26 June 1990 on animal health conditions governing the movement and import from third countries of equidae
- Anonymous, 1990. Corrigendum to Council Directive 90/427/EEC of 26 June 1990 on the zootechnical and genealogical conditions governing intra-Community trade in equidae
- Anonymous, 1990. Council Directive 90/425/EEC of 26 June 1990 concerning veterinary and zootechnical checks applicable in intra- Community trade in certain live animals and products with a view to the completion of the internal market
- Anonymous, 1991. Council Directive 91/68/EEC of 28 January 1991 on animal health conditions governing intra-Community trade in ovine and caprine animals
- Anonymous, 1992. Council Directive 92/102/EEC of 27 November 1992 on the identification and registration of animals
- Anonymous, 1992. Council Regulation (EEC) No 3508/92 of 27 November 1992 establishing an integrated administration and control system for certain Community aid schemes
- Anonymous, 1993.Commission Decision of 20 October 1993 establishing the identification document (passport) accompanying registered equidae
- Anonymous, 1998. Commission Regulation (EC) No 494/98 of 27 February 1998 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 820/97 as regards the application of minimum administrative sanctions in the framework of the system for the identification and registration of bovine animals
- Anonymous, 1999. Commission Regulation (EC) No 2680/1999 of 17 December 1999 approving a system of identification for bulls intended for cultural and sporting events
- Anonymous, 2000. Commission Decision of 22 December 1999 amending Commission Decision 93/623/EEC and establishing the identification of equidae for breeding and production
- Anonymous, 2000. Commission Decision of 23 October 2000 laying down detailed rules for registration of holdings in national databases for porcine animals as foreseen by Council Directive 64/432/EEC

- Anonymous, 2000. Regulation (EC) No 1760/2000 of the European Parliament and of the Council of 17 July 2000 establishing a system for the identification and registration of bovine animals and regarding the labelling of beef and beef products and repealing Council Regulation (EC) No 820/97
- Anonymous, 2001. 2001/672/EC: Commission Decision of 20 August 2001 laying down special rules applicable to movements of bovine animals when put out to summer grazing in mountain areas
- Anonymous, 2003. Commission Regulation (EC) No 1082/2003 of 23 June 2003 laying down detailed rules for the implementation of Regulation (EC) No 1760/2000 of the European Parliament and of the Council as regards the minimum level of controls to be carried out in the framework of the system for the identification and registration of bovine animals (Text with EEA relevance)
- Anonymous, 2004. Commission Decision of 22 October 2004 concerning an extension of the maximum period laid down for the application of eartags to certain bovine animals kept in nature reserves in the Netherlands
- Anonymous, 2004. Commission Regulation (EC) No 911/2004 of 29 April 2004 implementing Regulation (EC) No 1760/2000 of the European Parliament and of the Council as regards eartags, passports and holding registers
- Anonymous, 2004. Council Regulation (EC) No 21/2004 of 17 December 20 03 establishing a system for the identification and registration of ovine and caprine animals and amending Regulation (EC) No 1782/2003 and Directives 92/102/EEC and 64/432/EEC
- Anonymous, 2005. Commission Regulation (EC) No 644/2005 of 27 April 2005 authorising a special identification system for bovine animals kept for cultural and historical purposes on approved premises as provided for in Regulation (EC) No 1760/2000 of the European Parliament and of the CouncilText with EEA relevance
- Anonymous, 2006. Commission Decision of 1 February 2006 granting certain Member States the derogation provided for in Article 3(2) of Council Directive 92/102/EEC on the identification and registration of animals
- Anonymous, 2006. Commission Decision of 18 January 2006 on extension of the maximum period for applying eartags to certain bovine animals (notified under document number
- Anonymous, 2006. Commission Decision of 18 January 2006 on extension of the maximum period for applying eartags to certain bovine animals (notified under document number
- Arana A., Soret B., Lasa I. & Alfonso L. 2002. Meat traceability using DNA markers: application to the beef industry, *Meat Sci.*, 61: 367-373
- Caja, G., Ghirardi, J.J. and Hernández, M.2004. Diversity of animal identification techniques: from .fire age. to .electronic age, ICAR Technical Series, Title of the Volume: Development of Animal Identification and Recording Systems for Developing Countries, p:21-37, Tunisia.
- Caja, G., Hernandez, M., Conill, C., Garin, D., Farriol, B. and Ghirardi, J. 2005. Use of ear tags and injectable transponders for the identification and traceability of pigs from birth to the end of the slaughter line, *American Society of Animal Science*, 83:2215–2224

- Central Statistics Office Ireland, 2007. Web site. http://www.cso.ie/releasespublications/documents/external_trade/current/extrade Erişim tarihi: 10/08/2007
- Cunningham E.P. & Meghen C. 2001. Biological identification systems: genetic markers. Rev. sci. tech. Off. int. Epiz.,20: 491-499.
- Defra, "Livestock movements, identification and tracing: cattle - information for EU Member States" 2007. Web site. <http://www.defra.gov.uk/animalh/id->
- European Commission, DG Health and Consumer Protection, "Guidance On The Implementation Of Articles 11, 12, 16, 17, 18, 19 And 20 Of Regulation (Ec) N° 178/2002 On General Food Law", 2007 .Web site http://ec.europa.eu/food/food/foodlaw/guidance/guidance_rev_7_en.pdf Erişim tarihi: 10/08/2007
- European Commission, DG Health and Consumer Protection, "Identification of Bovine Animals (Cattle and Buffaloes)", 2007. Web site.
- European Commission, DG Health and Consumer Protection, "Identification of Porcine Animals (Pigs)",2007. Web site. http://www.europa.eu.int/comm/food/animal/identification/porcine/index_en.htm Erişim tarihi: 15/09/2007.
- European Commission, DG Health and Consumer Protection, "Identification of Ovine and Caprine Animals (Sheep and Goats)", 2007. Web site.
- European Commission, DG Health and Consumer Protection, "Identification of Equine Animals or "Equidae" (Horses, Donkeys, Zebras and Their Crossings)" , 2007. Web site.
- European Commission, DG Health and Consumer Protection, The new compulsory beef labelling rules. 2007. Web site. http://ec.europa.eu/agriculture/foodqual/beef/label_en.htm. Erişim Tarihi: 15/08/2007
- Garín, D., Caja, G. and Bocquier, F. 2003. Animal Identificaiton Techniques, J. Animal. Science, 81: 879-884. http://www.europa.eu.int/comm/food/animal/identification/ovine/index_en.htm Erişim tarihi: 10/08/2007. http://www.europa.eu.int/comm/food/animal/identification/equine/index_en.htm Erişim tarihi: 15/09/2007. http://www.europa.eu.int/comm/food/animal/identification/bovine/index_en.htm Erişim tarihi: 15/08/2007. <http://www.sjv.se/download/18.18ff27106940768c58000117/information+ovine+and+caprine+animals.pdf> Erişim tarihi: 15/07/2007.
- ICAR ORGANISATION "International work on Traceability", 2000. Web site. http://www.icar.org/Documents/Kuopio_Presentations/FAO_ICAR_Seminar/Chaisemartin.pdf Erişim tarihi: 10/08/2007.
- IDEA JRC, 2007. Electronic Identification (EID) - a Tool for Traceability of Livestock and Animal Products. Web site. <http://idea.jrc.it/>, Erişim tarihi: 10/07/2007
- Jensen, H.H. and Hayes, D.J.2006.Private Sector Approaches to Secure Traceability, Transparency and Quality Assurance in Food Chains.
- Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü, 08.05.1986 Tarih ve 3285 Sayılı Hayvan Sağlığı Ve Zabıtası Kanunu Yönetmeliği (Yayımlandığı R.Gazete: Tarih:

- 15.03.1989; Sayı:20109; Yayımlandığı Düstur Tertip: 5 - Cild: 28 - Sayfa: 1673. <http://www.kkgm.gov.tr/yonetmelik/3285y.html>. 10/08/2007
- Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü, Safkan Arap Ve İngiliz Atlarının Soy Kütüğüne Kayıtlarına Dair Yönetmelik (Yetki Kanunu: 4631, 3285, 6343, 6132Yayımlandığı R.Gazete: 27Agustos 2004-25566) http://www.kkgm.gov.tr/yonetmelik/safkan_at.html
- Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü“Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili Ve İzlenmesi Yönetmeliği”, 2007. Web sitesi. http://www.kkgm.gov.tr/yonetmelik/sigir_tanimlama.html Erişim tarihi: 10/08/2007.
- Marchant, J. 2007. Secure Animal Identification and Source Verification http://www.optibrand.com/uploadedfiles/Animal_ID.pdf Erişim Tarihi: 10/08/2006
- McGrann, J. And Wiseman, H. 2001. Animal traceability across national frontiers in the European Union, Rev. sci. tech. Off. int. Epiz., 2001, 20 (2), 406-412
- Meuwissen, Miranda P.M. Velthuis, Annet G.J.Hogeveen, Henk Huirne, Ruud B.M. 2003. Traceability And Certification In Meat Supply Chains, Journal of Agribusiness, 21 (2), 167-181. [move/cattle/memberstates.htm](http://www.move/cattle/memberstates.htm) Erişim tarihi: 17/07/2007.
- Official Berkshire, 2007. Web site. www.americanberkshire.com/For_Producers/Ear_Notching/Ear_Notching_Chart_files/berkearnotch.pdf. Erişim Tarihi: 15/08/2007
- Paper prepared for the IATRC Summer symposium, Iowa State University Ames, 1-16p., Bonn.
- Sciencedaily, Retinal Scans Eyed For New Mexico Show Cattle. 2005. Web site. <http://www.sciencedaily.com/releases/2005/10/051020084929.htm> Erişim tarihi: 15/08/2007.
- SWEDEN “İnformation About The Competent Authority, Movement Document, Eartags And Holding Register For Ovine And Caprine Animals”,2007. Web site.
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma Kontrol Genel Müdürlüğünün 05092005 Tarih 123 sayılı Bakanlık Makamı Oluru.
- Yüksek Komiserler Kurumu, 2007. Web Sitesi <http://www.ykk.gov.tr/soyKutugu.php> Erişim Tarihi: 10/07/2007